

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08488

TSER UN FREYD

Leib Morgntoi

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

לייב מאָרגנטוי / צער און פרייד

לייב מאַרגנטוי

לייב מארגנטוי

צער און פרייד

לידער און פאָעמען

1968 — 1928

יובל-אויסגאבע

פארלאג „המנורה“, תל-אביב

תשכ"ט — 1968

LEIB MORGENTHAU / ZAAR UN FREID

לייב מאָרגנטוי / צער און פרייד

הילע געצייכנט: יוסף מאָרגנטוי

דערשינען מיט דער מיטהילף
פון יידישן שרייבער־פאַרײן אין ישראל
און פון יוסף ווינעצקי־פּאַנד
ביים יידישן פען־קלוב אין ניו־יאָרק

אַרויסגעגעבן פון אַ יובל־קאַמיטעט לכבוד פערציק יאָר שאַפן
פון לייב מאָרגנטוי

©

אַלע רעכט געזיכערט

נדפס בישראל, תשכ"ט

Printed in Israel, 1968

גע הייליקט

דעם אַנדענק פון מנינע טייערסטע — די קדושים :
מנן פאָטער — אליעזר ב"ר יוסף,
ברידער — אברהם און שרגא-פיוול,
שוועסטער — טיבל און אידא
און זייערע משפחות,
אומגעקומען דורך די הענט פון די היטלעריסטישע
רוצחים, אין די יאָרן 1941—1942 אין פינסק.

יובל-קאמיטעט:

- אברהם סוצקעווער — רעדאקטאָר פון „די גאַלדענע קייט“ — פּאַרזיצער
חיים גבתי — מיניסטער פאַר לאַנדווירטשאַפּט
משה קול — מיניסטער פאַר טוריסטיק
אברהם אבן-דר — (רב פּקד), פאַרוואַלטונגס-מיטגליד פונעם פאַרבאַנד פון פינסקער
אין ישראל
יצחק אייזנבערג — זשורנאַליסט
פנחס אילון — בירגערמייסטער פון חולון
ש. אַפּטער — סעקרעטאַר פון יידישן פּען-קלוב אין ניו-יאָרק
י. אַרטוסקי — רעדאקטאָר פון „לעבנס-פּראָגן“
ישראל בעקער — שוישפּילער און רעזשיסער פון „הבימה“
יעקב ברזילי — פּאַרזיצער פונעם פאַרבאַנד פון פינסקער אין ישראל
איסר בריסקי — וויצע-פּאַרזיצער פונעם פאַרבאַנד פון פינסקער אין ישראל
ניוסיאַ גאַלד — וואָרט-קינסטלערין
אליהו גאַלדענבערג — וואָרט-קינסטלער
מאַקס גלייבערמאַן — סעקרעטאַר פון אַרבעטער-רינג אין די דרום-שטאַטן פון אַמעריקע
משה גראַס-צימערמאַן — פּאַרזיצער פון יידישן שרייבער-פאַרין אין ישראל
שמעון דזשיגאַן — שוישפּילער
זלמן הירשפעלד — שוישפּילער
אַרקע ווינער — זשורנאַליסט — גבתי
מרדכי חלמיש — גענעראַל-סעקרעטאַר פון יידישן שרייבער-פאַרין אין ישראל
דוד לוצקי — זשורנאַליסט
אברהם ליס — דירעקטאָר פון שלום-עליכם הויז אין תל-אביב
יוסף מגן — רעדאקטאָר פון „אילוסטרירטע וועלט-וואָך“
גרשון סאַפּאַזשניקאָוו — עסייאַסט — (אַרגענטינע)
דב סדן — פּראָפּעסאָר פון דער יידיש-קאַטעדרע אין ירושלימער אוניווערסיטעט
מרדכי צאַנין — רעדאקטאָר פון „לעצטע נייעס“
חיים לייב פוקס — פאַרוואַלטונגס-מיטגליד פון יידישן פּען-קלוב אין ניו-יאָרק
לייב פּוננבערג — פּרעזידענט פון יידישן פּען-קלוב אין ניו-יאָרק
ד"ר זאב ראַבינאַוויטש — רעדאקטאָר פון „ספר פינסק“ — א'
י.צ. שאַרגעל — ליט. רעדאקטאָר פון „ישראל-שטימע“
אריה שמרי — רעדאקטאָר פון פאַרלאַג „ישראל-בוך“
נחום שרון — סעקרעטאַר פון יידישן שרייבער-פאַרין אין ישראל
נחמן תמיר — רעדאקטאָר פון „ספר פינסק“ — ב'.

* *
*

דער יידישער דיכטער לייב מאָרגנטוי פון פינסק טראָגט צו דעם ליענער — מיט אָט דעם בוך — אן אָפּקלייב פון זיינע יצירות פאר פּערציק יאָר צייט: לידער און פּאָעמעס, באלאדעס און קינדער-געזאַנגען, וואָס זענען א געטריי בילד פון דעם פּאַר-געקומענעם, פון דעם פּאַרלאָפּענעם פאר אָט דער תקופה.

ווילט איר, איז דאָס א לעבנס-געשיכטע פון א יידישן מענטש, וואָס האָט געלעבט אין איינעם פון די לעבעדיקסטע פונקטן פון יידישער פּאַרואַרצלטקייט, אַ היים-פונקט, וועמען פייער און בראנד האָבן אויסגעמעקט פון ספר-החיים; ווילט איר, איז דאָס א פינלעך-רעאלע נאַראַציע וועגן א געגנט פון יידן און נישט-יידן, א העק — א גרויער, א כּמורנער, א הונגעריקער — וואָס האָט אָבער די יידן זיינע אויסגעהאַקט פון זיך נישט נאָר מיט העק... און מעגן די טעמעס פון די לידער זיין פּאַרשידן, רייסט זיך דער דאָזיקער מאַטיוו און פּאַרפליצט אונדז, באהערשט.

צוויי יאָר פאר דעם בלוטיקן מבול, אין יאָר 1937, האָט דער מחבר פון אָט-דעם בוך, לייב מאָרגנטוי, זוכה געווען, אז א קאָמיטעט אין באשטאנד פון געלערנטע יידן אין פינסק: ד"ר י. מאנדלבוים (א שוואַגער פון משה בראַדערזאָן), פּראָפ. ח. באלאבאן און י. האַלצמאַן, זכּרונם לברכה, זאָלן העלפן ארויסגעבן זיין ערשט בוך: „אויף פּאָלעסיער ערד“. זיי האָבן צוזאַמען מיטן מחבר צונויפגענומען די לידער און פּאָעמעס, די ביז דאן דערשינענע „אויף די שפּאַלטן פון דער אַרטיקער פּרעסע און אין באדייטנ-דיקע ליטעראַרישע זשורנאַלן און צייטונגען“, און דער דעמאָלט שוין באַרימטער דיכטער און עסייאַיסט ש. זאַראַמב האָט אין זיין פּאַרואַרט צו אָט דער לידער-זאַמלונג געשריבן צווישן אנדערן, אז ל. מאָרגנטוי וועט זיך פּאַרדינען אויפן טיטול: „דער זינגער פון פּאָלעסיע“. איז געקומען דאָס יאָר 1939, און אין זיינע טריט — חורבן און אומקום. פּאָלעסיע האָט נישט געקענט פּאַרהיטן דעם באַזינגער אירן. פּיין, נע-יונד, אויסגערוגענע האַפּענונגען און אידעאַלן האָבן דעם דיכטער דערווייטערט פון „זיין“ ערד, ביז דעם נאַטירלעכן צוריקאויפלעבן אין דער אייגענער היים.

איז אָבער לייב מאָרגנטוי געוואָרן אויס פּאָלעסיער?

שווער דאָס צו זאָגן.

נאָך היינט, און טאקע די איצטיקע זאַמלונג, וואָס אויך זי ווערט ארויסגעגעבן מיט דער הילף פון באדייטנדיקע יידישע פּערזענלעכקייטן פון אונדזער צייט און פון חשובע פּאַרשטייער פון דעם פינסקער איבערלייב — באַווייזט, אַז דער פּאָלעסיער מאַטיוו איז דער דאָמינאַנדיקסטער ביים דיכטער.

אויך אין זיינע לידער, געשאפענע אונטער די בלויע, זוניקע הימלען פון ארץ-
 ישראל, פילט זיך דער צער און פראָטעסט פון איבערגעלעבטן. די פינא און די אַנדערע
 ארום-פינסקער טייכן און טייכלעך, די פארכמארעטע, אָנגעברוגזטע, תמיד-פייכטע
 פאַלעסיער הימלען האָבן געלייגט זייער חותם אויף דעם יידישן זינגער פון יענער געגנט.
 אָבער נישטאָ קיין בעסערע היסטאָרישע באווייזן פאר אונדזערע געוועזן לעבן,
 ווי דאָס ליד דאָס דיכטעריש-עכטע, די דערציילונג, די מאַלעריי, סקולפטור, מוזיקא-
 לישע שאפונג א.א. אין זיי איז פאראייביקט אַרט און געשעעניש אויפן געטרייסטן
 אופן. און לייב מאַרגנטוי פון פינסק האָט זיין שליחות אויסגעפירט בשלימות. פינסק
 און די פינא, פאַלעסיע און איר אומעט לעבן דאָ זייער עכט און באַשיידן לעבן.
 פערציק יאָר שאפן, אויב דאָס ווערט נישט געציילט אין פמות, מוז קומען די
 איכות און זיך גלייכוועגן מיט דער צייט — ווערט קעגן ווערט. און טאקע אָט דאָס
 בוך, וואָס לייב מאַרגנטוי ברענגט איצט דעם לייענער, ווי דעם אראָפּנעם פון זיינע
 פעלדער און ביימער פאר פערציק יאָר צייט, — מיט זיין אייגענעם טאָן, מיט זיין
 אייגענעם טרויעריקן אָבער אויך לייכט-שפילעוודיקן ניגון, — וועט מיט אָט דעם
 איכות זיינעם באַשטעטיקן זיין פרוכטיקן וועג און זיין באַדייטנדיקן ווערט.
 מיט נייער יצירה, אין וועלכע דער ירון וועט צודעקן אַלע פינסקער בלאַטעס
 און פינאס — פאַרויס צו נייע פערציק!

י.צ. שאַרגעל

א וואָרט פון מחבר

שטיל, ווי דער פינאַ-טינד, איז מיין לעבן געפלאָסן צווישן וואַלד און פעלד, זומפן און אַזיערעס — מיט ווילד-גראַז אַרומגעזוימט — אויף מיין היימישער פּאָלעסיער ערד. און מיר דוכט, אַז פון מיין פּריסטער קינדהייט אָן האָט מיין אויג אויפגעכאַפּט די טרויעריקע בליקן פון דער דאָזיקער נאַטור, פון יעדן שפּאַן ערד, פון יעדן בוים, בלום, גרעזל, זומפ און וויסטעס, און איך האָב זייער שטומען פליסטער און געבעט דערהערט:

— פאַרנעם אונדזער צער, לינדער אונדזער עלנט, טו אָן אין לבוש פון וואָרט אונדזער ווייטיק, בענקשאַפט און טרוימען, גיב אונדז אַ תּיקון!

אַזעלכע זענען, דוכט מיר, אויך געווען די בליקן פון מינע ברידער, די טייערע ייִדישע פּאָלקס-מענטשן און האַרעפּאַשניקעס, וועלכע זענען געווען, ווי אַ לעבעדיקער טייל פון דער דאָזיקער פאַרגעסענער אַרעמער ערד. פון די דאָזיקע בליקן האָב איך מיין ערשט ליד אויסגעשפּונען און אַזוי איז אַנטשטאַנען מיין געזאַנג וועגן פּאָלעסיע.

פּערציק יאָר זענען פאַריבער זינט איך האָב דאָס ערשטע בלימל פון מיין לידער-גאַרטן אָפּגעריסן. פּערציק יאָר — פּערציק אייביקייטן!... אַ פּינערדיקער שטורעם האָט מיין היים פאַרוויסט... מינע טייערסטע פאַרשניטן... אַלץ פאַרלענדט...

עפּעס אַ נס, ווי אַ האַנט פון אַ מלאַך, האָט מיך אין דער לעצטער רגע פון פּינער אַרויסגעריסן און דאָס נאַקעטע לעבן געראַטעוועט... פון מינע ווייטע וואַנדער-וועגן בין איך נאָך די גרויליקע מלחמה-יאָרן צוריקגעקומען אויף די חורבות און קברים פון מיין אַמאָליקער היים, וווּ קיין זכר איז פון מיין פּריערדיק לעבן נישט פאַרבליבן... און דאָרט — ביי די ברידער-קברים האָט זיך פון מיין צעווייטקט בלוטנדיק האַרץ מיין ערשט מיט טרערן-דורכגעזאַפּט קדיש-ליד אַרויסגעריסן... און דאָן

איז געשען, אַז פון אונטער די אַשן און גרוזן פון מיין חרובער היים איז דאָס פאַרברענטע ליד מינסט וועגן לעבעדיקן לעבן תחיית-המתים אויפגעשטאַנען און האָט זיך מיט מיין קדיש-געזאַנג אין איין גאַנצקייט צונויפגעאַסן, ווי אַ לעבעדיקע מצבה אויפן קבר פון אַ דורותדיק יידיש לעבן, וואָס איז אַזוי מערדערלעך פאַרשניטן געוואָרן...

טרויעריקע ווינטן האָבן מיך שפעטער פון ערד צו ערד געטריבן, וווּ איך האָב געוואָלט אַ ביסל רו און טרייסט געפינען, ביז איך בין דערשוועמען צו מיין ניעם היים-ברעג: ישראל, וווּ איך האָב מיט האַפענונג און ליבשאַפט מיין ניי געזאַנג אָנגעהויבן.

און אַזוי איז אַנטשטאַנען מיין זאַמלונג „צער און פרייד“, אַ בוך, אין וועלכן איך האָב איינגעזאַמלט די מי? פון פערציק יאָר שאַפן.

פאַרשטייט זיך, אַז נישט אַלץ, וואָס איך האָב אין משך פון דעם דאָזיקן צייט-אַפּשניט אָנגעשריבן, איז אריין אין דעם באַנד. פיל פון מיניע שאַפונגען זענען בעת דער צווייטער וועלט-מלחמה פאַרלוירן געגאַנגען. אַ גאַנצע ריי לידער מיניע האָב איך צוליב טעכנישע, ווי אויך אַנדערע סיבות נישט געקענט אַרייננעמען אין דער דאָזיקער זאַמלונג און זיי געלאָזט פאַר אַ ווייטערדיקער אויסגאַבע.

אין דעם איצטיקן באַנד האָב איך אַריינגעגעבן אַן אַפּקלייב פון לידער און פאַעמען פון כמעט אַלע תקופות און זשאַנערן פון מיין שאַפן, און איך מיינ, אַז פון די געגעבענע זאַכן וועט מען קאָנען באַקומען אַ פאַרשטעלונג פון מיין שאַפונגס-וועג אין משך פון די פערציק יאָר.

*

מיין האַרציקסטן דאַנק די אַלע, וועלכע האָבן מיר געהאַלפן ביים אַרויסגעבן דעם בוך, און באַזונדערס — מיין טייערן חבר און פריינד, דעם דיכטער אברהם סוצקעווער, וועלכער האָט געטאַן אַלץ, וואָס אין זיינע מעגלעכקייטן און אפשר נאָך פיל מער, אַז מיין בוך זאָל דערווען די ליכטיקע שיין.

מיין בעסטן דאַנק אויך מיין איבערגעגעבענעם פריינד, דעם דיכטער י.צ. שאַרגעל, פאַר דער חברישער מיטהילף, וואָס ער האָט מיר אַרויס-געוויזן ביים צוגרייטן מיין בוך צום דרוק.

ל. מ.

אויף פאלעסיער ערד

אויף פאלעסיער ערד

אויף פאלעסיער ערד,
ווי די שמילקייט יערט,
ווי דער עלנט בליט
אונטער יעדנס טריט,
האט די מאמע מיך
צווישן ווענטלעך פיר,
אין א בלינדער נאכט
אויף דער וועלט געבראכט.

אויף פאלעסיער ערד,
אין מיין גרויער היים,
ווי דער אומעט נערט
יעדן גראז און בוים,
ווי עס טריפט מיט צער
יעדער בלאט און צווייג,
וויטיקדיק-פארטראכט
בלאנקע איך און שווייג...

ווילד און זומפיק לאנד
גריסט מיך און באגלייט;
איבער טויזנט שפאץ —
קוים איין טראפן פרייד...
קלייב איך פונק צו פונק,
זאמל שטראל צו שטראל,
ביז מיין הארץ ווערט פול,
ווי א פולער קוואל.

ס'איז נאָקעט נאָך די ערד

ס'איז נאָקעט נאָך די ערד
און ס'מאָכט די לופט שוין שיפור.
ס'איז פול היינט יעדעס לוזשקעלע
מיט בלענדנדיקן ליכט.
איך קוש זיך אַ פאַרליכטער היינט
מיט יעדן יונגן ווינטל,
וואָס גלעט אויס יעדעס רונצעלע
און קנייטש אויף מיין געזיכט.

מיין לייב זייגט, ווי אַ בוים, היינט
פון מאַמע ערד די זאַפּטן,
ווי קנאַספּן מיניע הושים
צעעפענען זיך וואָך.
עס זייגט מיין בלוט היינט פריידיק,
ווי העלע פּרילינג-שמראַמען,
כ'בין זאַרגלאָז, ווי די טייבעלעך,
וואָס וואַרקען אויפן דאָך.

איך פיל נישט היינט די לאַסט,
וואָס דריקט אויף מיניע אַקסל,
און כ'שפיר נישט איצט קיין גאל
אין קיינעמס, קיינעמס רייד.
מיר גלוסט זיך היינט די וועלט
אַרומנעמען מיט ליבשאַפט,
זאל יעדערער דערפילן
מיין ווינדערלעכע פרייד!

ווייל אַרעם איז די שפּראַך
מיין גליק היינט צו דערציילן.
מיין פּול, צעזונגען האַרץ
גייט איבער היינט די ברעגן.
כ'בין וואָך צו יעדן קלאַנג,
כ'בין וואָך צו יעדן צייטער,
וואָס טראַגט זיך אין דער לופט
פון פעלדער און פון וועגן.

פאַרנעם איך אין דער שטיל
די סודות פון יצירה,
דאָס שפּראַצן פון אַ לעבן,
וואָס גייט אויף יונג און ניי.
און ס'איז מיר היינט פאַרשמענדלעך
די שפּראַך פון צווייג און גרעזל,
און קלאַר איז מיר דאָס לשון
פון דומם און בעל-חי.

איך טראַג דעם בלויען הימל
אַצינד אין מיין נשמה,
עס גייט אויף און עס שיינט
די זון אין מיין געמיט.
איך וואָש זיך אין די מילדע,
יונג-פּרילינגדיקע רעגנס
און כ'פיל, אַז איך צעבלי זיך באַלד
מיט ראַזלעך-ווייסן צווייט.

און כ'פיל, עם עפנט זיך פאר מיר,
ס'צעפראלט זיך מיר און טויער,
נישטאָ פאר מיר קיין צויםען הינט,
נישטאָ פאר מיר קיין ווענט,
נישטאָ פאר מיר קיין וויטיק איצט,
נישטאָ פאר מיר קיין טרויער,
הינט זענען וויסע פליגלען
מינע קנאָכעדיקע הענט!

פינסק, 1932

פּרילינג

איך האָב געהערט:
דאָס ערשטע בלימעלע אין פעלד
האַט מיט ליבשאַפּט
אַנגערופן היינט דיין נאַמען,
געשיקט צו דיר אַ לויב
פאַר זון,
פאַר רעגן
און פאַר טוי,
פאַר אַזוי פיל פאַטערלעכן גנאָד, —
דאָס קליינע בלימעלע אין פעלד
האַט היינט געזען דיין פנים,
גאַט!

און דאָס ווערעמל
וואָס פּוּזעט אויף דער ערד,
איז היינט נישט מער געווען מקנא
די שמעטערלינגען און די בלומען —
דאָס ווערעמל האָט פליגל היינט באַקומען!
און מיט די אַדלער אין די הייכן
זיך פאַרמאַסטן...

און ס'האַט זיך היינט דער שטומער שטיין
צעבליט
מיט זון,
מיט גרין,
מיט זילבערדיקן צוויט

און האָט פאַרמונקלמ
ליכטנדיקע מעמעאַרן...

דער שמוער האַרמער שטיין
אַ זינגענדיקער ברודער
איז מיר היינט געוואָרן...

פינסק, 1937

מיט די ערשטע פּרילינג-ווינטן

מיט די ערשטע פּרילינג-ווינטן הייב מיך אויף,
ס'וויל מײן האַרץ אַ פּלינקער פּויגל ווערן —
איך וויל שוועבן, ווי אַן אַדלער, צו דער זון,
איך וויל פּלױען אין די ווינטן, ווי אַ שמערן!

וויפל שיינקייט האָט מײן אויג נאָך נישט געזען,
וויפל לענדער האָט מײן פּוס נאָך נישט באַטראַטן.
לאָז מײן אויג באַגריסן זייער פּראַכט,
לאָז מיך זאַט ווערן מיט זייער ליכט און שאַטן!

מיט די ערשטע פּרילינג-ווינטן הייב מיך אויף,
ס'וויל מײן גוף אַ ליכטער וואַלקן ווערן —
בלויע הימלען; גלױענדיקע זון;
פעלדער שמאַכטן, לעכצנדיק נאָך רעגן —

וויל מײן האַרץ פּאַרנעמען דאָס געבעט,
וויל מײן גוף זיך אויפלייזן אין רעגן —
זאַלן פעלדער אויפזינגען מיט זעט,
זאַל די שפּע איבערגיין די ברעגן!

פּינסק, 1936

כ'האָב געוואָלט היינט אַנשרײַבן אַן אומעטיק ליד

כ'האָב געוואָלט היינט אַנשרײַבן אַן אומעטיק ליד
וועגן עלנט און צער,
האַט פּרילינג אַרײַנגעזונגען אין מיין צימער יונג-צעבליט,
האַט פּרילינג מיין עלנט אויסגעלאַכט...

האַב איך זיך פאַרשעמט און האָב געוואָלט
אַנשרײַבן אַ ליד וועגן פּרילינג און פּרייד,
האַט זון פאַרבּלענדט מיין אויג מיט גאַלד,
האַט פאַרשיכורט מיך די שיינקייט פון אַ קווייט.

באַרוישט פון דער שפּע, פון פאַרב און קלאַנג,
האַב איך דאַן פּלוצעם דערזען און דערפּילט:
דער פּרילינג איז רייכער פון רייכסטן געזאַנג,
דער פּרילינג איז שענער פון שענסטן ליד...

פּינסק, 1936

איך וויל מיט אייך זיך טיילן

כ'האב היינט פון פולע הויפנס זון געטרונקען,
שפאן איך איצט א זוניקער אויף שמרעקעס פון דער וועלט.
ס'האבן היינט א גאנצן טאג געאמעמט מינע לונגען
מיט ערד-ריחות, מיט לאַנקע-גראַז, מיט אַראַמאַט פון פעלד.

בין איך היינט א יינגלשער, א האַפּערדיקער עושר
פון אוצרות, אוצרות גאַלדיקע — אַזויפיל דעסיאַמינען,
פון ווייצן-גאַלד, פון קאַרן-גאַלד, פון זונען-גאַלד — א שפע!
ווער ציילן קען, ווער מעסטן קען די גאַלדיקע אַרשינען? ...

וועל איך היינט בניס אַוונט-רויט מיין רויטע טיך צעפראַלן.
איך וועל מיין גליק די שמערן, די בלוי-זילבערנע דערציילן.
אויף האַרטע גאַסן, שטיינערנע, מיין שמים וועט הילכיק שאַלן:
— ווער וויל מיין האַרץ, מיין זוניק האַרץ? — איך וויל מיט אייך זיך טיילן!

1929

האַט דאָרף זיך

האַט דאָרף זיך אין בלויען קאַיאָר שוין געפּעדערט
מיט סערפן און פּערד איינגעשפּאַנטע.
דאָרפישע טעכטער, ווי סאַסנעס,
און דאָרפישע יונגען, ווי לייבן —
מיט בראַנדזענע נאַקנס און אַרעמס,
מיט גריוועס און פאַרביקע טיכער.
אַריבער דעם זאַמדיקן שליאַך,
און אין פעלד,
און עס האָט זיך דער שניט אַנגעהויבן.

וויגן זיך גאַלדענע זאַנגען, ווי לאַקן,
ווי זוניקע כוואַליעס און שמייכלען:
נאַ, נעם אונדז, דו אַרעמער פּויער,
נאַ, נעם פאַר דיין מיזאַמער אַרבעט!
און ס'מישן זיך גלאַנצן פון סערפן
מיט אויגן, ווי אַזיערעס בלויע.
עס ברענט אונטער הענט,
און עס וואַקסן
און ס'ציילן זיך הונדערטער גאַרבן.

און דאָן,
ווען דער טאַג נעמט אין רויט-גאַלד זיך שמעלצן,
שוין ציען זיך פורן באַלאַדן,
מיט ברכה פון בלוטיקער פּראַצע,
מיט שפּע פון ליכטיקע בייטן.

און מידע געזאנגען באגלייטן.
עס פערלט זיך שוויים אויף די שמערנס...
מען פירט אין די טונקעלע שניערם
די פרישע און גאלדענע ברוימן.

פינסק, 1930

סוף-זומער-פארנאכטן

סוף-זומער-פארנאכטן אויף שטעטלעך פאלעסיער,
דער טאָג אַיַלט אַלץ פּרױער און פּרױער אַהיים.
דער אומעט צעוויקלט זיך ברייטער און גרעסער
און הימלען, ווי פארמעטן, שווינגן געהיים...

פארבענקטע פאלעסיער סוף-זומער פארנאכטן.
דאָס שטעטל ווערט קלענער, פארטוליעט אין זיך.
אים שרעקן די נאקעטע פעלדער, וואָס וואַרטן,
אים שרעקן די שקיעות, ווי וואַקסענע ליכט...

און ווינטן אויף נאכטלענגער קומען אהערצו,
און שמילן דעם הונגער מיט שמרוי פון אַ דאָך.
זיי אַטעמען אויסעט פאריתוממע קרעכצן
און ווייניקע פּיכטקייט פון ווערבע און סכך...

פינסק, 1932

כ'האָב ליב דעם דופט דעם וויניקן

כ'האָב ליב דעם דופט, דעם וויניקן פון פאלנדיקע בלעטער, די מאַנאַמאַנע פאַרביקייט, וואָס זינגט צו מיר איר שיר, כ'דערזע מיין לעבן בולטער און ליב ווערט מיר דער שפעטער. ס'פאַרשיפורט מיך די ניכטערקייט, וואָס רייסט זיך אין מיין שיר.

כ'האָב ליב די מילדע ליכטיקייט פון גאַט-געבענטשמן אומעט, די שווינגנדיקע טעג, וואָס זאָגן גאַרנישט צו... ווען כ'ווייס, אז פרייד פאַרלאַשענע וועט פאַרביקער נאָך קומען, ווען דורכזיכטיק איז מיין געמיט און הייליק איז די רן.

עס ווערט די בענקשאפט שענער דאָן און לינדער יעדער ווייטיק. מען מוז צו וועמען תפילה מאַן, דאָס האַרץ ווערט פרום און גלייביק. די איינזאַמקייט ווערט טייערער און ס'איז קיין פריינט נישט נייטיק... און דעמאָלט ווערט פאַרשמענדלעך מיר, פאַר וואָס די וועלט איז אייביק — —

פינסק, 1932

יונגהארבסט

פאלן לעצמע זומער-טעג, ווי לעצמע גלאַקן-קלאַנגען
נאָך אַ פּייערלעכער, פאַרביקער און הייליקער פּראָצעסיע...
אויף לעצמע רויון — טראַפּנס טוי פינקלען אויף און צאַנקען,
ווי חלומות ראָזע אין מיין אַרעמער פּאַלעסיע.

צאַנקט די לעצמע פּרייד שוין און איך פיל נישט קיין באַדויער,
איך בין דעם האַרבסט, דעם גאַלדיקן, אַ טרני און גינציק קינד.
עס רויכערט העל אין מיר זיין דורכזיכטיקער טרויער,
זיין דורכזיכטיקער טרויער — מיט דער פּרישקייט פונעם ווינט.

עס שפּילט זיין ווייכער, ווונדערלעכער צער אין מיניע אויגן,
זיין מאַטע רויטקייט ריזלט אין די שטראַמען פון מיין האַרץ.
עס שוימט אין מיר די צייטיקייט פון סקירדעס און פון סטויגן —
איך בין אליין אַן ערנסטער און ליכטיק-יונגער האַרבסט...

עס זינקען רויק מיניע טריט אין רויטן גאַלד פון וועגן,
ווען כ'בלאַנדזשע איבער קברים פון ראָזן, צאַרמן גליק...
מיר דוכט — איך בין גאַר קיין מאַל נישט קיין לוסטיק קינד געוועזן,
כ'האַב איינגעזאַפט דעם ערנסט פון מיין מוטער נאָך אין וויג...

איך האָב אַזויפיל העלע טרייסט אויף רויטע האַרבסט-וועגן געפונען!
בין איך דעם האַרבסט, דעם גאַלדיקן, אַ טרני און גינציק קינד.
עס שפּילן פּידלען אין מיין בלוט, אין נעפלען פון מיין אומעט,
ווען ס'לעשט אַן אַפענעם לאַמטערן אין דער נאַכט דער ווינט...

אין אַ רעגן-נאַכט

אַ קאלטער רעגן האָט געפלייצט אַ גאַנצע נאַכט.
דער ווינט הינטער מיין טיר האָט יאַמערלעך געלאַכט,
און איך — בין לאַנג געלעגן וואָך,
איך האָב געהערט, ווי ס'וויינט איבער מיין קאַפּ דער דאָך...
און ווי עס יאַמערט יעדער שטיין פון טראַטוואַר,
ווי די עלעקטרי-סלופעס ברומען הויך פאַר צער,
און יעדעס ברעמעלע און ברעט
פון פלוים ביים פענצטער צימערט מיט געבעט...

און ס'האַט מיר וויי געמאַן דאָס האַרץ
אויף יעדן האַרטן שטיין פון ברוק,
אויף יעדן שינדעלע און סלופ,
וואָס האָבן נישט וווּ שיצן זיך אַצינד
פון קאַלטן רעגן און פון ווינט...

און כ'האַב אין צימער פון געוויין
געהערט געשריי פון האַלץ און שטיין:
„פאַרשאַלטן יענע האַנט זאַל זיין,
וואָס האָט געבראַכט אונדו דאָ אויף פיין,
געבראַכט אויף הפּקּרשן באַראַט
אין וויסמן עלנט פון דער שטאַט“...

ס'האַט ברעט און סלופ געבענקט צוריק
צו ווייטע טעג פון העלן גליק,
געבענקט צוריק צום בוים-געשמאַלט,
געבענקט צום וואַויצל און צום וואַלד,

און צו דער דיקער קארע-שאַל,
וואָס טרײַ געוואַרעמט האָט אַמאָל,
און צו דער גרינגער בלעטער-קרױן,
און צו דעם וועלפישן געווייזן...

און יעדער שטיין געבענקט האָט היים
צוריק צו ווייכער מוטער-שױם,
צוריק צו שױם פון מאַמע ערד,
וואָס האָט געשיצט אים און גענערט...

1936

האַרבסט-גאַלד

(טראַלעטן)

רויטלען זיך די לעצטע רויון
אויפן אָפגעלעבטן בייט,
וואַרטן אָפּ די שעה פון טויט...
אַטעמען די לעצטע רויון
מיטן דופט פון מיידל-קרויון
און הויכן אויס די לעצטע פרייד;
רויטלען זיך די לעצטע רויון
אויפן אומעטיקן בייט...

לעצטע גרינקייט, ווי אַ זכר,
שמייכלט נאָך צום הימל-בלוי,
ווי אַן אָפגעבלימע פרוי
בלויבט פון שיינקייט בלויז אַ זכר...
און אין קילן בלומען-בעכער
פינקלט שוין דער לעצטער טוי;
לעצטע גרינקייט, ווי אַ זכר,
שמייכלט נאָך צום הימל-בלוי.

ליגט דער שטאַרבנדיקער זומער
רויט-צעפלאַקערט אויף די וועגן.
ס'ברענט זיין גאַלדיקער פאַרמעגן...
ליגט דער שטאַרבנדיקער זומער,
אַזאַ הילפלאַזער, אַ שטומער...
פלייצט זיין בלוט דער זון אַנטקעגן.
ליגט דער שטאַרבנדיקער זומער
רויט-צעבלומיקט אויף די וועגן...

שמעקט מיט וויינין אין די אלייען
אין די פורפורנע פארנאכטן,
ס'גלוסט זיך דאן אויף עפעס ווארטן...
אין די דופטיקע אלייען
פילסטו, ווי די רגעס גייען
און ס'איז אַנגענעם צו טראכטן.
שמעקט מיט וויינין אין די אלייען
אין די פורפורנע פארנאכטן.

אויסגעזונגענע חדשים...
אויסגעלאָשענע ראַמאַנען...
שוויינין איצט די פאַרמעפיאַנען.
אויסגעזונגענע חדשים,
אַט געווען און אַט נישטאָ שוין...
איצט — וואָס קען מען שוין פאַרזאַמען?
זיס-פאַרשווימענע חדשים,
אויסגעווייטיקטע ראַמאַנען...

בלויבט פון גליק און פרייד פון זומער
אין ברויך-גאלדיקע אלבאמען
נאָך אַ בילד און נאָך אַ נאַמען...
בלויבט פון גליק און פרייד פון זומער
אַזא בענקשאפט, אַזא אומעט,
און אַ ווייטיק אָן אַ נאַמען...
זיפצט דאָס גליק און פרייד פון זומער
אין ברויך-גאלדיקע אלבאמען...

אין רעגן-טעג

אין רעגן-טעג אין שטילע,
בני שמימונגען פון נעילה,
גייט אויף א הייסע תפילה
אין יעדערנס געמיט,
און איבער שטוב און מויער,
און איבער טיר און מויער,
שפאנט אום דער זיידע — טרויער,
מיט שרעקנדיקע טריט...

אין רעגן-טעג אין בלייכע,
ווען קיינער איז נישט זוכה
פון הימל-שמרעקעס הויכע —
א טראָפּן זונען-גאלד;
דאן איבער פרעמדע שוועלן
גייט אום דער גייסט פון עלנט,
און פאר א טרוים א העלן,
ער מאַנט דיך שמרענג: באַצאַל! ...

אין רעגן-טעג — באַגינען,
קאַשמאַרן דאן צערינען,
דאן גלוסט זיך מיר געפינען
דעם בריוו-שמרענגער ביים טיר,
וואָס וואַרט נישט אויף מיין פרעגן
און טראַגט מיר גליק אַנטקעגן,
א טרייסט פון ווייטע וועגן,
א פעקל בריוו צו מיר.

אין רעגן-טעג אין קראנקע,
דערוועקן זיך פארלאנגען,
ס'זאל עמעץ ווער ארנינגיין —
מיר אויסדערציילן אליץ...
דאס אויג מיט פרעמדע בליקן
א לאנגע שעה דערקוויקן,
דער לאנגווייל זאל נישט דריקן —
נישט ווארגן מיך ביים האלדז...

אין טעג פון גרויסן אומעט,
פארשטעלט מעג עמעץ קומען,
און ברענגען טויטע בלומען
און ברענגען פאלשע פרייד...
זיך נארן און געניסן...
דעם סוד אין הארץ פארשליסן...
דאן אויסשרייען פארביסן:
— נעם צו, געזונטערהייט! ...

נאך רעגן-טעג, נאך גרויע,
ווען ביזע ווינטן וואיען,
באגריס איך מיט הנאה
אין אונט לאמפ און ליכט...
ס'איז נאך נישט אליץ פארפאלן,
כ'געפין נאך הויפנס שטראלן,
אין ביכער און זשורנאלן,
און כ'לעב אויף אומגעריכט.

פֿיכטער ווינט

פֿיכטער ווינט האָט אויסגעלאָשן אַלע בלומען און די שמערן.
אַלע חלומות זענען, ווי די פֿייגל זיך צעפֿלויגן.
ווייל איך איצטער נישט קיין אבל ווערן
און וועל נישט וויינען אויף דער פֿרייד, וואָס האָט צוגעמאַכט די אויגן.

פֿאַלעסיע האַרציקע, אַ ליבע היים,
עס האָט דער האַרבסט געפֿאַנגען דיך אין זיינע נעגל,
ווייל איך איצטער נישט פֿאַרוועלקן, ווי אַ בוים
און וועל נישט, ווי אַ וואַנדערער, אַוועק אויף פרעמדע וועגן...

און וועל נישט, ווי אַ פֿויגל, איצט אַוועקפֿליען אין ווייטן —
מיט פרעמדער זון אין האַרץ דעם טרויער היילן.
אַ, היימלאַנד טייערע, איך וועל דיך נישט פֿאַרבײַטן,
כ׳וועל בלײַבן דאָ און וועל דיין גורל טיילן...

דו ווערסט מיר אין דיין מיאוסקייט נישט ווייטער,
און כ׳ווער דיר אין דיין עלנטקייט נאָך טרײַער!
איך וועל פֿון לידער אַנצינדן פֿאַר דיר אַ שניטער,
דו זאַלסט אין האַרבסט-נעכט זיך דערוואַרעמען ביים פֿייער...

ווי אַ פֿונק — וועל איך פֿאַר דיר געפינען,
ווי אַ טרייסט, אַ שפֿליטער פֿון אַ ניגון.
וואַנדער-מעשהלעך פֿון זיי פֿאַר דיר כ׳וועל שפינען,
מיט העלער טרייסט דיין אומעט כ׳וועל פֿאַרוויגן!

ס'איז הײַנט מײַן האַרץ מיט פּישױפּדיקן ליכט באַטרונקען,
 ס'האַט הײַנט דער דרויסן אויפגעלאַכט מיט זילבער-פּרייד,
 און דאָך און פּלױט באַצירט זענען מיט דימענטענע פּונקען,
 און בוים און קוסט — איז פּוכיק-ווייַס באַשנייט.

ווי העל! ווי פּרײַ! עס שױמט די רחבות איבער מײַלן, איבער ברייטן,
 און קלאַרע ווייַטן גיסן זיך אין ווייַטקייטן אַרײַן.
 — אַוהו! — ווי ס'הילכט מײַן ווידערקול! — כאַטש נעם וועק אויף אַ טױטן,
 און אויגן זשמורען זיך צונויף פּון בלענדנדיקער שײַן.

אַרויס קומט, מיידלעך שטיפּערקעס, און ייַנגלעך — חדר-גייער! —
 ס'איז הײַנט בײַ אונדזער מאַמע-ערד אַ גרויסער קאַרנאַוואַל,
 האַט זי זיך אויסגעפּוצט הײַנט אין אַ זילבערדיקן שלײַער,
 ווי אַ שײַנע פּרימאַדאַנע אויף אַ ווונדערלעכן באַל...

דעם זיידעשי — דעם ווייַט — הײַנט אַ שטיף טאַן האַט פאַרגלוסט זיך,
 אוי, ליכט ער פּוכקע בעקעלעך פּון שטיפּערישע קינדער.
 אַט קושט ער און פאַררויטלט זיי און אַט — מיט שניי צעהוסט זיך,
 און שיט זיי אָפּ מיט זילבער-שטויב די לאַקן און די בענדער.

טאַ קושט זיי, צאַרטע פּליטערלעך, די בעקעלעך — ווי צונמער,
 און פּלאַמערט, ווייסע שנייעלעך, און פּאַלט געזונטערהייט.
 שוין יאָגן ברוינע שלײַטעלעך און גלעקלעך קלינגען מונמער.
 ס'האַט הײַנט דער דרויסן אויפגעלאַכט מיט זילבער-פּרייד!

פאלעסיער וועגן

בני פאלעסיער וועגן — בעריאזקעס דרימלען פרומע.
אויף פאלעסיער וועגן שלאפט דער קאלמער מויט...
ווער עם שיידט זיך אפ שוין — וועט צוריק נישט קומען —
ס'בענטשן אים די וועגן: גיי געזונטערהייט!...

נעכט, מאַנאַכן שוואַרצע, קניען אויף די וועגן.
טעג, ווי בלינדע בעטלער, שטאַרבן שטילערהייט.
געלעגערס — פאַר די סומנע, אַסיענדיקע רעגנס,
פאַר דער מרה-שחורה, פאַר דער גרויער פרייד...

קיינעם נישט צו רייצן, קיינעם צו געפעלן,
קיינעם צו פאַרפירן אויף דער קראַנקער ערד,
איז זיי גוט און פריילעך, פריילעך מיט דעם עלנט,
ווען דער ווינט צעוויינט זיך אין די האַלבע נעכט...

שווייגן זיי און וואַרטן, וואַרטנדיק אויף גאַרנישט...
צלמים טוען תפילה, בעטן גאָט פאַר זיי.
וואַרפט זיי גאָט פון הימל אוצרות — מעטעאָרן —
וועמענס העלסטן גורל, וועמענס וויסטן וויי.

שטעמעלעך — בית-עלמינס, דערפעלעך, ווי טרומנעס,
וועגן — גרויע אַרעמס, אַרום זיי געשפרייט.
וועגן — קאַרידאָרן, צום האַרץ פון מלכות — אומעט,
וון גלויבן — בלעטלעכווייז — דער אַסיען-ווינט פאַרווייט...

וואַלקנס — גרויע פליגל — אין דער הייך, פאַרצויגן,
הענגען שטום פאַרגליווערט, ווי אַ שווערע שטראַף...
ליגט די שטאַט באַגראַבן, מיט די בלויע אויגן,
מיט די יונגע הערצער — אין דעם וויסטן שלאַף — —

פאלעסיע

(פאָעמע)

מיט ברוגזע פנימער

מיט ברוגזע פנימער קומען די טעג אין מיין היימלאנד פאלעסיע, ווי אורחים-יחסנים, פארשעמטע צו ארעמע טישן געקומען און גיבן נישט קיינעם קיין שלום, אזוי ווי אין הייז פון אן אַבל, זיי שטילן דעם הונגער און לאָזן פארנאכט זיך אין וועג אריין שטומע.

עס שלאָפן די נעכט אין די זומפן, צוקאָפנס — די אוראלטע וועלדער, און זעלטן זיי ציילן אין חלום, ווי גאלדענע רענדלעך, די שמערן. עס שיצט זיי דער הויכער טשעראַט פון די הונגעריק-וואַיענדע ווינטן און וויפל זיי וואַשן אין פינאַ זיך, קענען זיי העלער נישט ווערן...

ס'גייט אויף דורך די נעפלען די זון, ווי אַ בלוט-רויטע ווונד, אין מיין היימלאַנד, פארוואַנדלט די אַזיערעס, סטאַווון אין רייזקע רויזן און פּיאַנען. נאָר באלד לעשט זיך אויסעט דער צויבער, דער הימל ווערט מאַט און פאַרצויגן און בלאַס ווי אַ חולה-מסוכן — פאַרענדערט, שוין נישט צו דערקאַנען.

ס'איז אַרעם די פרייד אין מיין היימלאַנד, דער הימל איז בלאַס אויך אין פּרילינג, די זון קאַרגט איר גאַלד, און עס בליען אַן חיות, אַן צויבער די בלומען, פאַרבענקט איז דאָס פּיפל פון פאַסטעך, און אומעטיק זינגען די פּייגל, און ס'ווייסט נישט דער פּרילינג צו וועמען, נאָך וואָס ער אין לאַנד איז געקומען.

קומט שפּעט אין מיין היימלאַנד דער פּרילינג, און ס'בלאַזן נאָך פּראַסטיקע ווינטן, ווען ס'בלויט שוין אין לענדער דער בעז, און עס לאַכט צו דער זון שוין דאָס קאַרן; נישט מיד ווערט דער פּויער צו זייען אַפּט דריי מאַל די פעלדער אין וועסנע, ווייל אַלץ, וואָס האָט שפּראַצן גענומען, איז געל און פאַרוואַנעט געוואָרן.

דאָך שמעלן זיך זומער-טעג רייפּע, ווען ס'צייטיקט דאָס פעלד און דער גאַרטן, און וואַסער-געוויקסן און בלומען באַצירן די זומפן פּאלעסיער, ס'פאַרשיכורט דער פּעך פון די סאַסנעס, און ס'קוויקט אויפן פעלד זיך דער פּויער מיט ווייניקן קוואַס פון בעריאַזעס — אין פּרייאַר געזאַמלט אין פעסער.

נאָר ס'איז אויך אין צײַטיקן זומער דער הימל נישט דורכזיכטיק לויטער,
עס דרימלען די לאַנקעס און וועגן, עס גענעצן פעלדער פארשלאָפן.
די זון מוט אַ גלי און צעפאַרעט די טיפע, אומענדלעכע זומפן,
און באַלד ווערט דער הימל מיט ריזיקע ווייסע פאַכירן פאַרלאָפן.

ווערט שטיקנדיק-ענג דער אַרום אין דער קאַכיקער היץ אין דער פאַרנער,
דער הימל ווערט גליאיקער אַש, און די ערד פילט קיין שאַרף פון קיין גרעזל;
עס גלאַצן די בלעטלעך אויף צווייגן, פאַרגליווערטע שטייען די פייגל,
און ס'גליט אַזאַ פּיין אין די אויגן פון יעטוועדן לעבעדיק וועזן.

נישט פעט איז די ערד אין מיין היימלאַנד, אַן ברכה דער טוי פאַלט פון הימל,
עס זינגט נישט די שפע אין שניער, עס וואַקסן נישט שיכטן אויף שיכטן,
מען שניידט אין געאַייל אויף די פעלדער די מאַגערע שימערע זאַנגען,
עס זאָלן די פריאיקע רעגנס דאָס אַרעמע ברויט נישט פאַרניכטן.

ביים געזאנג פון דער פינא

דרימלט מיין היימלאנד, פארוויגט אינעם שמילן געזאנג פון דער פינא, וואס היט, ווי א מאמע א טרייע, די עלטע זומפיקע ווייטן. און ס'אמעמט דער דזשונגל דער ווילדער — דער פלאנטער פון וואסער-געוויקסן, מיט סודות פון מעשה-בראשית, מיט אטעם פון אוראלטע צייטן.

אומגעדלעכע סומנע מדבריות פון זומפן און וואסער און הימל, ווי ס'וואלט אין די טעג פון יצירה אלץ רוי דא פארגעסן געבליבן — געבליבן יבשה און וואסער, נישט אפגעטיילט איינס נאך פון צווייטן, און ס'ווארט דא נאך אלץ אויף א נאמען, און ס'ווארט דא נאך אלץ אויף א תיקון...

און ס'דוכט זיך: דער גייסט פון באשעפער נאך שוועבט אויפן שפיגל פון וואסער... ער ווייסט נאך נישט אלץ, צי ס'וועט גוט זיין דאס אלץ, וואס זיין האנט האט באשאפן...

אויף מייליקע שטרעקעס — ישובים צעווארפן, ווי אינדזעלעך קליינע, ווי שיפן, וואס בלאנדזשען און קענען נישט קיין מאל דערגרייכן קיין האפן.

און ס'הויערן אוראלטע, מאכיקע, טיף-שווארצע וועלדער פאלעסיער, פארוועכטע מיט ווונדער-לעגענדן פון רוחות און ביזע מכשפים... מיט אור-ווילדע נארעס און היילן, מיט שמעגלעך געהיימע און זומפן, ווו אלט-אויסגעריסענע דעמבעס און ווארצלען זיך שפיגלען אין וואסער.

און ס'פליסן די טייכן פאלעסיער מיט אוצרות פון פיש אין די טיפן, באלאדן מיט שווימענדע פליטן, אין ווילדע באוואקסענע ברעגן, עס פליסטערן, שטראמענדיק לאנגזאם, דער סטיר, די יאסעלדע, דער הארין; די הארציקע פינא דעם פריפעט טראגט אייביק איר בענקשאפט אנטקעגן...

און דאָרט, וווּ עס גיסט אויס דער סטרומען זיין כיטער געמיט פאר דער פינא, די וואסערן לויפן צעשויערט, א קעסל-גרוב לויערט א מיפער. דאָרט פריין נישט קיין מאל די כוואליעס, עס לאַזט זיך די טיף דאָרט נישט מעסטן, דאָרט האָבן דעם טויט שוין געפונען פיל העלדישע שווימער און שיפער.

* * *

שטאָק-פינצטערע נעכט אויף דער פינא — זי קנייטשט זיך אין בייזע חלומות, עס פליסטערט איר סודות אין שלאָף אויפן אויער א בייזער מכשף... עס יאָגט אזא פינצטערער גרויל פון אומענדלעכן ים פון די זומפן, עס ווייט אזא פחד ארויס פונעם שוואַרצן פארלאַשענעם וואסער...

א סאָווע קלאַנט-אויף אין די זומפן, א ניגון שוועכט אָן, ווערט פארשוומען, באַגלייט פונעם פאַטשן פון וועסלעס, און שטיל ווערט — די וואסערן פליסן. עס ציען די פישער איצט נעצן מיט זילבערנע פיש און מיט סודות, ביים שימער פון ליולקעס און ווייט-ווייטע ווינקענדע פלעמלעך פון פליטן.

און דאָרט, וווּ דער קעסל-גרוב לויערט, זיך וועבן און שפינען לעגענדן — אַט שוועכט אָן אומהיימלעך געוויין, און אַט טויכט אויף א וואַנזניק לאַכן... מען ווייסט: דאָרטן רוחות, מוזיקים בינאַכט פראַווען שמחות און הוליען, און לויערן, זוכן א קרבן, — א סעודה א פעטע צו מאַכן.

אויף נאַכטיקן שליאָך — פערד און פויער, א כונטער בריליאַנט בליצט אין חושך... מיט פריידיקן ציטער דער מענטש נאַכן אוצר גענומען האָט יאָגן. און ס'רייצט זיך דער דימענט און פינקלט און שפרינגט איבער זומפן און גריבער, ביז ס'איז אין אַן אַפגרונט דער פויער פאָרוונקען מיט פערד און מיט וואַגן...

מיט שמערן אין נעץ האָט א פישער א העכט, ווי א וואַלפיש, געפאַנגען... דאָס שיפל קוים ציט מיט דער מאַסע, די אויגן פון פויער — צוויי זונען.

נאָר פּלוצעם: דער פּיש, ווי אַ שלאַנג, האָט פּאַרדרייט אַרום האַלדז זיך
ביים פּויער...

און ס'האַבן צומאַרגנס די פּישער אַ שיפל אַ ליידיקס געפּונען...

באַלאַדענע דוכן און באַרושעס דאָס אַרט מײַדן אויס אָפּט מיט ציטער...
עס אַינלן דורך פּלאַוויצעס, פּישער וועלן נאָענט קיין נעץ נישט פּאַרשפּרייטן.
פּליסאַקעס, וואָס טרײַבן דורך פּאַסן, זיך צלמען איבער מיט פּחד,
אַזוי ווי מען צלמט זיך איבער, דערזעענדיק שווימען אַ מויטן...

און טרעפט אַ בלוי-זילבערנע נאַכט — בלאַנדזשען צאַרטע, פּאַרשישופּטע טענער —
אין גערטנער, ביי וואַסער-פּאַלאַצן, רוסאַלקעס דאָן טאַנצן און שטיפּן...
מיט לאַקן צעלאַזמע זיי טויכן אַרויס פּון די מאַט-בלויע כּוואַליעס
און רופן מיט נאַקעטע אַרעמס צו זיך אין די טונקעלע טיפּן...

* * *

אין גרויע באַגינענס דער הימל הענגט נידעריק איבער די זומפּן —
אַ קעלער-סופּים אַ געוועלכטער אין אַלמע פּאַרציניטיקע שלעסער.
עס ציען זיך וועלדער טשעראַט העט אין בלויילעכן נעפל פּאַרזונקען,
עס הלומט דער גרינער פּאַלעסניק ביי די אַזיערעס גרויסע פּאַלעסיער.

און ס'וועקט דער באַגין אויף דעם דזשונגל מיט שלענג, טשערעפּאַכעס און שרצים.
באַטשאַנעס רויט-פּיסיקע שפּרייזן מיט שטאַלצע, יחסנישע בליקן,
און איבער די בלויילעכע אַזיערעס פּלאַטערן זילבערנע מעוועס,
צעברעכן דעם שפּיגל פּון וואַסער נאָך פּיש אינעם טײַך זיך צו טוקן.

פּילפּאַרביקע זומפּ-פּייגל שוועבן, ווילדע קאַטשקעס און גענדן, קוראַפּאַטוועס
איבער קוסטעס, קאַלוזשעס און סטויגן מיט ווילדן געשריי און געצאַפּל.
און ס'דוכט: אויף די וואַסערן גרויסע וועט באַלד זיך דאָ נח באַווייזן
און אָפּקלייבן פּאַרווייז פּון אַלע אין תּיבה צו שיצן פּון מכול...

פאָלעטיער יידן

עס שלומערן וועגן און שליאכן — קאליוזשעס און זאמדיקע וויסטעס.
עס הייבט אויף אן אַקסן-געשפאָן דאָרט אַ שטויב אויף די זאמדיקע שטעגן,
און איבער די זומפיקע שליאכן, ווי ס'לויערן אימה און אומקום,
קומט זעלטן אַ זינקענדיק פּורל די האַרבסטיקע ווינטן אַנטקעגן.

עס קרייצט ווי אַ ווינט-מיל די ווינטן. אַ וואַסער-מיל קרעכצט ביי אַ גרעבליע,
אַן ווילן זיך קעגנצושטעלן דעם שטראַם, וואָס באַפּאַלט זיינע רעדער.
עס בראַדזשעט אין פעלד וווּ אין וואַסער אַ סטויג, צי אַ כאַמע אויף סלופּעס,
און ס'דרימלט — אין ביימלעך און קוסטעס פאַרטויליעט — אַן איינזאַמער כּומאַר.

מיט רויך פון מאַכאַרקע זיך וואַרגן אין ווינטער-נעכט ייִדישע קרעטשמעס,
ווי וועג-סלופּעס, גרוי-אַפּגעשיילטע, צעזויט איבער עלנטע מינלן;
באַזאַרגט זענען טירן און לאַדנעס מיט שלעסער און אייזערנע שטאַבעס;
ס'נאַגט טיף אין די הערצער די אימה פאַר רויבערשע העק און קינזשאַלן.

און ס'דרימלען אין שאַטן פון וועלדער, ביים שפיגל פון וואַסער, ישובים.
בעריאַזעס, ווי פאַסטעכער, היטן די כאַמעס, ווי דרימלענדע לעמער.
בני יעטוועדן דערפּל — אַ צלם; אין יעדן וואַלאַסט — אַ צערקווע;
אין יעטוועדן שטעטל — אַ ברונעם: אַ שטאַנג און אַ הילצערנער עמער.

און ס'וואַקסט ווי דער מאַך אויף די דעכער, און ס'בליט ווי דער שליים אויף די זומפן,
דער עלנט אין ייִדישע שטעטלעך, וואָס צאַנקען, ווי ליכט-פלעמלעך בלאַסע.
נאָר ס'פּרינקען, ווי וויין, שוין דעם אומעט די פּראַסטע די שטעטלשע יידן,
מיט הענט האַרעפּאַשנע, וואָס ציען חיונה פון וואַלד און פון וואַסער.

ברייט-פּלייציקע יידן פאַרברוינטע, מיט גאַרטלען און שטריק אויף די לענדן,
געפּרוּווטע אין שרעק און סכּנות, געוויינטע צו רעגן און שנייען.
זיי ליבן דעם וואַלד און דאָס וואַסער און לאַזן אין פינצטערע נעכט זיך
אין וועג אויף באַראַט פון די טייכן, אַן שפּרוּכן און סגולות-קמיעות.

און ס'ווייזט זיי זיין חסד דאָס וואַסער, און ס'וועט זיי דער זומפּ נישט פאַרפירן...
נישט מוזיק זיין וועלן זיי רוחות און לצים אויף נאַכטיקע וועגן,
זיי ווייסן דעם גאַנג פון די שמערן, זיי קענען דעם לויף פון די ווינטן
און ברענגען די שיפן די שווערע בשלום צו שמאַטישע ברעגן —

מיט קוילן, געברענט אין די וועלדער, מיט האַלץ און מיט מעפּ האַראַדנויער
און שפּיזן מיט ברויט, מיט קאַרטאָפּל און הערינג דעם מעגלעכן דלות.
אין מדבר פון וואַכן-מעג גרויע — אַן איינציקער זון-פלעק — דער שבת
מיט ליכט אין אַלט-מעשענע לייכטער, מיט וויין און מיט ווייצענע חלות.

נאַר מאַמעס, ווי בלעטער פאַרנעלמע, באַטרערן די פרייד פונעם שבת.
צעטראַטענע האַפּנונגען לייגן, ווי אין פּרילינג צעטראַטענע בליטן.
עס זענען זיך קינדער פון היימען, ווי פייגל פון נעסטן צעפּלויגן...
ס'האַט צייט זיי אויף זעלמענע, קורצע, פאַפירענע בריוולעך פאַרביטן.

עס האָבן די קינדער אין וועלט-שמעט פאַרביטן דעם זומפּ אויף אַספּאַלטן...
די נעפלען — אויף רויך פון פאַבריקן, דעם וואַלד-רויש — אויף רויש
פון טראַנסמיסיעס.

די הימלען געטוישט און די געטער, פאַרבונדן דעם גורל מיט מאַסן...
אַן נחת געלאַזט טאַטע-מאַמע... געלאַזן אין עלנט די וויסמעס...

און ס'בענקען דאָ טעג נאָך די קינדער, וואָס האָבן געליבט און געהייליקט
די ערד און דעם וואַלד און דאָס וואַסער, און גלייך ווי די טאַמעס און זיידעס,
געזוכט אין די טייכן דאָס מול — „דאָס גאַלדענע פישעלע“ פאַנגען...
און ס'איז נאָך דאָ אַפּט די לבנה פון הייליקע שבועות אַן עדות.

און מעגן ווי פייפן סירענעס, און מעגן ווי רוישן טראַנסמיסיעס,
דאָ קלינגט נאָך פאַרחלומט און האַרציק דאָס ליד פון דער „גאַלדענער פּאַווע“...
און טרעפט, אַז אַ פאַרל פאַרבלאַנדזשעט ביינאַכט אין די טונקעלע וועלדער,
איז פשוט און פראַסט זייער גליק, ווי די ליבע פון אדם און חוה.

דאַרף

ווי ביליקע טעפּיכער ליגן ביים ראַנד פון די דערפלעך די פעלדער.
צום וועג בליקן כאַטקעס, פאַרמינעט, דורך וואַלדיקע מאַכיקע שטאַמען.
די שניבלעך, ווי אויגן פאַרוואַרנטע; ווי ליים-גרובן פּיכטע — די דילן;
עס ווייען די שטרויענע דעכער מיט אַטעס פון האַרבסטיקע לאַנען.

עס גלאַצט נישט קיין קוימען צום הימל פון דאַרפישע דעכער פאַלעסיער.
דער רויך, ווי אַ כמאַרע אין כאַטע, קריכט פּויל צו דער לאַך אין דער סטאַליע.
זענען פּנימער פּינצטער-פאַרוואַלקנט, וואַקסט דער קאַלטון אויף קעפּ און
ער אייטערט...

ווערן אויגן מיט בלינדקייט געשלאַגן, צו באַוויינען די פּויערשע דאַליע.

אויף ווענט בליען קווייטן פון ווילגאַטש, אַלץ טרינקט אין אומענדלעכן צער זיך,
דער בליק פון דער הייליקער מוטער שווימט אום אינעם רויכיקן נעפל.
ווי מאַן-בלומען — רויטע לומשינעס באַלייכטן דעם פּויערשן דלות:
אַ מולטער — דאָס קינדערשע וויגל; אַ קופּערט, אַ בענקל — דאָס מעבל.

די זוניקע ליימענע שיסל, דער הילצערנער לעפל אין כאַטע
פאַרבּרידערט די גאַנצע משפּחה, ווי טשערעדעס לעמער און רינדער.
אין איינעם מען טיילט דאָס געלעגער אויף האַרטע, אויף שמוציקע גאַרעס;
צוזאַמענגעפלאַכטענע כראַפּען פאַרמאַטערטע פּויער-געזינדן.

אין חושך, אין שמוץ קומען קינדער און ווערן, ווי זאַנגען, פאַרשניטן...
דורך גרעזער און הייליקן וואַסער מען היילט זיך ביי זאַכערס, מכשפים...
ס'גלייבט אין מופּתים און ווונדער דער פּויער, האַט סגולות צו ליבע און מזל...
באַזעצט אויף זיין דאָך זיך אַ בושל — קומט שלום און גליק אין זיין כאַטע.

עם מישט אויס דער פויער זיין שווייס מיטן בלוט פון דער אַרעמער היימערד, וואָס שפּייזט אים; זיין האַרץ איז פאַרביטערט, ער קרעכצט אונטער לאַסט פון איר גורל.

זיין גוף, ווי איר לייב, גרוי און מאַגער, די האַר זינגע — זומפּ-פלאַנצן ווילדע; די אויגן — ווי אַזיערעס שמילע, וואָס בענקען נאָך זוניקן שמייכל...

ער זייט מיט אַ תפילה זיין תבואה און נעמט אויף אַ גאַסט מיט אַ ברכה און האַרציק און ברידערלעך-נאַענט צום פרעמדן די רייד זינגע קלינגען. ס'איז פשוט זיין שפראַך, ווי זיין סאַכע, באַמעמט, ווי דאָס קאַרענע ברויט זינגט, און וואַרעם — אַזוי-ווי די זאַפּטן אין גרונטן אין פּרילינגדיק-יונגע.

פאַרווינגט מיט אין בלוט איז זיין שנאה, און פול זינגע בליקן מיט אומעט. דעם ברויט פון זיין רויער נשמה ער לעשט מיטן ביטערן טראַפּן... און נישט נאָר אויף שמחות ער שיפורט — ער טרינקט אין די ביטערסטע רגעס, ווען ס'קעבל דאָס לעצטע פאַרקויפט ער, אַ לעצט זעקל ברויט און קאַרטאַפּל.

אויף וואַסערן — זומער פאַרהאַוועט, דרעשט אַסיען אין רייכע סטאַדאַלעס, האַקט ווינטער פּאַלאַנקעס און ביימער, פירט היי אינעם פּריצישן שייער. דאָך זעלטן ווען ווייסן פון פעטקייט די ליימענע טעפּ אין זיין כאַטע... און האַרט איז זיין שטרויענע קישן, און קאַרג איז אין אויוון דאָס פּייער.

און פויערטעס שפינען און וועבן, און פאַשען די שאַף אויף די לאַנקעס; פון פלאַקס, וועלכער בלויט פאַר דער כאַטע, דאָס פויערשע העמד ווערט געבוירן. ס'איז אייגענע פּראַצע: די מאַרבע, די פאַסטעלעס, שטרוי-הוט און גאַרטל. און אייגענע מי איז די סוויטע — פון וואַל פון די שעפּסן געשוירן.

און דאַרפישע טעכטער — געוואַקסן צוגלייך מיט די מונקעלע וועלדער, מיט שמילע און לויטערע אויגן, און וואַרעמע לויטערע הערצער — מיט קוישלעך, נאָך יאַגעדעס זומער, זיך לאַזן אין מוי פון באַגינען, און האַרצרייכ-טרויעריק קלינגט דאָס געזאַנג פון די דאַרפישע טעכטער.

דער צער פון די גרניז-גרויע הימלען, דער גרוי פון די ערדישע פלאכן
האט טיפער געמאכט אין נשמה די בענקשאפט נאך בונטע קאלירן.
אין סטאניקעס, בלוזקעס באבלוממע, באקווייטלטע פארביקע טיכער,
אין פאטשערקעס, סטעננעס און ליענמעס די דארפישע מעכטער זיך צירן.

ווען פוסט און פארגעלכט בלייבן פעלדער — אויף ווינטער אין שטאט
ארנין דינען

גייען פויערמעס יונגע — געטריבן פון נויט און פון היימישע זארגן.
און שפייט אויס די שטאט וועמען שפעטער, פירט דעמאלט דער וועג זיי
אליין שוין

פון זאמע און ליכטיקע זאלן אויף טונקעלע נאכטיקע ראגן...

אומענדלעכע טעג

אומענדלעכע טעג דרעשן רעגנס די שמרויענע דעכער פאלעסיער. עם וואַיעט דער ווינט אַרום שטיבלעך, וואָס זינקען אין זומפּ ביזן נאַרמל. דער ניגון פון „גאַט פון אברהם“ מאַכט נאָך שמערצלעכער, טיפּער דעם עלנט, ווען אומזיסט זוכן מאַמעס אין פענצטער אַ שטערן אין שבת-פאַרנאַכטן.

ס'ווענען צלמים מתפלל מיט טרערן אין האַרבסטיקע נעכט אויף די וועגן, און ס'פּייניקן קינדער אין שלאָף די געשטאַלטן פון שרעקלעכע מעשיות. אין פּרייאַר פאַרפלייצן די טיַכן אומענדלעכע ווייטן פּאַלעסיער, דאַן וואַרט מען, עם זאַל זיך אַ טויב מיט אַ בלאַט אויפן וואַסער באַווייזן...

איין פּריידיקן יום-טוב פאַרמאַגט נאָר מיין היימערד: דעם ליכטיקן ווינטער, וואָס עפנט אויף אוצרות, נעמט וועבן פון לויטערסטן זילבער וואַלן. נעמט שנייען מיט צאַרטע בריליאַנטן, ס'זאַלן פּערדלעך צעהוליעטע קענען צעשיטן די טרעלן פון גלעקלעך אויף ליכטיק-צעזונגענע מיילן.

די פּלאַמען פון ברענענדע בלאַטעס — מזבחות פאַר הייליקע נעמער — אין ווינטער-נעכט רופן אין דזשונגל, ווי יום-טובדיק-רויטע שטורקאַצן. עם ליגן די זומפּן פאַרקאַוועט, און ס'טאַנצן די ווינטן מיט שְמחה, און ס'הוליען און ס'דרייען זאַווייען און פּויקן אין זילבערנע טאַצן.

צעבלויען זיך הימלען מיט זון איבער אייז-קאַלטע דימענטן-סטעפעס. דאַס האַרץ גיט אַ צאַפּל, כאַטש שוויים און כאַטש ווער אין דער רחבות פאַרלאַרן! אַ, הערלעכע זילבער-מדבריות, ווער האַט אייער אַמעס געטרונקען, דערפילט אייער פּישוף, און איז נישט ביז וואַנזין פאַרשיפורט געוואָרן! ?

איצט פיבערט מיט לעבן מיין היימלאַנד — מיט פריילעכן הוק פון די וועלדער,
מיט פריידיק געזאנג פון טארטאקן, מיט רוישיקע מערק און יאריון;
מיט פיש-פאנג אין בלויע פאלאנקעס, מיט קנאלן פון יאגד-ביקסן פלינקע,
מיט רוישיקע דארפישע שמחות, מיט טעגן, מיט הארמאָשאַקעס און לידער.

נאָר קאַרג איז די פרייד די געבענטשטע — אַ לויטערער, זילבערנער חלום.
וויקלען אָפּ זיך די שנייען-באַנדאָזשן, בלייבן ווידער די נאַקעטע ווונדן,
און ווידער פאַריתומט און עלנט און קראַנק בלייבט מיין אַרעמע היימערד,
וואָס טראַגט אין איר בלוט די באַצילן פון בלינדקייט, מאַלאַריע און שווינדזוכט.

און ס'וויינט שמיל און ס'בעט זיך מיין היימערד: „אַ, ווער וועט
מיין גוף קומען היילן?

ווי לאַנג וועט מיין לייב זיין פאַרשאַלטן? ווי לאַנג וועט מיין טראַכט
זיין פאַרשאַסן? —

כ'קען היימען פאַר טויזנטער געבן און ברויט פאַר מיליאָנען געבוירן!
ס'קען זניקע פרייד גאָלדיק בליען, וווּ ס'יאַמערן ווינטן און סאַוועס!“

עס ווילן די וויסמעס דערפילן די מאַסע פון בונטע געבייען,
און טאַרפיקער זומפּ — זיך צעכוואַליען מיט גאַלדענע ווייצן און קאַרן;
עס ווילן זיך אור-ווילדע דזשונגלען באַצירן מיט רעלסן און הערן
דאָס סאַפען פון אייליקע צוגן און פריילעכן רויש פון מאַטאַרן.

אַ, וועסט זיך נאָך, לאַנג מיניס, דערהייבן פון פינצטערן זומפּ, פון טומאַנען,
מיט כוח פון מענטשלעכן ווילן, מיט ברכה פון אַקער און בראַנע.
געבענטשט וועט די האַנט זיין, מיין היימערד, וואָס וועט פון דיר אַפּמאַן די קללה,
זאַלסט אויפגיין אין ליכטיקן ווונדער מיט שפע פון מילך און פון האַניק!

פאלעטיער האַרבסט

ס'קומען נעכט און מעג פאַרנייען,
רעגנס פאלן, ווינטן ווייען,
קוקט מען אויס די ערשמע שנייען
פון דער וואַלקנדיקער הייך.
ס'האַט די נודנעקייט דערעסן,
שוין די צאל פון מעג פאַרגעסן,
דורכגעזאַפט זענען מעת-לעתן
מיט טומאַנען-גרויען רויך.

בענקען מיר נאָך ווינטער-בלומען.
ווילן שנייעלעך נישט קומען.
זענען דאַרטן איצט פאַרנומען
מיט אַ וויכטיקייט געוויס.
אָדער — דרימלען שטיל-באַהאַלטן,
אין דעם אוצר דעם צעשמראַלטן,
פוילן פשוט זיך אַ פאל מאַן
אין דעם שמוץ אונטער די פיס...

שליאַך — אין זומפ, אין ליים און מאַרפן.
סליגט דער ישוב ברייט צעוואַרפן.
קומט אַ פויערל פון דאַרף אַן
איינמאַל אין אַ וואַכן דריי.
איז אים גלאַט דער וועג אַריבער,
טרייסלט אים נאָך, ווי אין פיבער,
צלמט ער זיך דריי מאַל איבער:
אַ געפאַר איז אים פאַרביי...

טעג אזוינע, נעכט אזוינע,
אין די שמעמלעך אין די קליינע,
אויסגעקנאָטן איינס און איינע
אין פּאַלעסיער זומפיקייט.
גרויען קלויסטערס, דרימלען צלמים,
שימלען ווענט פון אלטע קראַמען,
אויפן שול-דאָך וואַקסן שוואַמען
אין דער כמורנער רעגן-צייט.

אלע טרייסטן אויסגעזונגען,
אויסגעלאָשן אלע פינקען,
ליגט די ערד אין צער פאַרוונקען,
אויגן בלאַנדזשען אין דער ווייט...
הייבט זשע, שנייעלעך, אָן פּאַלן,
ס'בענקט זיך נאָך די ווייסע שטראַלן,
זאָלן הערצער זיך צעשאַלן
שוין מיט פרייד און ליכטיקייט.

ווי אַ שפרוך, וואָס מען דערמאָנט ניט,
ליגט די ערד אַ נישט-דערקאָנטע,
קוקט שוין אויס דעם גרויסן יום-טוב
מיד און בענקענדיק אזוי...
וועט זיך זילבער נעמען שפּרייטן,
וועט צערינען צער און ווייטיק,
ער, וועט מען זיך עס אַ פּרייטאַן
מיט דעם ערשטן קלאָרן שניי! ...

פאלעסיער ווינטער

(פאעמע)

1

עס שווארצן זיך ריזיקע וועלדער פאלעסיער
אויף שוימיקן זילכער פון פליינען אצינד.
עס קושט זיך די זון מיט די שפיצן פון סאסנעס,
עס שפילט זיך מיט צווייגן באשנייטע דער ווינט.

עס פלאטערן קראָען אין גאלדיקער בלויקייט
און שרניען אין לויטערער פראַסטיקער הויך,
פון וואַלדס-שומרס היזל, אזוי ווי אַ סטרונע,
זיך ציט גלייך צום הימל אַ דיין-ווינטער רויך.

עס בלישמען אין זון-גאלד קרישמאַלענע פונקען.
די בלוילעכע וויסקייט די אויגן פאַרבלענדט.
ס'פאַרכאַפן דעם אַטעם די וואַלד-קאַרידאָרן,
פון צווייגן — דער דאַך, און פון שטאַמען — די ווענט.

און דאַרט — אין דער טיף פון די זומפיקע וועלדער,
אין ווילדן געפלאַנטער פון צווייג און געוויקס,
ווי זעלמן אַ מענטשישער פוס קען דערגרייכן,
ערשט הילכט אַפ אַ שאַס פון אַ יענערשער ביקס.

עס פליט גיך פאַרביי אַ דערשראַקענע סאַרנע,
עס בילט ווי אַ הונט, ס'קלינגט אַ מענטשיש געשריי.
און אור-וואַלד זיך ווונדערט: ווער האַט עס געוואַגט דאָ
באַפלעקן די אומשולד פון לויטערן שניי? ...

און אַרעמע, ערדלאָזע פּויערן-יונגען,
מחנות — באַוואַפנט מיט האַק און מיט זעג,
איצט וועקן פון אור-שלאָף די וואַלדיקע שטילקייט —
דורך שניי ביז די קני דאַרמזן שניידט מען אַ וועג.

ס'האַט פּוח אויף פּוח אַצינד זיך פאַרנומען,
פאַרמאַסטן זיך קרעפטיק, פאַרעקשנט און שטאַלץ.
עס וואַרמזן טאַרטאַקן, עס וואַרמזן דאַרט גאַטערס —
אויף שטאַלענע ציינער בלאַנקט הונגער נאָך האַלץ...

עס בלוטיקט באַגינען אויף זילבער פון סאַסנעס
און ס'וועקן דעם וואַלד די צעזונגענע זעגן.
מען פירט אין געאַייל דאַס געהילץ פון די וועלדער,
אויף הונדערטער שליטנס — אויף שליאַכן און וועגן.

מען פירט איבער ליכטיק-צעזונגענע שנייען —
דאַס שווערע געהילץ איצטער ליכט צו דער פינע —
אין פרי-יאָר דאַס וואַסער זאַל ברענגען בשלום
די אוצרות פאַלעסיער צו ווייטע מדינות.

א פראַסט נאָך אַ פראַסט — און עס בליט איצט פאַלעסיע,
 די מערק זענען גרויסע און אַפּטע אַצינד.
 באַגינען פון טראַקט אינלן פויערשע שליטנס
 און זינגענדיק-פריילעך פאַרויס לויפט דער ווינט.

עס בלישמשען אין זון-גאַלד קופאַלן און צלמים.
 דער הימל זיך שפיגלט אין קלאַר-ווייסן שניי.
 און פויערים פירן אין שמאַט זייער רייכטום —
 די שליטנס באַלאַדן מיט האַלץ און מיט היי ;

און זעקלעך קאַרטאַפּל און האַכער און קאַרן ;
 און קלאַר-ווייסע לייַוונט — געבלייכט אויף דער זון ;
 חזירים און קעלכער, באַראַנעס און עופות,
 און שוועמלעך און אייער : „אַקאַרשט פון דער הון!“

עס סקריפען און קנאַקן די שליטנס די שווערע,
 דער פראַסט בליט אויף לייצעס און גרוועס פון פערד,
 און אייַז-צעפלעך הענגען אויף פויערשע וואַנסעס
 און ווייס זענען קוטשמעס און ווייס זענען בערד ;

אין פאַסטעלעס, שטיוול, מיט רויט-גרינע גאַרטלען
 פאַרבונדן די סוויטעס, די גרויע, ווי זעק.
 און פול איז דער מאַרק שוין מיט פויערים, יידן,
 מיט פערד און מיט שליטנס — פון עק ביז צו עק.

איז נישטערט מען, מאַפּט מען אין פויערשע זעקלעך,
 מען שעלט זיך גוטמוטיק, מען דינגט און מען רופט.
 און ס'רײַסן זיך קעבלעך מיט קינדערשע קולות,
 און ס'רימשען חזירים און שפאַלטן די לופט.

מיט כאמאָנטן, סערפן, באמאָלט זענען שילדן;
געבעקסן און שנאָפּס-פלעשער שמייכלען אַראָפּ,
און ס'קיינזט מיט שטאַלץ, צווישן שינקע און ווורשטן,
אַזוי-ווי אַ מלך — אַן אַקסענער קאַפּ.

און ס'הענגען די שילדן, ווי פּאַנצערס אויף ברוסטן,
ווי גרויסע קמיעות — אויף טירן און ווענט...
און פול זענען קראַמען מיט רויך און מיט טומל
און וואַך זענען אויגן און פלינק זענען הענט.

געשטעלן מיט הימלען, גאַרניטערס און שטיוול —
באַלאַגערט אַרום איז — מען קלייבט און מען מעסט.
און מישלעך מיט פאַרביקע טיכער און סטענגעס;
און ענג איז — אַ מיש צו אַ מישל געפרעסט.

און פאַטשערקעס, שפילקעס און הייליקע בילדלעך,
איקאַנעס — מיט שרײַקע פאַרכן געמאָלט,
און רינגען מיט שטיינדלעך אַזוי-ווי רובינען...
און צלמלעך פּראָסטע, מיט שימער פון גאַלד...

פאַרקויפט און געקויפט שוין, וואָס נייטיק געוועזן —
איז פול שוין מיט פויערשע יונגען די שענק.
אַ פּלאַש נאָך אַ פּלעשל, אַ גלאַז נאָך אַ גלעזל
און ס'ווערן די אויגן באַלד פּיכט און פאַרבענקט.

אלץ אָפּטער, געדיכטער איצט פאלן די שנייען,
ווי טיבעלעך קליינע זיי פלאטערן שמיל;
די גרעבליעס, די ראָוון — פאָרווייט און פארשאַטן.
די פליגלען פאָרגליווערט אין פעלד שטייט אַ מיל.

קיין שליאָך און קיין סמעזשקע — בלויז שוימיקער זילכער.
עס ווייזן די מעלעגראַף-סלופעס דעם וועג.
עס טרינקט זיך אין שניי-אַקעאָן שמיל אַ דערפל
און נאַקעטע שווימען בעריאַזעס צום ברעג.

אַ צלם טוט תפילה. די לויטערע שמילקייט
מאַכט טיפער דאַס זשומען פון מעלעגראַף-דראַט.
און פלוצעם — אַ וויכער די שמילקייט צעטרייסלמט —
אַ דאַרפישע חתונה לויפט אָן פון שטאַט;

עס טראַגן די פערדלעך, ווי אַדלער, מיט שמחה,
פון שטאַטישער צערקווע אַ גליקלעכע פאַר.
צעפלאַשעטע גריוועס, עס פלאטערן סמענגעס
און יונגען און מיידן — אַ לוסטיקער כאַר —

מען רייסט זיך די העלדזער, די קעפ הויך פאָרוואַרפן,
די ווײַס, די משופרינעס — פּוכיק-באַשנייט;
מען בראַזגעט אין פּויקן, עס גרילצן האַרמאַשקעס
און ס'הילכט איבער פליינען די דאַרפישע פרייד.

ק א ר א ל י נ א

(כאלעדע)

האלבע נאכט אינעם פאלאץ פון דוכום.
צוויי ליכט שווארצע ברענען... עם ציען
פארשטארבענע דורות און פעלקער
פארן אויג קארעלינאס אין שפיגל...
און אט איז איר צוקונפט... א, הימלען!
זי רייסט מיט א מאן זיך דורך פלאמען...
א שפיז טריפט מיט בלוט — בלויער שימער...
א קרוין... וואסער-פלאנצן זיך וויגן...

אין שלאס קומען פירשטן און רימער
אויף יאגד אין די וועלדער פאלעסיער.
עס שוימען באקאלן אין פאלאץ.
הוליאנקעס און בעלער און קארטן.
און איינמאל — א העסלעכער גראף האט
ביים דוכום, דעם שיפור-כאזויפטן,
אין גרוי פון באגין אפגעווינגען
זיין איידעלע, בילד-שיינע טאכטער — — —

דאס פיפל פון פאסטוך גריגארי
פארפישופט דעם ווינט און די פייגל.
עס קומט אין געצעלט קארעלינא
געהיים — בני דעם שנין פון די שמערן...
ווי טרויבן-וויין זינגען די בלוטן
אויף ווייכן געלעגער פון בלעמער — — —
ביז ס'אומגליק קומט ראש, ווי א דונער,
מיט קיימן... און תפיסה... און טרערן — — —

און ס'גייט אויף-אין פלאמען דער פאלאץ,
צוויי שאַטנעס אין נאכט שטיל פארשווינדן...
עס יאָגן נאָך בראַנדזענע רימער
אַ שיפל אַ פלינקס — אויף דער פינאַ...
עס ברענגען פאַנטאַסטיש די כוואַליעס.
פון וואַלקנס בליצט אויף די לבנה.
פון גראַפס בלאַנקן שפיץ פאלט גרינאַרי...
און ס'וואַרפט זיך אין טײַך קאַראַלינאַ — — —

לבנה פאַרכישופט די כוואַליעס —
אַ קעסל-גרוב ראַשיק נעמט שוימען
און שפרייט אויס אַ נעץ פאַר די יעגער...
און נעמט אין זײַן שוץ קאַראַלינאַ.
אין פינקלענדע וואַסער-פאַלאַצן
זי פניערט איר שליוב מיט גרינאַרין.
באַצירט מיט אַ קרוין — בלויע שמערן —
די מלכה זי ווערט פון דער פינאַ — — —

איר טראַן — פערלמוטער, קרישמאַל,
אירע הויפדאמען — שלאַנקע רוסאַלקעס.
ווען מיט זילבער עס טריפט צווייג און בלום,
ס'לאַכט די פינאַ מיט ווייניג-ראַזע פערל —
שפילט אין נאכט אַ פאַרכישופטע פלייט,
שפילט דאָס פאַסטוכשע פניפל גרינאַריס —
וועקט אין הערצער פאַרלאַשענע פרייד...
צינדט ליבע און בענקשאַפט און טרערן — — —

און ס'וואַנגלען אין הושך די נייסטער
פון דופוס, פון גראַף און די ריטער —
גילגולים — אין פינצטערן זומפֿים...
געשפענסטער אויף נאַכטיקע וועגן — — —
זיי יאָגן ביז היינט קאַראַלינאַן...
זיי יאָגן דעם ווינט און די וואַלקנס...
און יאָמער און טייוולש געלעכטער
שפּרייטן אימה און גרויל אין דער געגנט — — —

איך ליב דײך, פּאַלעסיע

איך ליב דײך, פּאַלעסיע,
איך ליב דײַנע הימלען,
וואָס הענגען, ווי שווערער
צעגאַסענער בליי.
איך ליב דײַנע פעלדער,
וואָס שווינגן און דרימלען
מיט שלומער פון אלול
אין פריידיקן מאי.

איך ליב יעדן שפּאַן
פון דײַן זומפיקן באַדן,
כאַטש אַרעם און מאַגער
איז נעבעך דײַן ערד.
איך ליב דײַנע מוטנע
און רויקע טײכן,
ווי זיי בין איך ערנסט,
פאַרבענקט און פאַרקלערט.

דאָ איז דאָך מיין קינדערשע
וויגל געשטאַנען,
דאָ האָב איך געטרוימט
פון אַ ליכטיקער וועלט...
כאַטש דו האַסט געשפּיזט מיך
מיט יאָרן פון עלנט,
מיט נעפלען די שיין
פון מיין הלום פאַרשמעלט.

איך שווייג מיט דיין שטילקייט
און לעב מיט דיין אומעט
פון לאנדשאפטן גרויע,
אן פארביקן רייץ.
דאך ווייס איך נישט, מוטער,
אויב הייסער כ'וואַלט ליבן
די בערגיקע, ריכע,
די זוניקע שווייץ.

א, הארציקע, גרייז-גרויע
היימלאנד פאלעסיע,
איך בענטש דיניע זומפן,
די הימלען פון בליי.
איך הייליק דיין אומעט
מיט טרערן פון ליבע
און שענק דיר מיין קינדהייט,
מיין ליכטיקסטן מאי.

דער בוים פון גאון

(באלאדע)

א

מיט יארהונדערטער פארוואקסן איז דאס אלטע בית-הקברות,
אינגעפאסט, ווי א קמיע, צווישן פינסק און קארפלין;
אינגעגלידערט, ווי א פנס, אויפגעהיט פון אלטע צייטן,
זינע טאוולען — גרוי און מאַכיק, זינע בלעטער — טונקל-גריין.

שמיל געוויין פון ווייטע דורות, קומט צום אויער פון די ווינטן,
פון די פוסטע ביימער-שטאַמען, האַלבע נאַכט, ווען ס'קרייט דער האַן.
ווינטן בלעטערן לעגענדן. צווישן צווייגן — העראַגליפן,
שוועכט דער שאַטן פון כמעלניצקי און דער גייסט פון נאַפּאָלעאָן.

איבער אלע ריזן-ביימער, איבער אלע שמאַלצע קרוינען,
שטייגט דער בוים פון גרויסן צדיק, אויף דער הייליק-אַלמער ערד.
אין זיין שאַטן שמוס זיך טוליעט לעצמער שטיין פון גרויען אוהל
און דער בוים שטייט, ווי דער גאון — הדרת-פנימדיק, פאַרקלערט...

טרעפט אַן אומגליק, צי אַ גזירה, פירט דער וועג צום צדיקס קבר,
פאַלט מען צו מיט גרויס געיאַמער צו דעם מאַכיק-אַלטן שטיין...
און צו הצות, אין טיפער שטילקייט, שיילט זיך אויס פון בוים פון אַלטן
דאָס געשמאַלט פון גרויסן גאון און ער שפּרייזט אַוועק געהיים

צו דער קלויז, וווּ פופציק יאָר ער האַט געווייט דאָס ליכט פון תורה,
אינגעהילט אין ברייטן טלית, ער גאַטס הייליק הויז באַטרעט,
פראַלט אויף ראַש דעם אַרוץ-קודש, הייסע טרערן בעטן רחמים...
ביז ער ווייסט: דער האַר פון וועלטן האַט פאַרנומען זיין געבעט — — —

הינטער דעם בית-עולם אלמן,
 צווישן פינסק און קארעלין, —
 אין דעם שאַטן פונעם גאון,
 ווױנט דער פריסטאָוו קאַנסטאַנטין.

דראַפּעט זיך זײַן בליק מיט צאַרן
 איבער צווייג און מאַך פון פלויט.
 בוים פון צדיק איז אַ דאַרן —
 בלינדע פעסטונג פאַר זײַן אויג.

שוואַרצט די זון פון זײַנע שויבן,
 זאַמלט אַלע שטערן אײַן...
 פאַנגט אין הויכן די לבנה,
 טרינקט איר ליכט, ווי ווײַסן ווײַן.

זייגט דאָס ליכט פון זײַנע שפיגלען,
 הילט מיט קרעפּ דאָס בילד פון צאַר...
 דעם צוויי-קעפיק שטאַלצן אַדלער
 דראַט זײַן שאַטן מיט געפאַר...

פיקן קראַען אויס אין חלום
 בלויע אויגן פון זײַן פרייד...
 — וואָס זשע שווינגט מיט ליבשאַפט פול
 דער בלאַנדער מאַן, וואָס אויפן קרייץ? —

ווען איבער אַלע פראַוואַסלאַוונע
 הייליקייטן — אין דעם רוים,
 ווען איבער אַלע קלויסטער-צלמים
 הייבט זיך חוצפהדיק דער בוים? ...

ווען איבער יעדער שיינקייט גלאנצט
דעם צדיקס קרוין — פון גאלד און גרין? ...
און ס'וואַקסט די שנאה און דער האַם
אין האַרץ פון פּריסטאָוו קאַנסטאַנטין.

וואָס קומען מחנות שוואַרצע יידן
מיט געכעט דאַרט און געוויין?
און ס'נעמט דער צדיק אויף משפּטים,
ווי זיין מאַיעסטעט אַליין...

און וואָס סודען זיך די בלעטער
אַזוי מיסטיש אין דער נאַכט?
ווערט געהיים נישט אַ פאַרשווערונג
אויף זיין לעבן דאַרט געמאַכט? ...

און מיטן צאָרן וואַקסט זיין אומרו,
זיין בליק אַלץ טרויעריקער ווערט...
„אַ גרינע ייִדישע מלוכה
זיך אויסגעשפּרייט אויף רוסלאַנדס ערד — — —

און ס'ווערט אַלץ מעכטיקער דער מלך,
און ס'לייכט אַלץ הערלעכער זיין קרוין.
עס וועט זיין שאַטן אַלץ פאַרשלינגען
און אין זיין ליכט וועט אַלץ פאַרגיין” — — —

דער פּריסטאָוו קניט פאַר דער איקאַנע:
„באַשיץ אונדז, מוטער, אין געפאַר”...
און ברוגו גלאַצט דער שטאַלצער אַדלער,
פון בילד מיט פּינטשאַפט קוקט דער צאַר...

און ס'רעדט א שטימ צו זיין געוויסן:
ראָט אויס דאָס שלעכטס פון פונדאמענט!
דאָס שלעכטס, וואָס קלייבט זיך אונדז פארניכטן,
מעק אָפּ, פאָרוויש מיט דיניע הענט! — — —

ג

נישט קיין נייער בית-המקדש וועט היינט חרוב ווערן
און נישט מאַרטירער וועט מען פירן היינט צום עשאַפּאַט.
דאָך זענען הערצער איינגעהילט אין קרעפּ פון טרויער
און יידן פאַסטן און יידן בעטן גאָט:

א נם, א מופת דאָס אומגליק זאָל פאַרמיידן!
און קריסטן שטוינען און ציטערן געהיים:
„עס קלאַפּט אין בוים דאָס האַרץ פון גרויסן צדיק,
טאָ ווער וועט וואַגן רירן אַזאַ בוים?“ — — —

נאָר קאַנסטאַנטין אליין וועט זיין דער תליון,
און פּייערן אין לעבן היינט זיין גרעסטע פרייד.
ס'וועט זיגערניש זיין האַק אין האַרץ פון גאון צילן —
צום צווייטן מאל דער צדיק וועט ווערן היינט געטויט...

ד

עס ציטערט גאָלד אין ווילד-געדיכטע צווייגן,
און בלעטלעך פלאַטערן אין שמיפּערישן ווינט.
די האַק איז שאַרף, די האַק איז בלאַנק
און ווי אַ בליציק פּויגל פליט.
אין האַנט פון פּריסטאַוו קאַנסטאַנטין.
נאָר — בוים איז שטאַל, איז מעכטיקער גראַניט,
מיט חוּק ענטפּערט טעמפּער ווידערקלאַנג.

אַט פאלן אָפּ די הענט שוין מיד,
 אין אויגן ווילדער צאָרן גליט,
 אין בליק — נקמה-פּייער ברענט.
 דאָך — ווידער בליצט די האַק און פליט
 אין זינע פיבערדיקע הענט.
 נאָר — בוים איז מער שוין נישט גראַניט,
 ס'איז בוים אַצינדער — וואַרעם לייב.
 אין אויער ציטערט אַ געשריי...
 און פּלוצעם גיט אַ פלייץ מיט רויטס,
 מיט רויט און הייס און שוימיק בלוט — — —
 און אַלץ ווערט לייב, און אַלץ ווערט ווונד,
 און ס'פלייצט דאָס בלוט פון יעדן צווייג,
 און ס'פלייצט פון אַלץ מיט הייסן רויט —
 פון גראַז, פון קוסט, פון אַלטן פּלויט.

און אַט פאַרשווינדט דער אַלטער בוים
 און ס'ווערט פאַרווישט דער בלעטער-וואַלד,
 און פּלוצלינג וואַקסט אויס אַ געשמאַלט,
 מאַכט פול מיט זיך דעם גאַנצן רויט.
 אַ באַרד אַ ווינטע — קלאַרער שניי,
 געקרויזטע זילבער-פּיאַות צוויי.

אים קוקן אַן צוויי אויגן שטיל,
 זיי גלעטן פאַטערלעך און צאָרט,
 און יעדער בליק איז אים באַקאַנט.

און ס'בלייבט דער פריסטאוו שטיין פארשטארט,
דאס בלוט אין לייב זיינעם פארקילט,
פארגליווערט בלאנקט די האק אין האנט.
און קאנסטאנטין בלייבט נעבן בוים,
ווי א פיגור פון גיפס און ליים — — —

שוין לאנג פארשוונדן דאס געשמאלט,
און ווידער גרינט דער בלעמער-וואלד.
ס'איז שטיל. א סאמעט-ווינטל בלאזט,
און שמערן צימערן אין גראז.
אין נאכט, אין זילבער און אין גרין —
ווי א סלופ שטייט קאנסטאנטין — — —

און ס'וועקט אים מילד פון שלאף דער ווינט:
— העי, קאנסטאנטין! העי קאנסטאנטין!
וואס שטייטו דא לעם בוים פארטראכט?
וואס גייסטו נישט אהיים ביינאכט?
עס ווארט דיין טיש, דיין ווייב, דיין קינד!
דיין בעט מיט צערטלעכקייטן ווארט.
העי קאנסטאנטין! העי קאנסטאנטין!

א פויגל שרניט אין שמילער נאכט,
אין טהרה-שטיבל גרילצט א גריל.
א פרישער שמערן פאלט אין גראז
און אלץ בלייבט ווידער טויט און שטיל.

געזאנג פון קדושים

געהייליקט דעם אַנדענק פון די פינסקער 35
קדושים, וואָס זענען אומגעבראַכט געוואָרן
דורך די פּוילישע לעגיאָנערן, ה' ניסן, 1919,
בײַ דער קלויסטער־וואַנט אין פינסק

...ענג איז אונדז דער ברידער-קבר,
זענען מיר דעם שלאָף היינט גובר —
אויסצוגלייכן גליד און אבר
קומען מיר איצט — האַנט בײַ האַנט.
און ווי יעדעס יאָר — היינט ווידער,
טויטן-טאָגן און שוואַרצע לידער
טאַנצן זײַן, חתנים, ברידער —
בײַ דער ווייסער קלויסטער־וואַנט — —

א, פאַרלעשט זיך, בלויז שמערן!
קוקט נישט פון די ווייטע ספערן —
שוין אַ שאַד אַזויפיל טרערן.
זאָלן הערצער זײַן באַרום!
ווינט, שפּרייט אויס דיין גרויען פעכער,
שרײַ אַראָפּ פון אַלע דעכער,
וויין פון אַלע פענצטער-לעכער
אויף דעם גרויל פון ווונד און בלוט...

נישט די האַלבע נאַכט צו שרעקן,
נישט די שטילקייט אויפצווועקן —
דאָך — די ווונדן צו פאַרדעקן
זענען מיר איצט נישט אימשטאַנד.

קיינעמס שוועלן צו באטרעטן —
א, מען שרעקט זיך פאר סקעליעטן,
טאנצן מיר דא אומפארבעטן
ביי דער ווייסער קלויסמער-וואנט.

ס'לעבט די וואנט איצט אונדזער לעבן —
בלוט און מארך איר אפגעגעבן...
און די שטיינער, וואס דערנעבן
האבן אויך אונדז איצט דערקענט.
אלץ איז פריש נאך אין זכרון,
נישט פארשמילט איז נאך געווארן
דאס געוויין פון יונגע יארן
הינטער שווארצע קבר-ווענט — — —

אפגעשנימענע געפילן,
אפגעהאקטע לעבנס-צילן,
דרייט פארגעסענע קאדרילן —
הופה-פידלען שפילן נאך...
אונדזער נאקעטקייט און דלות —
אן תכריכים און אן מלית.
טרויער-לידער — יונגע כלות
זינגען איצט אויף אונדזער בראך — — —

הילכיק קלינגט דער קראנץ פון ביינער —
פינף און דרייסיק איז נישט איינער...
טוליען מיר זיך צו די שטיינער —
אונדז האט מען מיט זיי פארקנסט...
זעט, דער הימל נעמט שוין גראען!
שארבנס פלאצן פאר שגעון.
אונדז באגריסן שווארצע קראען
און א ווינט איז אונדזער גאסט.

ווען נישט שמערן זאל דער שאַטן,
וואַלט אונדז יעדערן געראַטן
דורך אַ שפּאַרע פּונעם לאַדן
אַנקוקן זיין ליבע היים — — —
טאַטעס, מאַמעס — פיל פאַרלאַרן,
כלות — מוטערס שוין געוואָרן.
ס'נעמט זיך זינס דער גאַנג פון יאָרן.
דאָך — איין בליק כאַטש אין געהיים — —

קראַנקע בענקשאַפט, ווער פאַרלאַשן!
שוין דער מזרח ראָז צעגאַסן.
אַ, שוין צייט די שמאַט פאַרלאַזן,
קבר-ברידער, אינעלם זיך צו! ...
זעט איר „שחיטה-קעלכער“ פירן? ...
קלויסטער-צלמים טרוימפירן,
צינדן וואַנזין אין געהירן...
אינעלם, אונדז רופט די גרויסע רו! — — —

פּינסק, 1928

אונדזער ליבע

אונדזער ליבע

אונדזער ליבע איז פשוט, ווי אונדזערע רייד,
ווי ס'איז פראַסט אונדזער הילצערנער מיש און דאָס ברויט,
ווי ס'איז האַרט אונדזער ליב, און ס'איז פראַסט אונדזער קלייד,
וואָס פאַרדעקט אונדזער בענקשאַפט — די פאַסטמוכשע פלייט.

אונדזער שלאָף, ער איז האַרט, ווי ס'איז האַרט אונדזער בעט.
ס'פאַלט שטיל אונדזער טרער, ווי אַ וואַרעם געבעט.
ס'איז פשוט און פראַסט אונדזער גליק, אונדזער פרייד,
ווי ס'איז פראַסט אונדזער לעבן און איינפאַך דער טויט.

ס'איז מגושמדיק גראַב אונדזער קרעפטיקער טראַט,
מיט אונדז אין די קעלערן וווינט אונדזער גאַט,
דער האַר האַט גענידערט צו אונדז פון דער הויך,
פאַרברענגט מען צוזאַמען אין ענגשאַפט און רויך.

אונדזער גליק — עס איז קאַרג, אַכער וואַרעם און גוט,
אונדזער פרייד איז דער רוף פון צעזונגענעם בלוט,
אונדזער פראַצע איז שווער, און דער שלאָף איז געזונט,
אונדזער גלויבן איז טיף און האַט פליגל און גרונט!

פאַר יעדן איז פריי אונדזער אַפענע טיר...
אונדזער טרוים איז אין קייטן... און מענטשלעך, ווי מיר...
אונדזער לעבן איז פּיין און יסורים און שפּאַט —
נאַר ס'וועט נאָך אַ הילך טאָן אין וועלט אונדזער טראַט!

(לויט לעאפאלד סטאף)

דיינע ווייסע פענצטער עפן אויף!
 מיינע מידע אדלער ווארטן בני דין טויער,
 מיינע מידע אדלער פרעסט א שטומער טרויער...
 איבערזעטיקט זענען זיי מיט בלוט און פארגעניגן,
 ווילן זיי — א צארט געזאנג זאל זייער שלאף פארווינגן,
 קוקן זיי מיט בענקשאפט שטיל צו דיר ארויף!

לאז ארויס די אומשולדיקע ווייסע טויבן דיינע!
 זאלן זיי מיט מיינע אדלער פליען,
 ווי לאנג דער טאג אויף זיינע גאלד-וועגן וועט ציען.
 זאלן זיי זיך מיט די אדלער מיינע שפילן,
 מיט זילבער-ריינע צערטלעכקייטן זייער בענקשאפט שטילן,
 אויף גאלד-געבלומטע טעפיכער פון סאמעט-גרינע לאנען.

לאז ארויס די בלענדיק-העלע, צארטע טויבן דיינע!
 זאלן פלעקן שווארץ-ווייסע אין בלויען רוים זיך מיגייען,
 זאלן מיינע אדלער זיך מיט ראזער פרייד פארכלייניען...
 יונג-פארליבט און אומשולדיק און פלאמיק-היים זיך האלדזן,
 אז ווייסער גליק זאל אויפזינגען אין טיפע פעלדזן-שפאלטן,
 ביז די זון וועט אויפהערן צו שינען.

לאז ארויס די אומבאפלקטע רייצנדיקע טויבן!
 ס'וועלן מיינע אדלער צווישן בערג מיט זיי זיך שפילן,
 ביז זיי וועלן רייצנדיק און ווארעם בלוט דערפילן...
 וועלן שארפע נעגל ביז און דורשטיק נעמען שטיקן,
 שנייק-ווייסע פליגעלעך פאר ליבשאפט ווילד צעפליקן;
 און ס'וועלן זילבער-פעדערלעך צום הימל-בלוי זיך הייבן — — —

שיר השירים

פון זינע מיפענישן רופט צו דיר אין בלויע נעכט מיין ליב.
צעעפנט זענען מינע ארעמס פאר דיר ברייט,
ווי פארן וואנדערער די פרילינג-וועגן אויסגעשפרייט,
ווי די אויפגעפראלמע שויערן פון מיין געמיט —
קום נעם מיך אין דיין גארטן מיט,
שולמית, האב מיך ליב!

ווי א רוז א וויסע ביסמו יונג און צארט,
נאר אין דיר פליסט רוימער וויין — יארטויזנטער שוין אלט.
ווי א רוז א וויסע ביסמו צארט און קלאר
און מיט מירע שמעקן דינע לאנגע, שווארצע האר.
עס שמעקט דיין ליב מיט פעלד און היי,
און קיל און זויבער כוואליעט זיך דיין קלייד,
ווי יונגער שניי.
דיין אויג טראגט פרייד
אין מיין געמיט,
נאר איך בין —
מיד.

כ'בין מיד, שולמית!
כ'בין מיד אין שמאט פון שמאל און שטיין,
כ'קען נישט הערן מער דאס שטיינערנע געוויין
פון גרויע ווענט,
ס'געלעכטער פון די וועגענער
אויף הארטן ברוק.
אומעטיק און גרוי דער הימל קוקט און קוקט,
און שווער, אוי, שווער זענען די הענט.

ווי פּרילינג-שמראָמען קלינגט דיין שאלנדיקע פרייד,
ווי ווען דער שניי אויף באַרג און טאל צעגייט
און גיסט אין הונדערט טיכלעך זיך אַראָפּ.
בייג צו צו מיר, שולמית מיין, דיין קאַפּ!
לאַז פאַרקוקן דיר אין אויג אַרײַן —
דיין פּרילינג שימערן וועט אין מיין האַרץ
מיט העלן מאַרגן-שיין.

די פייגל האָבן שוין אין לאַנד צוריקגעקערט.
עס שמיפט די ליאַרץ דיין-צווימשענדיק איבער דער ערד.
אויף דער לאַנקע שפּילט די פאַסטוך-פלייט,
און אין דער הייך דער שפאַרבער קרייזן דרייט און דרייט
און בלייבט ווי אַ פינטעלע פאַרגליווערט שטיין.
שולמית, קום צו גיין!

כ'האַב די וועגן צו מיין הויז מיט כלומען אויסגעשפּרייט,
מיין גוף אין קוואַל-וואַסער געבאַדן קיל,
ערשט וואַרט איך אויפן שאַרף נאַר פון דיין קלייד —
באַרויש מיך מיט דער נאַכט פון דינע האַר,
אין חלום פון אַ ווונדערלעכער וואַר,
וואָס זאל אין טונקעלן פּיאַלעט
אויפשמראַלן בני מיין בעט.

קום ארנין אין מיין הארץ

קום ארנין אין מיין הארץ, ווי א טויב,
מיט ליכטיק-צעזונגענעם בליק,
דיין שמייכל זאל אויפזינגען: גלויב —
אין פרילינג, אין מענטש און אין גליק.

מיט דיר אזוי העל איז דער גאנג —
די הארבסטיקע סמעזשקע ווערט גרין;
מיט דיר ווערט דער טרויער — געזאנג,
מיט דיר האט דאס ליידן א זין!

ווי א טויב אין מיין הארץ קום ארנין,
די כמארעם די שווערע צעיאג,
כיזאל פילן די גרויסקייט פון זיין,
די שיינקייט פון נאכט און פון טאג!

מיט וון-שיין פיל אן מיין געמיט,
מאך זינגענדיק-פריידיק מיין טראגט,
מאך קרעפטיק און לויטער מיין ליד,
באהויכט מיט דיין צארטן גענאד.

ווי די זון אין מאַי

ווי עס רעדט דער וואַלקן מיטן ווינט
און ווי עס ריידן בלעטער מיט די צווייגן,
ווייל איך ריידן היינט מיט דיר
דורך זינגענדיקן שווייגן.

ווי עס ריידן גרעזער מיט אַ קוואַל,
ווי דער טייך פאַרטרױט זײַן בענקשאַפט פאַר די ברעגן,
און ווי דאָס פּרילינגדיקע פעלד
זאַפט אײַן דעם שפּעדיקן רעגן —

זאַל אײַנזאַפן דיין האַרץ דעם טוי
פון מײַנע לױטערסטע געפילן און באַגערן,
און אױפּגיין זאַל דיין ליבע גרויס און שײַן
ווי די זון אין מאַי און ווי די פּרילינגדיקע שטערן.

ש י ד ו נ ג

לעצמער פניף פון לאַקאַמאַטיוו און לעצמער וואַלקן-רויך
איז שוין אין לידיקייט צעשווומען,
לעצמער רעדער-קלאַנג און לעצמער שלאַנגען-דריי פון צוג
אין רויט-זיך-לעשנדיקער זון,
ס'האַט נאָך פריש גערוט אויף מיין געזיכט
דער צארטער הויך פון דינע ליפן
און טרויעריק-זים און ווייטאַקלעך
האַט טיף געקלונגען נאָך אין מיר
דיין לעצמער „זיי-געזונט!“...

ס'האַט היימוועגס אומרוק געקלאַפט מיין האַרץ
צום אומרויקן טאַקט פון מינע טריט.
פרעמד געקלונגען האַט די פאַרק-מוזיק,
ביז גערייצט דאָס שרײַענדיקע קינאַ-ליכט...
ס'האַט וואַנזיניק אין מיר געפיכערט אַ באַגער
צו אַנטרעפן אין יענער שעה דיין לאַכנדיק געזיכט...

כ'האַב אומפאַרשעמט אַרײַנגעקוקט
אין פרעמדע מיידל-פנימער און מיידל-בליק:
פון די פרעמדע מיידל-פנימער וועל איך דיך אַרויספישופן צוריק —
וועסט אַרויסקוקן צו מיר פון גרויע מויער-ווענט
און אויסשמרעקן צו מיר די ווייסע הענט...
נאָר כ'האַב געפלאַנטערט זיך אומזיסט...
ביז ערשמער שמערן האַט די וועלט באַגריסט.

און דאן האָב איך זיך אינגעשלאָסן לאַנג
אין ענגער טונקלקייט פון מיניע ווענט,
פארטיפט די אויגן מיניע אין דיין בילד
ביים בלייבן שמערן-שיין,
האַט ווילד אין מיר געעקבערט אַ פאַרלאַנג,
אַז אין דיין מויל זאָל אויפבלעזן געזאַנג...

נאָר ווען עס האָט די נאַכט
מיט בלויע פינגער מיניע וועס צוגעמאַכט,
דאָן האָסטו ווידער זיך פאַר מיר אַנטפלעקט
ביים ראַנד פון בעט...
איך האָב דערפילט דיין ווייכן אַמעם אויף מיין שמערן,
כ'האַב אינגעזאַפט דעם רויזן-דופט פון דיניע האָר...
באַרוישט פון גליק האָב איך אין שלאָף געשמייכלט
און ס'האַבן מיניע ליפן שמיל געפליסטערט אַ געבעט...

ווינטער-פארנאכט

לויטערע פארנאכטן-שטילקייט
לייגט זיך העל אויף מיין געמיט.
ראזקייט שפילט אויף ווייסע שנייען,
רגעס ליכטיקע פארגייען
און מיין ווינטער-טרוים צעבליט.

זאפט די בלענדנדיקע ווייסקייט איין
דער טיולענער גארדין.
לאַמיר, ליבסטע, איצמער שטייגן,
אין דעם געטלעך-טיפן שווינגן
אן א ציל און אן א זין...

לייג צונויף די פינגער דינע
ריר נישט אן מיין הארץ-קלאוויר —
וועסט דערוועקן בלאסע פריידן,
טיפע, איינגעשטילמע ליידן —
מיט דיין מינדסטן האנט-באריר.

צינד נישט, ליבסטע, אן קיין פייער,
ס'איז אין טונקל אזוי וויל,
כאָטש איך האָב נאָך נישט צענומען
בריוו, וואָס איך האָב היינט באַקומען
פון אַ פּריינד פון ארץ-ישראל.

כ'ווייס: עס בלאַנקען זיינע שורות
פריידיק-פייערלעך אזוי:
„ס'רוישט דער ים און פאַלמעס גרינען,
ס'רייצט דאָס גאַלד פון אַפּעלסינען“...
און איך — איך בין פאַרליבט אין שניי — —

לילא-שאַטנאָס נעמען בליען
אויף דער קאָנווע פון פאַרנאַכט.
שוועבן מיר אויף ווונדער-וועגן...
ס'ליגט אַ קראַנקע וועלט אַנטקעגן —
כ'האַב איר מיר אַצינד פאַרמאַכט.

צינד זשע, ליבסטע, נישט קיין ליכט אָן! —
וועסט די הייליקייט פאַרלעשן...
ביז די וואָר וועט אונדז נישט צווינגען
פון דאָס נײַ אין יאָך צו זינקען —
לאַמיר אין דער וועלט פאַרגעסן — — —

פּינסק, 1930

דין שמייכל

כ'בין היינט א גאנצן טאג געלעגן קראנק
און ס'איז געווען מיר אזוי שווער און באנג.
די זון האט העל אריינגעלאכט אין מיניע שויבן.
אין גאלד און גרין עס האבן זיך דערהויבן
צום הימל-בלוי די בערג, און מיידלש-יונג געלעכטער
געטראגן האט זיך העל פון אלע ערטער.
געזאנג און פרייד, וואס האט די ערד פארפלייצט
האט זיך מיט מיר פון יעדן ווינקעלע גערייצט.
און מיר — אלץ שווערער, אומעטיקער איז געווארן,
מיין הארץ האט זיך געבונטעוועט אין צארן:
איך האב א טאג א זוניקן פארלארן!

נאר ווען פארנאכט דו ביסט אריין צו מיר אין צימער,
געבראכט האסטו אין אויגן ליכטיקע דעם שימער
פון זון אויף בערג, אין טאלן און אויף פליינען.
עס האט דין שמייכל אויפגעשיינט מיט אלע קנען.
אין האנט פארברוינטער — א פרישן, פארביקן בוקעט
פון פעלד-בלומען האסטו מיר דערלאנגט צום בעט,
און ס'האט דאס צימער אויפגעהעלט מיט ליכט פון זונען
און פול געווארן מיטן דופט פון וואלד און פעלד.
איך האב דורך דיר די שיין פון טאג פארלוירענעם געפונען —
די שיינקייט פון א יונגער, זינגענדיקער וועלט.

און כ'האב געדאנקט די שאטנס פון פארנאכט,
וואס האבן דיר אין מיניע ווענט א זוניקע געבראכט.

די בלומען וועלן בליען פאר דיין פענצטער

דעם ליבן אַנדענק פון רבקה דוואַרקין

די בלומען וועלן בליען פאר דיין פענצטער
און וועלן בענקען נאך דיין צארטן האנט-באריר.
אויף דיין מישל לאנג דאָס בוך וועט וואַרטן
מיטן שער-בלאָט — אַ פארמאכטע טיר...

דאָס פעקל בריוו פון נאָענטע און ליבע
וועט בענקען נאָכן הייס-באַטרערטן בליק
פון דינע סאַמעטענע, טרויעריקע אויגן
מיט בענקשאַפט פלאַמיקער נאָך זוניק-ווייטן גליק.

די סטעזשקע פארן הויז וועט נאָך דיין פוסטריט בענקען,
און בענקען נאָך דיין קול וועלן די שמומע ווענט,
דער פּרילינג וועט זיך ווּונדערן, פאר וואָס דו ווילסט שוין מער נישט
באָדן אין זיין זון-נאַלד דינע בלייכע הענט.

און אומגליקלעך-פאַרשעמט און שמיל פאַריתומט
אַראַפּקוקן דיין בילד וועט פון דער וואַנט...
און גלאַצן וועט דיין זייגערל מיט שמומע ווייזערס
און נישט באַצירן מער דיין דורכזיכטיקע האַנט.

און ס'וועט פון זאַמד-קעסטל אַרויסוויינען דיין לעבן,
וואָס דו האַסט אויסגעשפיגן אין די העלסטע טעג,
ווי רויטע רויזן — פאר דיין יונגן קבר,
ווי רויטע שמערן אויף דיין לעצטן וועג...

און דו וועסט שווייגן אונטער ערד און קילן שאַטן,
מיט שערבלעך דינע אויגן צוגעמאַכט,
און וועסט נישט טרינקען מער פון ביכער, ווי פון קוואַלן,
דאָס העלסטע ליכט אין טיפער נאַכט.

דאָך וועלן אויך פון אונטער שערבלעך דינע אויגן
זוכן מיט פאַרטערטן בליק
דין האַרציקן דיין טרניען טאַטן,
וואָס האָט דיין קראַנקן-כעט געהיט, ווי אַמאָל דיין ווייג.

נאָר וועסט זיך מער נישט כייזערן פאַר וואָס דיין טאַטע
איז אַוועק און זאַמט זיך אַזוי לאַנג...
זיין קראַנק-צעווונדיקט האַרץ וועט איצט אַ פויגל ווערן,
וואָס וועט דיין שלאָף פאַרווייגן צווישן בלוס און צווייגן...

פּינסק, 1937

ס'איז גוט

ס'איז גוט!

ס'איז גוט, וואָס דער סמעפּ
שווימט אין גאַלדיקן ליכט
און גוט איז,
וואָס שאַמנדיק קיל איז דער וואַלד.
ס'איז גוט, וואָס דער מענטש
קען אַנטלויפן פון זיך
און געפינען זיך צריק
אין אַן אַנדער געשמאַלט...

ס'איז גוט, וואָס לעם באַרג
זעט מען טיפער דעם טאַל,
און גוט איז,
וואָס מעש האַט דעם שימער פון גאַלד,
ס'איז גוט, וואָס די טרער
קומט באַוויינען דאָס גליק
און וואָס אַ שמייכל פאַרווישט אַפּט
דעם טרויער אין בליק...

ס'איז גוט, וואָס די טרייסט
קומט — באַלוינונג פאַר צער,
און גוט, וואָס מיט שווייס
איז געקנאַטן דאָס ברויט,
ס'איז גוט, וואָס דער מענטש
גיט אויף שמריק פון געפאַר
און פאַרהוילן פאַר אים איז
די שעה פון זיין טויט...

ג ע ר א נ ג ל

ס'האָט דאָס לעבן מיך געלערנט
מיף צו פֿינט האָבן דאָס לעבן...
ס'האָבן מענטשן מיך געלערנט
אויסצומיידן זייער טיר...
און מיין האַרץ האָט מיך געלערנט
ליב צו האָבן און פאַרגעבן
און צו פאַלגן אונטערמעניק,
וואָס עס הייסט מיר און דיקטירט.

און מיין שטאַלצע אייגנליכע
האַט געלערנט מיך צו האַלטן
הויך דעם קאַפּ מינעם געהויבן —
ענטפערן מיט האַס פאַר האַס...
און מיין ניקטערער פאַרשטאַנד האָט
מיך געלערנט גיין אויף פּשרות,
זיך פאַרמיטלען, אַז נישט ווערן
זאָל דאָס לעבן מיר צו לאַסט — —

טראַג איך אום אַ האַרץ מיט ליכע
דאָרט, וווּ האַס מיר שפּיט אין פנים...
עפּן איך פאַרמאַכטע טירן
דאָרט, וווּ וויסמע שנאה גליט...
כ'וויל דורך העלער גומסקייט שטייגן!
כ'וויל דורך ליבשאַפט זיך דערהויבן,
מיזאַל מיין לעבן זיך צעבלען,
ווי אַ בוים מיט ווייסן צוויט.

ווען מיין הארץ זיין אוצר עפנט —
נעמט דאָס וואָרט מיין אייגנליכע...
ווען עס זינגט מיין אייגנליכע —
ביטער וויינט דאָס האַרץ אין מיר...
מיין פאַרשטאַנד קעמפט שווער מיט בייַדן —
ס'גייט אַ שטענדיקער געראַנגל...
וויל איך אָפט פון זיך אַנטלויפן,
נאַר איך זוך אומזיסט אַ מיר — —

א ת פ י ל ה

באהיט מיך גאָט פון צופיל פרייד,
וואָס זאָל מיך טרעפן אומגעריכט.
באהיט מיך — אין אַ שעה פון נויט
צו זיין אַ צאנקענדיקע ליכט.

ווי מוט איז נייטיק אין געפאר,
איז קראַפט — אין אומגעריכטן גליק,
און ס'איז נישט ליב מיר, גרויסער האַר,
פארבלענדט צו זיין אַן אויגנבליק.

באשיידן כ'בין און שטאַלץ צוגלייך,
און כ'האַב אַלצאיינס אי ליוב, אין שפּאַט,
איז נישט צו קאַרג און נישט צו רייך
דערפאר זאָל זיין צו מיר דיין גנאָד.

דורך מדבר-זאָמדן ציט מיין וועג
און כ'זע אַאָזיסן אין טרוים,
און מער, ווי פרוכט אין רייפע טעג,
איך ליב אַ ווייס-צעבליטן בוים.

פון בונטן בליץ באַשיץ מיך, האַר,
און שמראָף און בענטש מיך שמילערהייט —
אין האַרצן טרויף מיר טראַפנס צער
און צער זאָל אויפשמיכלען אין פרייד.

דאָס וואָרט

דאָס וואָרט האָט אָנגעקלאַפּט צו מיר אין שוויב
מיט העלער בשורה, ווי נחם טויב:
— איך בין דער שפרוך, דער פישוף-שליסל
צום טויער פון דיין האַרץ און פון געוויסן.
איך בין פאַרן וויין פון דיין בענקשאַפּט — דאָס קריגל,
איך בין דער פורעם פאַר דינע ציגל!
אין פריינדשאַפּט געהייליקט, אויף אייביק פאַרברידערט,
וועל איך דערהייבן דיין צער פון דער נידער,
וועל איך טראַגן דיין פרייד אויף אַדלער-פליגל!

ווי ווינט טרייסלט צייטיקע פרוכטן פון צווייגן,
ווי סערפ שניידט די ריפּע, די גאַלדענע זאַנגען,
שניידט וואָרט מינע טרוימען און מינע פאַרלאַנגען
און בינדט זיי, ווי גאַרבן, ווי זוניקע סנאַפּעס,
פאַר מיר און פאַר דיר און פאַר אַלע צוזאַמען,
אין שורות, אין סטראַפּן, אין פּערזן אין גראַמען —
באַשיידן און פּראַסט, ווי אַ בריוו צו דער מאַמען.

אומרויקער גניסט

איך בין אן אומרויקער גניסט
אויף שוימענדיקע כוואליעס פון די מעג.
איך פלאצער-אויף מיט יעדן ווינטגעדריי
און טראג זיך אום אין פאלדן פון געוויטער,
אריבער שוידערלעכן אפגרונט,
אריבער קעפ פון שווינדלדיקע בערג.

איך דרעמל איין מיט לעצמן שמערן-ציטער
און כאפ זיך אויף מיט ערשטן זונען-שפלימער.
איך רו אויף העכסטן פעלדזן-שפיין,
איך צינד זיך אן אין שענסמן בליין,
איך פלאקער-אויף אין העלסטן פלאם
און כ'טויך ארונטער פערל זוכן
אויפן גרונט פון טיפסטן אקעאן.

מיין בענקשאפט —

אין לבנה-שיין א ווייגענדיקע פידל.

א בליציק-שניידנדיקער סערפ —

מיין צארן.

עס איז מיין פרייד —

דער נישט-געצוימטער אימפעט פון אן אדלער.

מיין ליד —

אן עכא פון די בערג.

א פייל א גיפטיקע,

א טראפן ליכט —

מיין ווארט.

איך בין אן אומרויקער גניסט
אויף שוימענדיקע כוואליעס פון די מעג.

מאמעשע הענט

(לויט קורט טוכאלסקי)

האָסט מיט ליכשאַפּט געטראָגן דעם יאָך —
האָסט אונדז קאווע צום פרישטיק געקאַכט;
האָסט געבאַקן אונדז זעמל און ברויט;
האָסט געוואָשן, גערוימט און גענייט.
ס'זענען קיינמאַל גאָר מיד נישט געווען
דיינע קנאַכיקע, מאַמעשע הענט.

האָסט אונדז מילך יעדן טאָג צוגעגרייט
און צוקערלעך געבראַכט אונדז מיט פרייד;
האָסט קאַרטאַפּל אויף מיטאָג געשיילט
און אונדז צערטלעך דאָס ברויט אויסגעטיילט.
ס'זענען טריי אונדז און גינציק געווען
דיינע וואַרעמע, מאַמעשע הענט.

אויף דער וועלט אונדז געבראַכט האָסטו — אַכט
און האָסט צוויי גלייך צו קבורה געבראַכט...
אונדז דערצויגן און צערטלעך, און שמרענג;
האָסט די וועלט אונדז געלערנט פאַרשמיין,
ביז מיר האָבן דאָס לעבן דערקענט.
א, געבענטשט זאָלן זיין דיינע הענט!

איצט זענען די הענט דיינע קאַלט...
מיר פילן, מיר ווייסן, אַט באַלד
וועט דער טויט שוין געפינען דיין טיר...
איצט זענען מיר ווידער לעס דיר —
די הערצער ביז ווייטיק פאַרקלעמט,
און גלעטן דיר דאַנקבאַר די הענט —

ווער פילט דעם צער?..

ווער פילט דעם צער און וויי פון די, וואָס זיי איז פרעמד
די בלויקייט פון די נעכט, וואָס שמעקן מיט זשאַסמין,
די שיינקייט פון אַ רויז, וואָס שמייכלט צו דער וועלט
דורך דימענטן פון טוי, אין ראַזקייט פון באַגין;
וואָס טאַפן זייער וועג אין ענדלאַז-וויסטער נאַכט,
ווען ס'וואַלגערט זיך אין שטויב אַזויפיל זון און ליכט,
וואָס זענען בלינדערהייט געקומען אויף דער וועלט
און קענען נישט צומאַל דאָס אייגענע געזיכט...

ווער פילט דעם שטומען וויי, דעם טיפן צער פון די,
וואָס האַבן ווען געקענט די העלע פרייד פון טאַג
און ווערן איצט געפירט, ווי שטיקער שוואַרצע נאַכט,
און זינגען בלינדערהייט אויף יעדן הויף און ראַג...
און פילן דעם באַריר פון פאַלנדיקן שניי,
דאָס צאַרטע גאַלד פון מאַי, אין פאַרבן-שפּיל צעבלענדט,
און צערטלען ווייב און קינד מיט פיבערדיקע הענט...
און ווייסן: ס'וועט דאָס אויג זיי קיין מאַל שוין נישט זען...

ווער פילט דעם שטומען וויי, דעם טיפן צער פון די,
וואָס די נאַטור האָט טיף באַליידיקט און פאַרשעמט:
מיט הויקערדיקן גוף, פאַרקריפּלען געזיכט,
וואָס זענען זיך אַליין אָפּט עקלהאַפּט און פרעמד;
וואָס ווערן אויסגעלאַכט בײַם כעטלען ראַזן גליק,
מיט הערצער — פול פאַרלאַנג, מיט אויגן — פול באַגער...
וואָס האַסן גאַר די וועלט און האַסן זיך אַליין,
און האַסן זייער האַס און האַסן זייער טרער...

ווער פילט דעם שמומען וויי, דעם טיפן צער פון די,
וואָס האָבן זייער גליק געטוילעט הייס צום האַרץ,
געטרונקען דורשטיק-יונג פון פולן בעכער פרייד
און פלוצלינג האָט דאָס ליכט זיך אויסגעלאָשן — שוואַרץ...
עס האָט דער טויט געלאָזט אַ בלוטנדיקע ווונד
און ס'קען פאַר זיי די זון נישט אויפליכטן שוין מער...
זיי שלניכן שמיל אַרום, ווי שאַטנעס אויף דער ערד,
און זוכן נישט קיין טרייסט און האָבן נישט קיין טרער.

ווער פילט דעם שמומען וויי, דעם טיפן צער פון די,
וואָס אומגעריכט די זון האָט זיך פאַר זיי צעשניטן,
נאָך יאָרן ראַנגלען זיך אין נעגל פון דער נויט,
נאָך יאָרן טרינקען זיך אין טיפן ים פון פנין,
נאָר ס'קען שוין איצט די פרייד נישט אויפלעבן דעם גוף,
נישט גאַנץ מאַכן דאָס האַרץ די הערלעכסטע מוזיק...
ס'איז בלויז דאָס אויג נאָך וואַך און זעט: ס'איז זיי באַשערט
צו שטאַרבן אויפן שוועל פון אויפגעבליטן גליק...

ווער פילט דעם דיכטערס צער, וואָס שפירט מיט גרויל אין לייב
מיגעשריי פון שמומען בליק, דעם סאַמע דינסטן וויי
פון אומגליקלעכסטן מענטש, פון אַרעמען בעל-חי,
און אומבאַהאַלפן איז ער מערער נאָך ווי זיי — — —

פינסק, 1933

ש ל א ף

ווער האָט דען וווּ אַ פּרײַנד, אַ טרײַערן פּון דיר? —
דו שלײַכסט זיך שטיל אַרײַן דורך צוגעמאַכטער טיר,
מיט פּליגל — צאַרט און ווייך — די אויגן שליסטן צו,
און ברענגסט אַזויפיל טרײַסט און ברענגסט אַזויפיל רו.

צי איז עס נאָך אַ טאַג פּון שווערער, שווערער מי,
ווען אַלצדינג אויפן לײַב איז איבעריק געווען;
צי איז עס נאָך אַ טאַג פּון בלאַנדושען הילפּלאַז — מיד
און זוכן לאַנג — אומזיסט — פאַרקויפן וווּ די הענט...

צי איז עס ווען מען קומט פּון רעגן דורכגענעצט
און ס'איז פאַרהוילן, וואָס דער מאַרגן האָט באַשערט —
שוין אַליץ אויף ברויט פאַרזעצט... מען פּאַלט אַנדער שמום
און דאַן — די האַרטע פּויסט אַ ווייכע קישן ווערט...

צי איז עס, ווען מען בלייבט אַנטוישט און אָפּגענאַרט —
אומזיסט מיט ציטער לאַנג געוואַרט, געמיינט, געהאַפּט...
דאַס אויג איז הייס באַטרערט און ס'איז דאַס האַרץ פאַרקלעמט.
אַ, וויפּל זיסע טרײַסט געפינט מען דאַן אין שלאַף.

צי אָפּטער, ווען עס טרעפט, די שלאַנג פּון אייפּערזוכט
פאַרגיפּטעט טיף דאַס האַרץ, פאַרסמט דעם בעסטן וויין;
צעטראָטן ליגט די פּרייד, געפינט מען נישט קיין רו,
ביז שטיל דער מלאַך שלאַף קומט לינדערן די פּיין.

צי ס'טרעפט זיך אומגעריכט — אַן אומגליק עס געשעט.
ס'איז שווער דאַן זײַן מיט פּרײַנט, און שווערער נאָך — אַליין.
עס ווערן ענג די ווענט און ענג בײַנאַכט דאַס בעט.
אַ, דאַן אַ רגע שלאַף פיל טרײַסט און היילונג ברענגט.

דו ביסט אַ טרײַער פּרײַנד דעם קראַנקן אין שפּיטאַל,
דער גאַסן-פּרוי, וואָס אָפּט איר גורל שמיל באַוויינט,
און טרײַסטן קומסטו דעם, וואָס הינטער שטיין און שטאַל
אין בלויע פּרילינג-נעכט נאָך פּרײַהייט לעכצט און בענקט.

און ס'זענען בײַ דיר גלייך — דער רײַכער אין סאַלאַן,
דער שיפור אויפן כּרוק, דער פּאַרעכאַק אין שטאַל,
דער וואַנדערער אין וועג, דער רײַזנדער אין וואַגאַן ;
דער היימלאַזער אין פּאַרק, דער שלעפּער אין וואַקזאַל.

שגעון יאָגן אָן די וויסטע נעכט אָן שלאָף,
ווען יעדערער פון אונדז פּאַרשעלט זיך דאָס געביין.
געבענטשט זאַל זײַן דיין קוואַל, וואָס שטאַרקט און פּרישט אונדז אָפּ,
מיר זאַלן טעגלעך זען די וועלט באַנײַט און שײַן !

פּינסק, 1935

כ'האָב פּיננט די בערג אין נעפל

כ'האָב פּיננט די בערג אין נעפל,
כ'האָב פּיננט דאָס בלינדע גליק,
די שווינדלדיקע הייכן,
וואָס שלײַדערן צוריק...

כ'האָב פּיננט געבראָזג פון פויקן,
דעם בליץ פון פּייערווערק...
כ'האָב ליב געזאַנג פון הערצער,
דעם שמייכל פון אַ טרער...

כ'מײַד אויס די לאַבירינטן,
כ'האָב ליב דעם גלײַכן וועג,
וואָס פירט פון שווערן אָנהייב
צו ווּנדערפולן ברעג!

פּינסק, 1938

ברו"ט

ברויט ...

משה בראדערזאנען — מיט פארערונג

בני אן ארבעטס־פונקט איז היינט
אן ארבעטלאזער מענטש געפאלן מויט —
אין וויסן, גרויליקן געיעג
נאך ארבעט און נאך ברויט.
ס'איז היינט דער פופציקסטער פארטאג געווען,
אז ס'האט די נויט ארויסגעיאגט אים
פון די קעלער־ווענט.
ער איז געפאלן מויט
פון ברידערלעכע הענט.

פון הענט — פארצווייפלטע, ווי זיינע,
ווי ס'האט אויפגעיאגט דער וויי
פון קאלטע, הונגעריקע מעג.
פון הענט — א וואלד,
וואס האבן ראש זיך רייסנדיק צום טויער,
זיך פארפלאנטערט אין געשלעג.
און ווען עס האט די מענטשן־כוואליע
ווילד א פלייץ געמאן פארויס,
איז ער געפאלן אונטן, ווי א שאמן,
און ס'האבן איילנדיקע פים
דעם קערפער פון א טויטן ברודער
בלינד געטראטן.

און ווען עס האבן אויגן אויפגעריסן זיך,
ווי פון א קאשמאר א משוגענעם:
— וואס איז געשען? ...

און ווען עס האָבן ברידערלעכע הענט
זיך אַ לאַז געטאָן מיט הילף,
איז לאַנג שוין שפעט געווען...
ער איז געלעגן :
ס'פנים אויסגעקרוּמט און געל,
איין אויג מיט בלוט פאַרקלעפּט,
דאָס צווייטע אויפגעמאַכט.
אין אויג אין אַפענעם
פאַרגליווערט אַ געדאַנק,
וואָס ער האָט אין לעצטער רגע זינער
נאָך געטראַכט און נישט דערטראַכט...

ליגט אַ טויטער מענטש
אויף ווייטער רויקייט פון שניי
און ס'איז זיין נאַמען קיינעם נישט באַווסט.
אַ שולדיקער פאַרדרום,
ווי אַ פויגל אַ בלוט-דורשטיקער,
פיקט אומרחמנותדיק אין יעדנס ברוסט.
האַבן הענט פאַרבראַכן זיך
און קעפּ געבליבן הענגען שמום,
געבויגן טיף.
און ס'האַט זיך אונטער פים
די ערד געטאָן אַ וויג,
ווי אַ זינקענדיקע שיף...

אין דער היים, אין קעלער-שטוב,
קינדער וואַרטנדיקע אויפן טאַטן
אין די בעטן ליגן.

ס'צאפלט אין דער מאמעס הארץ
א פריידיקע בשורה:
דער טאמע זוימט זיך,
ער האט ארבעט הינט געוויס געקריגן...
אויגן הונגעריקע צינדן זיך מיט גליק
פון יעדן שארף בנים שוועל:
— דער טאמע גייט!
דער טאמעשי דער ליבער,
וועט באלד ברענגען ברויט! — — —

פינסק, 1929

ש ט ע נ ד י ק ...

שמענדיק, יעדן אינדערפרי,
ווען מיך רופט דער טאָג פון מי,
גלוסט זיך שמיל מיר אויף די קני,
צווישן מיניע גרויע ווענט,
תפילה טאָן פאַר מיניע הענט,
פאַר די פינגער מיניע צען:
ס'זאל קיין שלעכטס זיי נישט געשען!

וואָס פאַרמאָג איך מערער דען,
ווי די פינגער מיניע צען? ...
זאל הלילה וואָס געשען...
בעסער אומקומען, פאַרגיין,
איידער בלייבן הילפלאָז, קליין,
פאלן עמעצן צו לאַסט,
זיין בני יעדנס שוועל אַ גאָסט...

גיי איך און דערשלינג אַ טרער.
אויטאָס יאָגן היין און הער.
אויפן ראָג, בניס אלטן סקווער,
זיצט אַ יונגער, בלינדער ייד
און אַן פיס — אַן אינוואַליד.
בלייב איך שטיין — אויף אַלצדינג גרייט
און צעטייל מיין גאַנצן ברויט.

בני דער ארכעמ, שעהען לאנג,
זיין איך און עם טוט מיר באנג,
וואס צו נישטיק מײן געשאנק
הינט איז בני דעם סקווער געווען.
קען איך מער דען, ווי איך קען?...
טו איך גיך און זינג א ליד
און דער הונגער ארט מיך ניט.

היימוועגס פיל איך נישט די וואג
פונעם שווערן פראצע-טאג,
קויף איך אונט-כרויט און זאג:
— כ'טראג מײן טאג-פארדינסט מיט זיך,
מעגן סווישמשען מײנע שיק.
כ'בין געזונט און ס'איז מיר גוט
און עם זינגט אין מיר דאס בלומ.

אין דער שטילקייט פון דער נאכט
ליג איך אויף מײן בעט און ווארט,
כ'האב מײן מיר דאך נישט פארמאכט —
זאל א דאכלאזער אריין,
זאל א נאכט זיין היים דא זיין!
נאר דערווייל די צארטע רח,
שליסט די אויגן מײנע צו...

געזען האָב איך... ..

געזען האָב איך אַ טאָג, דעם ערשטן טאָג פון מאי,
אַ טאָג, וואָס האָט אַליין זיין פנים נישט דערקענט.
דער הימל איבער קעפ געהאנגען איז, ווי בליי,
און זוניק העל געזאנג געשטומט האָט הינטער ווענט.

געזען האָב איך אַ טאָג, דעם ערשטן טאָג פון מאי,
ווען פריידיק האָט אין פעלד דאָס ברויט שוין אויפגעגרינט
און ס'האָט זיך קוסט און בוים באַבלעטערט פון דאָס ניי,
געהוליעט אומגעשמערט האָט פראַסטיק-שאַרפער ווינט.

געהוליעט האָט זאָוויי, געהוליעט שטורעם-ווינט
אויף גאַרטן און אויף סאַד, אויף פעלדער גרינעם ברויט,
און יעדן פריילינג-הויך און יעדן שפור פון גרין
אין יענעם טאָג פאַרדעקט, פאַרשאַטן און פאַרווייט.

נאַר כאַטש עס איז דאָס גרין נאָך יונג געווען און צאַרט
און אונטער שיכטן שניי האָט אַטעם אויסגעפעלט,
איז זעלטן וווּ אַ בלעטל געוואָרן דאָן פאַרדאַרט
און זעלטן וווּ אַ גרעזל געוואָרן איז פאַרוועלקט.

און כאַטש עס איז דער הימל געוועזן גרויער שמאַל
און זיגעריש האָט לאַנג געבושעוועט זאָוויי,
דאָך האָבן קוסט און בוים די קעפ געהאַלטן שמאַלץ,
ס'האָט שפראַצנדיקער גרין אַרויסגעלאַכט פון שניי!

עלנטע אין שטאָט

(פונעם ציקל: „וואַרשע“)

1

עס פילט דער האַרמער שטיין
דעם עלנט פון אַ הונט,
אַ היימלאַזן,
בינאַכט,

דער רעגן פילט דעם עלנט
פון אַן אַפגעפליקטן בוים
אין האַרבסט ;

נאָר דער עלנט
פון אַ דאַכלאַז-פּרעמדן מענטש
אויף גאַסן
און אויף פּלעצער
פון דער גרויסער שטאָט,
רירט קיינעם נישט
און גייט נישט קיינעם אַן...

2

צו וואָס אַזויפיל בונטע פּראַכט ?
צו וואָס אַזויפיל ליכט בינאַכט ?
אַז ס'איז אַ מענטש דאָ
נישטיקער נאָך פון אַ שאַמץ ? !...
אַז אַלץ דעם עלנטן לאַכט אויס :

מיליאָנען שױבן ווײַנקען
מיט פאַרשױטע אויגן ;
עס שמשירען שפּאַמיש-בלאַנקע ציין
די שאַרפע טראַמווי-שינעס,
מיט חוצפה בליצן ווענט
און ס'פּישופן וויטרינעס,
עס שרײַען פּרעך
די ליכטער-שנורן אויף די העלדוער
פון גיגאַנטישע געבייען.

וואָס האָט דען פאַר אַ ווערט :
אַ צאַפל פון אַ האַרץ,
אַ צימער פון אַ ברעם
אַנטקעגן וואַנזיניקן אימפעט
פון אויטאָס און טראַמווײַען...
וואָס האָט דען פאַר אַ ווערט
אויף לויפנדיקע וואַסערן —
אַ שטרוי ? —

עס זענען גאַסן שטאַמישע,
ווי שמראַמענדיקע טײַכן,
און אַ מענטש — אַ פּרעמדער —
אַ שטיינדל
אַ געוואַרפנס אין זיי...

3

ווער פילט דעם עלנט
פון אַ פּרעמדן מענטש
אויף גאַסן פון דער גרויסער שטאַט
בינאַכט ? —

דא זענען הערצער,
ווי די טויערן,
פארמאכט — —

צו וואס אזויפיל זיילן
און קופאלן?
צו וואס אזויפיל טורעם-שפיצן
און קארניזן?
צו וואס אזויפיל
וונדערלעכע ריזן?
אזויפיל מויערן,
אזוי פיל טרעפ און טירן,
און ס'בלאנקעט אום א מענטש
מיט ברענענדער פארצווייפלונג
אין געהירן,
מיט גרענעצלאזן עלנט
אין די אויגן,
און האט נישט ווי
דעם מידן גוף
אוועקצולייגן...

4

ס'רירט קיינעם נישט
און קיינעם גייט נישט אן
אין שטאט פון גאלד,
פון שטאל און פון בעטאן —
דער עלנט
פון א דאכלאז-פרעמדן מענטש,

וואס שטיקט זיין יאמער
אין דער קעל
און איז מקנא
אויף דער גאס דעם הונט,
וואס קען זיין עלנט
אויסוואיען
בני יעדן שוועל — — —

ווארשע, 1936

ערד אין פלאַמען

22-טער יוני

צי האָט די נאַכט געוויסט
און האָט פון אונדז פאַרהוילן,
צי שווער געוועזן איז דעם ווינט
פאַרטרויען אונדז דעם סוד...
נאַר ס'האַט דאָס האַרץ
נישט פאַרגעפילט די גרוילן,
וואָס דאַרפן געבן זיך,
ווי דונער-קלעפּ, אויף אונדז אַ שאַט.

מיר זענען דאָן געזעסן שפעט,
געווען צוגאַסט דער טאַמע, פּריינט.
ס'האַט די עלעקטרי יום-טובדיק געשיינט,
אַ ווינטל די גאַרדינען האָט באַוועגט
און ווייך געגלעט.

דאָס ווינטל האָט געשמעקט
מיט דופט פון זומערדיקע ביימין,
מיט לעצטע ריחות פון זשאַסמין,
מיט פּריש-צעלאַזמע קווייטן,
מיט קאַרשן, זועלכע זענען גרין
און הייבן אָן שוין
שעמעוודיק זיך רויטלען.
האַלבע נאַכט. מיר האָבן זיך געזעגנט אויפן גאַנעק:
מאַרגן פאַרן מיר
אויף זומער-וווינונג קיין איוראַניק.

בינאַכט איז גאַרנישט נישט געשען,
כ'האַב קיין שרעקלעכע חלומות נישט געזען.

און באגינען —
די זון אין גאלד האט אנגעצונדן די גארדינען,
גערופן זיך דורך פענצמער און דורך טירן,
געשמראלט אין שפיגלגלאז פון שאפע
אין די הערלעכסטע קאלירן ;

די ראזע קאלדרע — אויפן בעט,
דער קלארער טישטעך — אויפן טיש ;
ס'האט אין פרימארגן-העלקייט
אלץ געלויבטן אזוי ניי און פריש.

אין אכאזשור עלעקטרישן האט הימל-בלוי געצימערט,
און, ווי די עטאזשערקע פול מיט ביכער,
מיין קאפ איז פול געווען מיט טרוימען,
און מיין הארץ מיט לידער.

דאס ווייב האט פרישטיק צוגעגרייט,
און שמייכלענדיק בנעימות
געפארעט זיך ביים זינגענדיקן פרימוס.

און איך — דערוויילע די וואזאנעס האב באגאסן
און זיך געפרייט :
ס'האט זיך אקארשט א ניינק בלימעלע צעלאזן.

אויפן טאפטשאץ איז צונויפגעדרייט דאס קעצעלע געשלאפן.
דאס פענצמער איז געווען אפן,
ס'האט מיך א צי געטאן צום דרויסן :
א גאסן-קערער האט דעם ברוק פארקערט.
ס'האבן נאענט-ווו זיך טענער פון א פאטעפאן דערהערט.
א פרוי האט דורכגעטראגן א בוקעט מיט רויזן.

פון ווייט געזילבערט האָט דער פינאַ-טייך :
אַ הייסער טאָג איז היינט,
און ס'זעט די פליאַזשע זיין
מיט עולם רייך.

געשיינט האָבן וויטרינעס פון די קראַמען,
און זונטיקדיקע מענטשן-שמראַמען
געפלייצט האָבן אין קעגנאיבערדיקן פארק.

אין די אלעען האָבן פאַרלעך זאַרגלאַזע שפאַצירט.
עס האָבן מאַמעס קינדער-וועגעלעך געפירט
און צו די עופהלעך געלאַכט.

איז ווער וואַלט דאָן געזאָגט,
און ווער האָט דאָן געוויסט,
אַז נאַענט לויפן מאַמעס שוין מיט קינדער ביי דער ברוסט,
מיט האַר צעפלאַשעמע
און וואַנזיניקע אויגן...
און רונד-אַרום ישובים פלאַקערן, ווי סטויגן.

אויף שלאַפנדיקע שמעט
אין זון-אויפגאַנג אין שיינעם
אַרויף זענען די מערדער אומגעריכט,
און ערד און הימל אויסגעמישט אינאיינעם...

ווי אַ וויכער איז די בשורה אַנגעפלוויגן :
קריג!
און ס'האַט זיך אונטער פיס די ערד געטאַן אַ וויג...

כ׳האַב נעכטן נאָך געהאַט

כ׳האַב נעכטן נאָך געהאַט אַ היים —
פיר וועגן, אַ דאַך,

איצט ליג איך אין אַ באַרושע
אויפן פּײַכטן דעק.

די באַרושע אָנגעפילט מיט האַלץ און זעק,
אַ האַרטע פּױסט צוקאַפּנס.

צי דאַרף אַ מענטש אַ סך ?
ס׳איז נאַכט געווען און טאַג,

און איצט איז ווידער נאַכט.
די מענטשן אַרום מיר,

ווי אָנגעשטאַפטע זעק מיט צער,

מען ליגט, מען שווייגט, מען האַרעכט...

קיין ריר, קיין שאַרף...

קיין פּונק פּון שײַן —

אין הייבן פּלױען רױב-פּײַגל פּון פּײַנט.

מיף עס אַטעמט אונטער אונדז דער פּריפעט,

איבער אונדז עס אַטעמט שווער די נאַכט.

עס קלאַפט דאָס האַרץ

און יעדער חוש איז וואַך...

אַ ווינטל גיט אַ בלאַז

און אויפן ברעג עס טוט אַ שאַרף דאָס גראַז.

— אַ, ווינטל, זאַג,

וואָס האָט אונדז צונעגרייט דער מאַרגנדיקער טאַג ?

דאס ווינטל שווינגט,
נאָר אַפּט
עס גיט אַ קינד אַ ווייז פון שלאָף.
עס איז דער הימל שוין,
די שמערן ווינקען וואָס...
נאָר שווער איז הינט מיר זייער שפּראַך פאַרשטיין — — —

יוני, 1941

דושנע טעג

דושנע טעג אין ענגע פראכט-וואנאנען,
יולי-זון אין בלויע הייכן ברענט,
ציען, ציען לאנגע עשאלאנען
קיין אופא, סארטאָוו און טאשקענט.

הארטע בענק, נאך הארטערע מעת-לעתן.
קעפ אויף קעפ, געפלאַכטן פים און הענט.
אויגן האָבן שוין דעם טעם פון שלאָף פארגעסן
און פון דורשט און שטויב דער גומען איז פארברענט.

קלאַפן רעדער און דעם טרויער וויגן,
פעק פארפולט מיט וויי און בראַך פון היים.
ברומען יידן שמיל אַ נייעם איכה-ניגון,
יעדער ייד — אַן אויסגעפליקטער בוים...

טרעפט מען זיך מיט צווייטע עשאלאנען,
זוכט מען טרייסט, מען רעדט זיך אויס דאָס האַרץ.
יעדער זעט אין צווייטן מענטש זיין פנים —
יעדעס פנים איז פארקוילט און שוואַרץ...

דערפער, שמעט און רויכיקע וואַקזאלן.
שטייט מען אָפ אויף סטאַנציעס גאַנצע טעג.
ווערן עשאלאנען אין דער ווייט פארפאלן.
ווען זשע וועט מען קומען צו אַ ברעג?

פעלד און ווינט און שטויב, און זון און כמארעם,
יעדער שטיקט אין האַרצן דאָס געוויין.
ציען עשאלאנען קיין טאשקענט, סאַמאַרע,
און די הערצער ציען צריק אַהיים — —

נ ק מ ה

איך לעב אצינד אין הייסן סאמארקאנד.
ווער ווייס, ווי לאנג ס'איז מיר צו זיין דא נאך פארבליבן?
פון הארצן דאנק איך הייס דעם זוניק-שיינעם לאנד,
וואס האט אין אומגליק מיר א ווינקעלע געגעבן!

דאך צאנקט מיין הארץ פון בענקשאפט צו דעם ארט,
וואס מיניע טרוימען און מיין קינדהייט אים געהערן.
מיין גוף איז דא, מיין הארץ איז שמענדיק דארט,
פארלאפן איז מיין אויג מיט הייסע טרערן.

נאר ווען די נאכט פאלט-צו, און כ'שלאף א רגע איין,
פארגעס איך יענעם דונער פון הארמאטן,
פארגעס איך אלע מעג פון גרויל און פיין —
כ'בין ווידער מיט די ליבסטע, מיט מיין טאטן.

און אלץ איז העל אזוי, דער טיש איז שוין געגרייט,
עס לאכט די זון אריין דורך אלע שויבן,
און יעדנס בליק איז אנגעפילט מיט פרייד.
איך קוק, איך קוועל און ס'לאזט זיך גערן גלייבן —

דער טאטע יונג און שמייכלענדיק און פריש,
די עלטער האט אים גארנישט איינגעבוין.
דער שוועסטערס יינגעלע, איך זען אים אויפן טיש
און קוש מיט ליבשאפט זיינע בלויע אויגן.

נאר ס'טרעפט א מאל — איך דרימל א מינוט —
אן אנדער בילד וואקסט אים פאר מיניע אויגן:
די קעפ פון מיניע ברידער קניקלען זיך אין בלוט,
און אויף מיין טאטנס האלדז — א שמריק פארצויגן.

דאן צימערט אויף די נאכט פון מיין געשריי,
און ס'בײלן מיניע פויסטן זיך צוזאמען.
ס'בליצט אויף מיין צאָרן, ווי אַ שווערד פון שייד,
און כ'שווער דאן בײ דעם אַנדענק פון מיין מאמען ;

בײ אַלע נאַענטסטע, וואָס צאַפלען איצט אין בראַנד,
בײ אַלע טײערסטע און ליכסטע נעמען :
פאַרגעסן ווערן זאָל מיין רעכטע האַנט,
אויב כ'וועל נישט פאַר דעם בלוט נקמה נעמען! ...

סאַמאַרקאַנד, 1942

צו מיין פענצטער קומט אַ שוואַלב צו פליען

עס מיניען זיך די בערג אין גאַלד און בלוי,
מיט האַניק שמעקט דער ווינט, די מאַנדלבויער בליען.
שמראַלט ווידער הינט מיין האַפענונג — באַגינענדיקער טוי,
צום פענצטער מיניעם קומט אַ שוואַלב צו פליען.

— פלי, שוועלבעלע, אַריבער אין מיין היים
און גרים די לאַנקעס און די וועלדער און די טייכן,
און גרים די שליאַכן, יעדן קוסט און בוים —
אין ערגעץ איז נישטאָ צו זיי קיין גלייכן.

און כאַטש דער טאָג איז בלויער דאָ, ווי בלוי,
און ווונדערשיין די בערג און טאָלן גרינען,
דאָך — נאָך מיין היימערד בענק איך דאָ אַזוי,
אַז טאָג און נאַכט איך קען קיין אַרט זיך נישט געפינען.

אין העלסטן צווייט זאָל דאָרט זיך אויספונדן דער סאָד,
און זאָלן זיך צעלייכטן אַלע בלומען,
ס'איז נאָענט שוין פון אויסלייזונג דער טאָג —
מיט אַרעמס אַפענע צו זיי כ'וועל ווידער קומען!

כ'וועל קומען אויף די פליגל פונעם ווינט,
כ'וועל קומען מיט די זיגערישע טאַנקען!
זאָל אַנטאָן זיך דאָס פעלד אין שענסטן גרין,
מיט זון און זאַפט זיך אַנגיסן די זאַנגען!

פלי, שוועלבעלע, אַריבער אין מיין היים,
וועסט אפשר מיניע ליבסטע דאָרט געפינען?...
אויב ס'ליגט מיין שמאַט אין חורבות — שטיין אויף שטיין,
דאָן זוך זיי דאָרט צעווישן די רוינען!...

צי הינטער שמעכעדיקע דראַמן בײַ דעם פּײַנט,
געפֿין זײ, שוועלבעלע, און זאַלסט זײ זאַגן:
ווי מוראדיק עס איז נישט זײער פֿײַן —
זײ זאַלן שטאַרקן זיך און איבערטראַגן!

דערצײל זײ, אַז אײך לעב און בײַן געזונט,
נאַר ס'װערט מײַן האַרץ פאַר צער און וײַ צעריסן:
אײך זע דאָס בלוט, וואָס רײַנט פֿון זײער ווױנד,
אײך הער זײער געשרײ, וואָס פֿײַניקט מײַן געװײסן...

פֿלי, שוועלבעלע, די ליכטמע מײַנע זאַג,
אַז העלע, פֿרײַע פֿרײַלײַנגס-װײַנטן ווײַען!
ס'איז נאַענט שױן דער אױסגעבענקטער טאַג —
צוזאַמען גליקלעך וועלן מיר זיך פֿרײַען!

נאַר אױב... נאַר אױב זײ לעבן שױן נישט מער...
אַ, נײַן! אַ, נײַן, — כ'האַב מורא נאַר צו טראַכטן...
טאַ פֿלי, מײַן שוועלבעלע, וויש אַפּ מײַן טרער,
דײַן קומען כ'װעל מיט אומגעדולד דערוואַרטן!...

סאַמאַרקאַנד, מערץ 1943

דאָס טייערסטע פאַר מיר

דאָס טייערסטע פאַר מיר, דיין בילד, האָב איך פאַרלאָרן,
ווי כ'האָב פאַרלאָרן אַלץ אין יענער וויסטער נאַכט...
פאַרלאָרן כ'האָב דיין בילד, נאָר קלאָר אין מיין זכרון
דיין איידעלע געשמאַלט אַ לעבעדיקע וואַכט:

דיין פנים דאַר און בלייך, די באַקן אינגעפאַלן,
די איידל-דינע נאַז מאַכט ווייכער נאָך דיין בליק.
האַסט יונגעררהייט געדינט אין פרעמדע רייכע זאַלן
און קיין מאָל נישט געוואוסט פון אייגן גליק.

אויף ליפן דינע שוועבט אַ ווייטיקדיקער שמיכל,
צעצאָקערט איז דיין הויט פון קראַנקייט און פון גויט.
האַסט קינדער אויסגעהאַדעוועט מיט דינע שוואַכע כוחות,
געהאַפט פון זיי דערלעבן אַ ביסל נחת, פרייד.

און האָט ביי דיר פאַסירט — אַ קינד איז קראַנק געוואָרן,
אַזוי ווי ס'אויג אין קאַפּ דו האַסט עם אַפּגעהיט.
ביסט גרייט געווען אים שענקען אַלע דינע יאָרן —
און האַסט עם מיט דיין אייגן לייב פון טויט באַשיצט...

האַסט אינגעאַטעמט רויך מיט דינע שוואַכע לונגען
און שימלדיקע לופט פון פייכמע קעלער-ווענט.
ס'איז זעלמן ווען די זון צו אונדז אַרײַנגעדורנגען,
האַסט קיין מאָל דאַרט דעם בלוי פון הימל נישט געזען.

און אַלץ, וואָס האַסט געדאַרפט, און אַלץ וואָס האָט געפּעלט דיר,
געווען איז אַזוי פיל אויף אונדזער שיינער ערד —
סיי זאַמער טיש, סיי זון, סיי גרינע נאָדל-וועלדער, —
נאָר דו האַסט נישט געהאַט אויף אַט דעם אַלץ קיין רעכט.

און ווען עס האָט די זון זיך אויך צו אונדז באַוויזן,
און ווען עס האָט די פרייד אונדז אָנגעקלאַפּט אין מיר,
האַט אומגעריכט דער טויט דיך, ווי אַ בוים, פאַרשניטן
און אין די שענסטע טעג אַוועקגעריסן דיך.

נאָר וווּיל איז, מאַמע, דיר, וואָס דו האָסט נישט דערצויגן,
און צען מאָל וווּילער דיר, וואָס דו האָסט נישט דערלעכט
צו זען דעם גרויל, וואָס כ'האַב געזען מיט מײַנע אויגן,
ווי ס'ווערן צאַרטע עופּהלעך געקעפּט.

ווי ס'הוליעט אונדזער פּינט מיט ווילדן תענוג,
ווי ס'בושעוועט זײַן שווערד, ווי ס'ווילדעוועט זײַן קנוט,
ווי ס'ווערן פעלקער מערדערלעך פאַרפּײַניקט,
ווי טײַכנווייז עס גיסט זיך ייִדיש בלומ...

וואָלט איך דײַן בילד געהאַט, צום האַרץ וואָלט איך עס דריקן,
און ס'וואָלט אין שווערע טעג אַ טרייסט פאַר מיר געווען.
איצט שפּיגלט זיך די נאַכט אין מײַנע פּײַכטע בליקן
און ס'זאַפן אײַן מײַן וויי די שטומע ווענט...

סאַמאַרקאַנד, 1942

איך בין געווען אין פארק

איך בין געווען אין פארק, עם האָט געשפילט מוזיק,
די טענער האָבן טיף מיין האַרץ צענומען.
אַקאַציע האָט געבליט... און טעג פון ווייטן גליק
אין מיין זכרון זענען העלע אויפגעשווומען,
ווי ערשטע צארטע, פּרילינגדיקע בלומען.

אַט איז מיין היים-שטאַט, אַט — דער באַרג, דער גרינער.
פּאַלעסיער פּרילינג-נעכט, וואָס זענען אזוי שייַן!
די וועלדער טונקעלע, די זילבערדיקע פינע,
די סעדער דופטיקע, די מיידלעך — מלא-הן.
עס האָט מוזיק געשפילט, און ס'האַט דאָס האַרץ געוויינט.

מיין ווייטע היים אין שיינע זומער-טעג —
עס שמעקט מיט פּאַלעסניק, מיט וואַלד און קאַנעשינע,
די דאַמפּערס רייכערן צעווישן ברעגן גרינע,
אַ באַרושע שניידט אין וואַסערן אַ וועג,
עס טראַגן פישער-שיפלעך זיך צום ברעג.

אויף פינאַ זוניקער פאַרחלומט שווימען פליטן,
דער וויינט כאַפּט אויף אַ פויערישע ליד.
די טאַטעס און די פעטערס — פּראַסטע יידן,
אַרומגעבונדענע מיט גאַרטלען און מיט שמריק,
אין שווערער פּראַצע זוכן זייער גליק.

אַט זענען שוועסטער טייערע, און טאַטע-מאַמע ליבע,
און ברידער האַרציקע, און פּריינט און גומע פּריינד.
מיט זיי אַדורכגעמאַכט אַ פּרייד, אַ פּיין,
פאַר זיי האָב איך דאָס ערשטע ליד געשריבן,
וון כ'האַב געוואַלט די וועלט זאָל שענער זיין...

ס'האט שטורעם בלוטיקער צעשיידט אונדז אומגעריכט,
זיך מיט די טייערסטע אפילו נישט געזעגנט...
און וויפל פנימער כ'האב זוכנדיק באגעגנט,
נישט אָנגעטרעפן האָב איך ערגעץ קיין געזיכט,
פון די, וואָס זענען מיר געווען — פון אויג דאָס ליכט...

אמאל פלעג איך אין שלאָף כאַטש טרייסט געפינען,
איצט ליג איך לאַנגע נעכט — די אויגן וואַך...
איצט גיי איך יעדע נאַכט אַראָפּ פון זינען,
איך זע מיין בלוט אין אַלע גאַסן רינען —
אין ווייטער היים — פון האַקנקרייץ באַוואַכט...

נאָר שטאַרק זיך, האַרץ, דו זאָלסט עס איבערטראַגן! —
מיט בלוט פאַר בלוט באַצאָלן וועט דער פּינט!...
עס שפּילט מוזיק, די טענער מאַנען, נאָגן,
און טרייסטן, גלעטן, זייען הויפּנס שניין:
אויף אונדזער גאַס וועט ווידער יום-טוב זיין!

סאַמאַרקאַנד, יוני 1942

א ברודער

ווען איך טרעף אן א מענטשן אויף דער גאס,
וואס קוקט מיך אן מיט בליקן טיף-צערודערט,
עס איז זיין שמייכל טרויעריק און בלאס —
דאן שטעל איך אפ זיך און איך זאג אים: ברודער!

איך פרעג אים נישט פון וועלכן קאנט ער איז,
איך פרעג אים אויך נישט זיין פאמיליע-נאמען,
גענוג: איך הער, אז ס'איז זיין היים פארוויסט
און אלץ, וואס טייער איז געוועזן זיין נשמה;

אז ער איז אויך ארויס בניצאכט פון פלאס,
פון נעגל רוצחישע, א נאקעטער, א הוילער,
און אין זיין שטעטל צאפלט אויך, מסתם,
דער לעצטער ייד שוין אין די הענט פון קוילער;

און פונקט ווי איך, ער נייטיקט זיך אין טרייסט,
און פונקט ווי איך, ער קען אויך נישט געפינען,
די טייערסטע, וואס ער געליבט האט היים...
פון צער און פיין ער גייט אראפ פון זינען.

איז ווען איך הער דעם ווייטיק אין זיין קול
און ווען איך זע דעם גלאנץ פון זינע טרערן,
דאן הייב איך אן צו פילן מיטאמאל,
איך בין נישט עלנט אינעם בראך דעם שווערן.

עס גיט א וויי אויף מיר דער שטורעם-ווינט,
איך בין נישט איינער אין דעם צער און צארן.
און ס'דוכט מיר, אז געפונען כ'האב אין אים
א ברודער און א פריינד, וואס כ'האב פארלארן...

סאמארקאנד, מאי 1944

א, טאַטע מינער, טייערער!

עס קען דאך זיין, אז אין דער לעצטער רגע
ארויס ביסטו פון שמאָט דורך ברענענדיקע שמיבער,
ארויס ביסטו פון שמאָט דורך שמילע הינטעררוועגן
און זיך געראַטעוועט פון גיהנום האַסט, מיין ליבער,
און כ'לייד אומזיסט און לעב אַזויפיל איבער.

עס קען דאך זיין, אז מיר, דיין טרייען זון,
דו האַלסט שוין אויך אויף אייביק פאַר פאַרלאָרן,
און קראַנקער יעדן טאָג דו ווערסט דערפון
און דו פאַרשעלסט זיך דינע אַלטע יאָרן...
און פונקט ווי מיר, אין האַלדז דיר שטיקט דער ביסן,
און אונדזער ביידנס האַרץ פון ווייטיק ווערט צעריסן.

עס קען דאך זיין דו ביסט פון מיר נישט ווייט,
אז ס'וואַלט געווען גענוג די האַנט נאָר אויסצושטרעקן,
מיר זוכן זיך אַרום אַזויפיל צייט
און מינדן זיך גאָר אפשר אויף די זעלבע וועגן.

און אויך בני דיר, קען זיין, איז שוין אַזוי דאָס גראָז,
און ווען פאַרטאָג די בערג זיך צינדן אָן אויף ראָז,
מיט אומרו אין דער ווייט עס בלאַנדזשען דינע בליקן,
כ'וועל אפשר מיטן ווינט אַ גרום דיר שיקן?...
און בני די פייגל פּרעגסטו נאָכאַנאַנד:
פאַרנעמען זיי נישט וווּ מיין טרויעריק געזאַנג?...

אויך דו, קען זײַן, קוקסט יעדן אָונט אויפן זעלבן שטערן,
און ביידע הערן מיר נישט אויף דאָס זעלבע קלערן.
און ווען דער שטערן פּלוצעם פּאַלט אַראָפּ,
רײַסט זיך ביידן אונדז אין האַרצן עפעס אָפּ...
און ווי אַ שטיין פּאַלט אויף דער קישן שווער דײַן קאַפּ,
ביז אויסגעטריקנט ווערט דײַן קוואַל פון טרערן...
...

אווו דו זאַלסט ניט זײַן, אַ טאַמע מיַנער, טײַערער,
באַשווער איך אַלע וואַסערן, באַשווער איך אַלע פּײַערן
זיי זאַלן דיך פאַרהיטן פון אַלע בייזע פּלאַגן.
איך האָב דיר נאָך אַזויפיל, אַזויפיל וואָס צו זאָגן,
וואָס וואַלט געקענט דײַן עלנט האַרץ דערקוויקן!...
מיר האָבן זיך אין אומגליק נישט געקענט געזעגענען,
איז מוזן מיר כאַטש איין מאָל נאָך, כאַטש איין מאָל זיך באַגעגענען
און איינס דעם צווייטן הייס צום האַרצן דריקן!...
...

סאַמאַרקאַנד, מאַי 1944

אין בונקער

נישט ווייט פונעם צווייטער — א בונקער אין פעלד, דער בונקער — מיט בימלעך און קוסטעס פארשמעלט. דאָרט יידן געציילטע, בלויז דרייצן, נישט מער, באַהאַלטן זיך אויס אין דער טיף פון דער ערד, אין שמאַטעס די לייכער, זיי זשיפען שוין קוים. און קומט אָן אַ נאַכט, ווען דער הימלישער רוים באַדעקט איז מיט וואַלקנס, זיך ווייזט אַ געשמאַלט, אַ צווייטס און אַ דריטס, און זיי פּויעזן צום קוואַל, און מענטשן פאַרשמאַכטע — אין הושך דערשטיקט — אַ ביסעלע וואַסער און פּרישקייט דערקוויקט.

אַמאָל אין דער שטילקייט, אין נאַכטיקן טוי, קומט צו צו דער נאַרע אַ קריסמלעכע פּרוי, כאַטש שטרענג אויף די וועגן עם לויערט דער טוים, זי ברענגט אַ געקעכטס זיי, זי ברענגט זיי אַ ברויט און ברענגט זיי אַ טרייסט-וואַרט אין פינצטערער נאַכט, אַ ליכטיקן גרום פון דער הייליקער שלאַכט.

עס שלאַגט וווּ דעם פּיינט די גערעכטיקע שווערד. עס שמאַכטן דאָ מענטשן דערווייל אין דער ערד. עס טאָר נישט צו קיינעם דערגיין זייער הויך. אין דרויסן איז פּרילינג, עם בליט און עם לויכט. פון אויבן פאַרגייט און עם גייט אויף די זון, אין זון-שנין די פעלדער זיי מיניען זיך בונט, די לאַנקעס — מיט בלומען מיט פאַרביקע ריך, עם וויגט זיך דער הימל אין שוים פּונעם טיף, און פּישלעך אין וואַסער פּריי טאַנצן אַרום. עם נייגן די ווינטלעך אַ בלום צו אַ בלום, און פּלאַטערלעך שוועבן אין טיף-בלויען רוים,

און שוועלבעלעך שפרינגען אויף יעטוועדן בוים,
און טייבעלעך וואַרקען, און בליציק אַ האַז
פאַרשווינדט אין די פונקען פון טוייקן גראַז,
עס שפילט אַ האַרמאָניק, אַ פאַסטוכשע פלייט,
אַ קעלבל זיך פיטערט, שפרינגט אונטער פון פרייד.

...פאַרנאַנגען איז טאַג, און געמיטן האַט נאַכט,
און ס'האַבן זיך מענטשן אין חושך דערוואַרט.
און ס'האַבן די מענטשן אין טיף פון דער ערד
דעם שאל פון נצחון און פרייהייט דערהערט.
און ווידער זיי האַבן דעם הימל דערזען.
און ס'האַבן זיך ברידער מיט ברידער דערקענט,
און ס'האַבן זיך ברידער מיט ברידער געהאַלדזט.
און אויגן האַלב-טוימע דערציילט האַבן אַלץ...

אַקטאַבער, 1944

באלאדע וועגן מיין טויטער מאמע

„קול ברמה נשמע —
רחל מבכה על בניה...“

מיין מאמע, עליה השלום, אלע יארן
געטרוימט האט פון א ווינקל אין גן-עדן.
אויף צדקה-געלט דעם ביסן פלעגט זי שפארן,
דערפאר איז גרינג געווען איר מיט דער וועלט זיך שיידן.

...נאר איר חלום נישט געווארן איז מקוים —
אומזיסט זיך אין העניתיים אויסגעלייטערט —
געקומען זענען ביזע, שווארצע ברואים
און פון דעם קבר זי ארויסגעשלינדערט...

עס איז איר נישט באשערט געווען קיין רו צו האבן
— אויך אין דעם שמילן שאטן פון בית-עולם —
ארויסגעיאגט די טויטע און באגראבן
האט מען דארט א לעבעדיקן עולם...

בלויבט זי שטיין, די אויגן פול מיט טרערן.
נע-ונד... עס איז איר וויסט און ביטער.
נאכן טויט — וווהיין זאל זי זיך קערן?
אפשר גאר אהיים צו מאן און קינדער?

יא, אהיים — א קוק טאן, וואס זיי מאכן
און די אייניקלעך די ליבע, צי זיי שלאפן?
א רויק ווינקל, ווו זיך צוצושפארן,
וועט זי דאך געוויס דארט האבן...

היימיש גליק וועט וואַרעם זי באַגריסן,
ס'צאָנקען שוין די שבת-ליכט מסתמא,
אַלע שלאָפן מיט אַ שלאָף אַ זיסן
און מען ריכט זיך גאַרנישט אויף אַ גאַסט — דער מאַמען...

איר געשטאַלט, וואָס פּלאַטערט אין דער פינצטער,
שלניכט אין שטוב אַריין זיך — נישט צו וועקן
איצט דעם מאַן און אירע ליבע קינדער,
און די אייניקלעך, חלילה, נישט דערשרעקן.

אַ, וויפל כוחות און געזונט דאָ אָפּגעגעבן,
ס'איז יעדעס ווינקל אייגן איר און טייער.
אַזויפיל טרערן דאָ פאַרגאַסן אין איר לעבן,
און וויפל שמחות און יום-טובים דאָ געפייערט!

איז... קען עס זיין די מאַמע זאָל פאַרבלאָנדזשען? ...
צי מישט זיך איר פון מידקייט אין דעם זינען? ...
אומזיסט זי זוכט אין הויז אַן אייגן פנים,
עס קען די מאַמע קיינעם נישט געפינען — — —

אַלע ווענט באַפאַרבט מיט פּלעקן רויטע.
די מירן אָפּענע, פאַרהאַקט די לאַדנס.
בלאָנקעט זי אַרום איבער אַ שמאַט אַ טוימער,
צווישן אַש און קויל און שוואַרצע שאַמנס.

וואָס זשע זאָל איצט טאָן אַ טוימע מאַמע,
וואָס פון דעם קבר האַט מען זי פאַרטריבן,
און די גאַנצע ערד אַרום — זי זעט: אַ וויסמע,
און אַ חורבן זעט זי אין די שטיבער? ...!

ניין! — זי וועט שוין מער קיין רו נישט האבן,
עס איז אזוי צעוונדיקט איר נשמה...
איין-אליין איבער א שטאָט, וואָס איז באַגראָבן,
גייט זי אום דאָ, ווי אַ ריכטער, ווי אַ מאַנער!

און זי זוכט די אלע קברים פון די ליבע,
דעם אַש פון טייערע פאַרברענטע ביינער...
הערט זי: קינדער רופן פון די גריבער,
זי הערט פון קברים חופה-פידלען וויינען...

אוי, מזל-טוב, אַ כשר-מאַנץ — די מיזינקע אויסגעגעבן!...
אַ מאַמע זיס פאַרוויגט איר קינד מיט „ראַזשינקעס און מאַנדלען“...
עס צאַפּלען אין די גריבער אַפּגעהאַקטע לעבנס,
און דעם גאַנצן יאַמער הערט מיין טויטע מאַמע...

איר געשריי צערייסט בינאַכט די הימלען,
ווי דער מוטער רחלם „קול ברמה“.
זי באַוויינט די אומגעבראַכטע קינדער
און די, וואָס לעבן, רופט זי צו נקמה...

פ ר י ל י נ ג

און ווידער איז פּרילינג. ס'איז זוניקער מאַרט,
און אַלץ איז מיט גאַלד און מיט בלוי דאָ באַגאַסן.
די ווינגערמנער האָבן צעגרינט איבער נאַכט,
מיט ראָזלעכן צווייט זיך צעבליט אַבריקאַסן.

און ווינט אין מיין היים-שטאַט איצט טייעט דער שניי,
און ליכטיקע טרערן עם קאַפען פון סטריכעס.
דער ווינט האָט פאַרוואַרפן זיין טרויריקע פלייט,
און ס'קומען פרימאַרגנס מיט וויכטיקער שליחות!

עס טראַגן זיך שטראַמען דורך גאַסן צום טיך,
זיי טומלען, זיי רַעישן דעם חושך זיי שווענקען.
די זון פון די פינצטערע וואַלקנס זיך רייסט —
אין הערצער צעוונדיקטע היילונג צו ברענגען.

און ס'וועקט אויך פון שלאָף זיך די פינאַ אַצינד:
געמוזט האָט זי ווינטער די אויגן פאַרמאַכן,
ווייל וואָס זי געזען האָט, איז וויי איר און ווינד...
איצט ברעכט זי די קריעס, זיי פלאַצן און קראַכן.

צעהיצט איז דער אַמעס, די לופט איז צעגליט,
און ס'פלייצן די מאַסן פון וועלדער, ווי שטראַמען,
און ס'דוכט זיך: די וועלדער אַליין גייען מיט,
די וועלדער אַליין גייען נעמען נקמה.

פון פינאַ צום בוג און פון בוג ביז צום ריין —
פון רוצחישן בלוט וועלן רויט זיין די טייכן,
און אויפגיין אַ פּרילינג וועט איצט אין מיין היים,
אַ פּרילינג, וואָס האָט נישט געהאַט נאָך קיין גלייכן!

פ י נ ס ק

געשריבן אין טאג פון באַרטיען פינסק
פון די היטלער־רוצחים

ס'האָט דיין נאַמען היינט פאַר מיר אַ ליכט געגעבן,
ווי אַ זוניקער באַגין,
ווי אַ שטיק פון מיין פאַרלוירן לעבן,
וואָס אויף פליגל האָט אים צוריקגעבראַכט דער ווינט.

ווי אַ פאַרגיטיקונג פאַר גאַר מיין פיין,
ווי פינעף קוואַלן שיין,
ווי פינעף פאַרבן פונעם רעגנבויגן
האַבן אויפגעשטראַלט פאַר מייןע אויגן
די פינעף אותיות פון דיין נאַמען:
פ י נ ס ק!

און ס'האָט געמאַן אויף מיר אַ וויי
מיט פער, מיט קאַרן־ברויט, מיט פריש־געקאַסיעט היי,
מיט ליד פון פויערים און האַרעפאַשנע יודן
אויף שווימענדיקע באַרושעס און אויף פלימן.

איך האָב דערזען די רחכותדיקע טייכן,
די טרוימענדיקע ווערבסעס בני דער פינאַ,
די געדיכטע וועלדער, וואָס האַבן נישט קיין גלייכן;
דעם לישטשער פאַרק, דעם באַרג דעם גרינעס,
יעדעס שמעגעלע און ווינקעלע באַזונדער,
וואָס איז פול מיט פישוף און מיט ווונדער.

דעם אַלמן בית־הקברות, וואָס עס רוען דאָרט די ביינער
פון פּרייהייט־קעמפער מוטיקע, צדיקים און גאונים;
די „בוליאַוו־שטיגע“ מיט פּריזש־רייכע סעדער,

אין פענצטער — בלומען-מעפ, די גאנעקעס אין בלעטער ;
דעם מארק מיט קאמערינקעס און ציגלינער ;
די „גרויסע גאס“ מיט שוי-פענצטער, וואָס שיינען ;
די „לינישמעס“ מיט גרויע געסלעך שמאַלע,
מיט שטיבלעך — האַלב-פאַרזונקענע פון טרעגער, באַלעגאַלעס.
די הייפן פול מיט קינדער און מיט ציגן,
ווי האַרעפאַשנע מאַמעס וואַשן גרעט און שטריקן ;
ווי וואַכן-מעג, ווי פערד געשפאַנמע לויפן,
און אַפט מען פריידט זיך אין אַ גומן אופן.

אַט אזוי, אין אַלע דיניע קנען
האַב איך דערזען דיך, אויסגעבענקמע ערד,
וואָס פון דיניע זאָפמן האַב איך זיך גענערט !
האַב איך געוואַלט אַז לאַכן הויך, אַז וויינען,
אַדער אַלץ אין איינעם און צוזאַמען,
ווי געבראַכט וואַלט מען אַ גרום מיר פון מיין מאַמען,
זיי מיין טאַטנס נאַמען כ'וואַלט דערהערט !...

סאַמאַרקאַנד, 1944

די לעצטע שלאַכט

נישט פון אַקער דער בלאַנק, נישט פון טראַקטאָר דער רויש,
נישט קיין פויער עס גייט דאַרט מיט זריעה אַ קויש
און מיט ברכה ער זייט דאָס צעאַקערטע פעלד,
כאַטש ס'איז פּרילינג אַצינד אויף דער גאַנצענער וועלט.
נישט אויף פאַשע קיין שאַף טרייבט אַ פאַסמוך פאַרטראַכט,
און עס שמעקן נישט סעדער צעבליטע פאַרנאַכט...

ס'איז דער בליץ פון גראַנאַט, ס'איז פון טאַנקען דער רויש
און פון לופט-שיפן שווערע, וואָס רייסן אַרויס
און זיי ווישן אַראָפּ פון דער ערד גאַנצע שטעט.
דאָס איז, מערדער, די פּויסט, וואָס דיין שאַרבן צעפּלעט,
ס'איז דער שטורעם אויף דיר, ס'איז דער וויכער פון טויט!
ס'איז דער בלוטיקער שניט, וועלכן דו האַסט פאַרווייט!...

רונד-אַרום קלעמט צונויף דיך אַ שמאַלענע רייף,
און אַלץ ענגער פאַרציט אויף דיין האַלדז זיך דער שליף!
ס'איז דיין הימל אין פּלאַם, און אין פּלאַם איז דיין ערד!
אויב אַ מעקען פון שאַף אויף די פעלדער זיך הערט,
אַ ווייגעשריי איז עס צו דעם באַלעבאַם,
וואָס האַט אין געיעג זיי אויף הפּקר געלאָזט.
מיט סמאַלינעס שמעקן די סעדער בני דיר
און אויף הפּקר צעפּראַלט זענען טויער און טיר...

נישט קיין היים, נישט קיין ווייב, נישט קיין קינד, נישט קיין רינד...
בלויז חורבן און אומקום און קיין זאך נישט מער!
עס וועט קיינער נישט לעשן דיין שריפה אצינד,
און נישטאָ איז פאר דיר קיין באַדויער, קיין טרער!...
ווייל עס האָט דיר קיין מאַמעשע טרער נישט גערירט,
ווייל עס האָט נישט גערירט דיר קיין קינדערש געשריי,
געקוויקט האָסט זיך רוצחיש מיט מענטשלעכן וויי —
דיין וועג איז מיט ביינער און שאַרבנס באַצירט.

יעדער שאָס אויף דיין ערד קלינגט, ווי העלסטע מוזיק,
יעדער שאָס אויף דיין ערד פילט דאָס האַרץ אָן מיט גליק!...
געבענטשט איז די האַנט און געבענטשט איז די שווערד,
וואָס ברענגען אַצינדער דעם בראַך אויף דיין ערד!

*

עס קומט נישט קיין שלאָף צו מיין אויג אין דער נאַכט.
מיט פלאַמיקן אומרו איך ליג און איך וואַרט,
מיט ציטער אין האַרצן, מיט פיבער אין בלוט:
נישט דורכלאָזן זאָל איך די גרויסע מינוט
פון העלסטן, פון שענסטן, פון גרעסטן סאַלומ...

1טער מאי 1945

כ'אניל זיך אָנשריבן אַ בריוו

ס'איז מיין האַרץ מיט שמחה פול —
פריי מיין היים איז ווידער!
ווילט זיך אָנשריבן אַ בריוו
צו די ליבע ברידער.

ס'איז מיין קאָפּ מיט נעמען פול —
היימישע אַדרעסן.
אַלע שוידערן אַצינד
גלוסט זיך מיר פאַרגעסן.

שיק איך בריוו נאָך בריוו אַוועק,
פיבערט מיין נשמה —
כ'וואַרט אָן ענטפער קומען זאָל
מיט אַ ליבן נאָמען,

מיט אַ בילד אַ טייערם
און מיט שורות צאַרטע.
צאַפלט העל מיין האַפענונג,
נאָר... אומזיסט מיין וואַרטן.

טרעף איך אָן דעם בריוו-טרעגער,
בעט איך מיט די בליקן,
אפשר וועסטו שוין מיין האַרץ
ענדלעך היינט דערקוויקן? ...

נאָר קיין ענטפער איז נישטאָ
פון די פריינט און ברידער...
וויפל בריוו איך האָב געשיקט —
כ'האַלט אין האַנט זיי ווידער.

קוק איך די אדרעסן אָן,
און איך שלינג די טרערן,
ביז איך פיל, אַז פאר מיין בליק
הייבט אָן פינצטער ווערן...

קען איך נישט די פינצטערניש
פון מיין האַרץ פארטרייבן,
ווייס איך מער נישט וואָס צו טאָן
און ווהיזן צו שרייבן:

אפשר צו די הורבעס אַש
פון די ליבע שמיבער?
אפשר צו די בערגלעך ערד
פון די קברים-גריבער?

צו דעם קויל פון שייטערן?
צו די וועלדער תליות?
צו די פייגל, וואָס אין שרעק
פלעגן זיך צעפליען?

צו די ווערעס, צו די שלענג
אין די טיפע היילן? —
אפשר וואַלטן זיי געקענט
עפעס מיר דערציילן?

ביז עס ברענגט דער שלאַף מיר טרייסט,
און אין חלום זיסן
קען איך ווידער גליק און פרייד
מיט די פריינט געניסן.

נאָר דער חלום דויערט קורץ
און איך וואָך אויף ווידער,
און מיין אומרו און מיין וויי
קלאַג איך אויס אין לידער!

סעפטעמבער, 1944

צוריק אַהיים

וויפל מעג געהאט האָב איך קיין רו,
און וויפל נעכט האָב איך קיין אויג נישט צוגעשלאָסן!
פון וואָס כ'האָב נישט געטראַכט, איז ווידער דו,
איז ווידער דו האָסט רוען נישט געלאָזן.

דו פלעגסט צו חלום קומען מיר ביינאַכט,
געבעטן הילף, כ'זאָל דיר אַ האַנט דערלאַנגען,
נאָר וויפל וועג צו דיר כ'האָב דורכגעמאַכט,
און צו דיין שוועל כ'בין קיין מאָל נישט דערגאַנגען.

און איצטער וועל איך קומען אויף דיין ערד,
ווער ווייסט, ווער ווייסט, וואָס איך וועל דאָרט געפינען?
די האַפּענונג, וואָס האָט מיך דאָ גענערט,
וועט זיין דער גרונט פאַר אויפבוין אויף רוֹינען.

כ'וועל אומגיין און באַטראַכטן יעדעס אָרט
און זען וועל איך די שפורן אזוי בולט,
ווי וואַנזיין האָט געבושעוועט און מאַרד,
און ווי אַ גאַנצע שטאָט איז אויסגעקוילעט.

און זען וועל איך אין זאַמד נאָך זייער טראַם,
און הערן כ'וועל אין לופט נאָך די געשרייען
פון אַלע ליבע מענטשן פון מיין שטאָט,
וואָס וועלן מער מיין אויג שוין נישט דערפרייען.

נאָר אויפגיין וועט אַ לעבן ווידער נין
און דאָן איין טרייסט וועט האָבן מיין נשמה
און איין פאַרגיטיקונג — אויף יעטוועדן געבני
ווי פּרילינג-צוויט וועט שנינען זייער נאַמען.

ווען אויפזאַמלען וואַלסטו געקענט ...

צו י. ל. פרץ

ווען אויפזאַמלען וואַלסטו געקענט אלע טרערן,
די זיפצן די שטילע, דעם יאַמער דעם שווערן,

דעם מוט פון די העלדן, די גרויסע נשמות —
אַ הערלעכן קראַנץ וואַלסט געהאַט פון מתנות! ...

עס האָט זיך געדוכט, אַז נישטאַ איז שוין קיינער...
נאַר זע — אויף די חורבות, אין טאַל פון די ביינער,

אַ יוד ווייזט זיך ווידער — באַקאַנט איז זיין פנים.
ער לעבט און איז דאָ אויף להכעיים די שונאים!

פון וואַנען געקומען? אַוווּ זיך באַהאַלטן?
פון טויזנטער מיילן? ... פון לעכער, פון שפּאַלטן? ...

פון טויזנטער-טויזנט פאַרבליבן איז איינער,
דאָס אומגליק צו זען און דעם בראַך צו באַוויינען, —

באַוויינען דעם בראַך... פון דאָס ניי אַנצוהייבן
דאָס לעבן אויף חורבות, מיט מוט און מיט גלויבן!

און ס'הערן די וויסטעס, די קברים מיט חידוש
די לאַנג-שוין פאַרגעסענע קלאַנגען פון יידיש...

פון מזרח אַ מיידל, פון מערב אַ יינגל —
און ווידער באַהעפט זיך אַ רינג צו אַ רינגל.

אויף ערדן, פון וואַנען פאַריאַנט איז דער טויט,
נעמט ווידער זיך שמידן דיין גאַלדענע קייט! ...

זאלו דורות געדענקען

גערעדט האָט דער טויט אויף דער דײַטשישער שפראַך...

... אַ יאָר איז געקומען, אַ יאָר איז אַוועק.
פון איין יאָר ביז צוואַנציק נישט גרויס איז דער וועג,
און ווידער שוין פיבערן הערצער אין שרעק,
און ווידער זיך האָבן סירענעס צעקלאַנגט.

אין היהשע נעגל, אין שטאַלענע ציין
פאַרקוועטשט האָבן פינצמערע רוצחים מיין היים...
ווי הונדערטער שטעט איז מיין ייִדישע שטאַט
געוואָרן פאַרשפּאַרט הינטער שטעכיקן דראַט.
אַ קאַפּ אויף אַ קאַפּ אין דריי געסלעך פאַרשפּאַרט.
דער טויט האָט אַליין שטרענג דעם געטאָ באַוואַכט,
מיט שטאַלענע רערן דעם געטאָ געהיט —
נישט ראַטעווען זאָל זיך קיין איינציקער ייד...
געשפּאַנט האָט דער טויט און האָט שיכור געלאַכט,
גערעדט האָט דער טויט אויף דער דײַטשישער שפראַך...
געהיט, אַז דער מענטש דאָרט מקנא זאָל זיין
דעם טויטן, וואָס פילט שוין נישט מערער קיין פּיין,
אַז צאַנקען אַ קינד זאָל אויף מאַמעשע הענט,
אַז צאַנקען אַ פּאַלק זאָל אין פינצמערע ווענט...
נאָר ס'פּאַלק האָט געלעכט און באַהאַלטן געגרייט
אַ כוח — זיך קעגנצושמעלן דעם טויט.
נאָר ס'איז זיי דער טויט גיך פאַרלאָפּן דעם וועג —
אַ זעין-געטאָן האָט ער מיט אייזערנע העק
אין שטיבלעך פון געטאָ, אין טויער און מיר,
אין איינער אַ האַרבסטיקער נאַכט זייגער פיר,
און ס'האַבן די מענטשן אין וואַכזאַמען שלאָף
דעהערט און פאַרנומען דעם אַנזאָג פון סוף...

געדרייט האָט אַ שאַרפּער, אַ פּראָסטיקער ווינט.
געבילט האָבן דײַטשן, געבילט האָבן הינט —
גענישמערט, געזוכט, וווּ אַ ייִד איז פּאַרשמעקט,
געהאַקט און געבראַכן מיט לאַמען און העק.
פּאַרטויבט איז געווען פון יללות די גאַס.
אַ ברעג פונעם הימל געווען איז שוין בלאַס.

אַנטפלעקט האָט פּרימאַרגן דאָס גרויליקע בילד —
אין בלוט ליגן מענטשלעכע גופים פאַרקילט,
פון נאַרעס האַלב-נאַקעטע פּרויען מען שלעפט,
און עופּהלעך אין שטיינער צעזעצט מען די קעפּ,
און טאַטעס, און מאַמעס און קינדער — צעשיידט —
מ'פירט אויף מאַשינעס, באַזונדער, צום טויט...

דאָס וועלדל זאַפּאַליע, נישט ווייט פון דער שטאָט —
דאָרט ווייסן די ביימער אַ יעטוועדן סוד
פון ייִדישע מיידלעך, פול ייִדישן חן,
וואָס פלעגן מיט ייִנגלעך פאַרליבטע דאָרט גיין,
און מאַלן מ'פלעגט זיך דאָס קומענדע גליק.
ס'געדענקען די ביימער אַ יעטוועדן בליק.

דער האַרבסטיקער ווינט טראַגט די בלעמלעך פון וואַלד,
אין גריבער אַ בלאַט נאָך אַ בלעמעלע פאַלט...

צוויי טעג האָבן וועלדער די שאַסן געהערט —
דערנאָך האָט אַ טאַנק אויסגעגליכן די ערד,
דערנאָך האָט די ערד אַינגעגליווערט דער פּראָסט.
דער פּרילינג באַדעקט האָט די קברים מיט גראַז...

זאָלן דורות געדענקען !

(פאָעמע)

א

כ'בין צוריק אַהיים געפאָרן.
פעלדער — גרין, ווי נייגעכאַרן,
מיכען — פול איבער די ברעגן,
זענען מיר אַרויס אַנטקעגן.
ס'האַבן וועלדער, וואָס דערנעבן,
ברייט מיר שלום אַפגעגעבן
און די שוועלבעלעך, מיט פרייד
האַבן מיך אַהיים באַגלייט.

כ'בין צוריק אַהיים געפאָרן,
שינט אַ זון אין הימל קלאָרן.
כ'עפן ברייט די פּיכטע וועס:
סאַראַ שיינקייט, סאַראַ חיות! —
נאָך דעם פינצטערן געוויטער
אויף מיין הימערד קום איך ווידער,
אויסדערציילן מינע ווייען,
מיט די טייערסטע זיך פרייען.

כ'גי פון באַן אַראָפּ אין פיבער.
איך דערזע באַקאַנטע שטיבער.
איך דערזע — פאַרקוילטע דעכער...
שוואַרצע קוימענס... ווענט מיט לעכער...
ס'יאַגט אַ גרויל פון אַלע זייטן.
כ'פיל מיין פנים נעמט זיך בייטן.
מינע טריט אין שטילקייט קלאַפן.
כ'לויף, ווי עמעצן פאַרכאַפן,

כ'אניל, ווי עפעס נישט פארזאמען,
און דאס הארץ מיניס האמערט, האמערט.

אט איז שוין מיין מאטנס געסל.
שטייט די שטוב זיך, ווי געוועזן,
און די שוועלן און די טירן
אין דער זעלבער וויינינג פירן.
באלד א טיר וועט זיך צעפראלן,
אויפן האלדז מען וועט מיר פאלן.

כ'מעסט א צימער נאך א צימער
און עס ברעכן זיך די קני מיר.
קיינער קומט מיר נישט אנטקעגן,
און די ווענט די הוילע פרעגן:
וועמען וויל איך דא געפינען?
בין איך נישט גערירט פון זינען?...

פייגל זינגען, ביימער גרינען.
איך מיין היים קען נישט געפינען...
אבער העלפן קען מיר קיינער.
כ'דריי זיך אום א זכר איינער
פון א גאנצער שטאט מיט יידן,
וואס דער נאצי האט פארשניטן.

שטייט א שטאט האלב וויסט און חרוב,
נישט קיין גואל, נישט קיין קרוב,
נישט קיין חבר, נישט קיין פריינט.
און א בלויער הימל שיינט
איבער הפקרדיקע שטיבער.
ס'ליגט א שטאט אין צוואנציק גריבער...
ס'ליגט א שטאט... און ביימער רוישן
איבער קדושים — פערציק טויזנט...

כ'בין צוריק אהיים געקומען.
 פאר די אויגן שטייען זומערס.
 זומערס בונטע, זומערס רייכע,
 שפע פול, ווי פולע מיניכן.
 שעפ דאס גליק פון פולע הויפנס!
 קינדער שטיפן אין די הויפן.
 מיידלעך שטראלן בני די שוועלן,
 און די מאמעס גליקלעך קוועלן.
 אין די הניזער ניי-מאשינען
 שמעפן, רוישן, ווי די בינען.
 ס'הילכן האמערס בני די שמידן.
 שוסטער — האַרעפאשנע יידן —
 זינגען, אז די גאס צעלייגט זיך.

שטייען זומערס פאר די אויגן.
 דאמפערס רוישן, ס'פניפן באנען,
 אין די זאמדן סקריפען רעדער.
 פרוכטן טרייסלמט מען אין סעדער.
 פול מיט זון-רויזן דער גארטן.
 באַלעבאסטעס פרעגלען פאנען
 מיט פאָוידלעס אַלע סאַרטן.
 וויינישאל שמעלט מען, וויינין פון עפל,
 זאָל מען ווינטער נאָר דערלעבן!
 און מען ווינטשט זיך און מען פרייט זיך
 און אויף קימפעטן מען גרייט זיך.

דא אין שטאָט בין איך געבאָרן,
 דאָ געשמאַנען איז מיין וויגל.
 דאָ אַ שפּלימער פון אַ ניגון
 לעבט מיר אויף די קינדער-יאָרן...
 דאָ געלעבט אויך מיניע זיידעס.
 פאַר די אויגן דורות שטייען.
 דאָ פאַרוזכט די ערשטע פריידן
 און די ערשטע ליבע-ווייען...

אין דער שטאָט מיניער דער בעסטער,
 נישט קיין ברודער, נישט קיין שוועסטער...
 נישט אַ בליק, וואָס זאָל דערפרישן,
 נישט אַ האַנט, וואָס זאָל פאַרווישן
 מיניע גליענדיקע טרערן.
 נישט אַן אויער — זאָל מיך הערן,
 נישט אַ מויל זאָל עפעס זאָגן...
 בלויז די ווענט, די שטיינער קלאַנגן,
 אַלע ריידן זיי אין איינעם:
 האַסט מער קיינעם, קיינעם, קיינעם...

און עס פירט דער גרויסער וויי מיר
 הינטער שטאָט, צו יענע ביימער
 פונעם וואַלד, וואָס הייסט: זאַפּאַליע.
 כ'זע שוין קלאַר: ס'איז נישט קיין חלום...
 בני די קברים כ'שטיי געבויגן
 וויי דעם טאָג און וויי די אויגן!...

שא און שטיל, די ערד איז הייליק!
יעדעס זאמדל האט זיין חלק
בלוט אין זיך אריינגענומען.
— טייערע, צו אייך געקומען
איז א לעבעדיקער ברודער!

אלע חושים מיניע הערן
ס'בלוט דאס אומשולדיקע זידן,
ס'בלוט פון פערציק טויזנט יידן,
וואס אנטשוויגן וויל נישט ווערן...
כ'זע, עס נעמט די ערד זיך רירן,
גלייך, ווי דעמאלט, נאך דער שחיטה...
קאלטע פינגער מיך בארירן.
שאטנס רינגלען מיך ארומעט:
— פריינד, געבענטשט זאל זיין דיין קומען!
און זיי ריידן און זיי זאגן:
— טייערער, מען דארף נישט קלאגן!
זאל מיט אונדז זיין פול דיין וועזן.
זע, נישט ווערן זאל פארגעסן
אונדזער אומגליקלעכער נאמען...
זאל מען שטרענג א חשבון מאנען!
נישט פארגעבן און נישט שענקען:
זאלן דורות דאס געדענקען!...

זאל פארזייט ווערן דער זאמען
 פון א ניי און ליכטיק לעבן!
 אונדזער וואַרט, וואָס נישט דערזאָגט איז,
 אונדזער מאַג, וואָס נישט געטאָגט האָט,
 אונדזער בענקען, אונדזער שמרעבן,
 אונדזער דראַנג און אונדזער ווילן,
 אלע צילן און געפילן,
 אָפּגעהאַקט אין מיטן בלויען,
 זאַלסטו אויפלעבן אַצינדער.
 גיב עס איבער דינע קינדער,
 זאַלסטו דעם פאַדעם ווייטער ציען
 און אַ טרייסט וועסטו געפינען!

און דערזען כ'האַב אַ באַגינען
 איבער מיר זיך יונג צעהעלן.
 כ'האַב דערהערט, ווי טייכלעך קוועלן
 און דערזען, ווי פייגל טראַגן
 שנאָבלעך שמרוי פאַר נייע נעסטן.
 כ'האַב דערזען, ווי מענטשן מעסטן
 קלעצער פאַר אַ נייעם בנין,
 זעגן רוישן, האַמערס שלאָגן
 און די בויערס מוטיק זינגען...

און אַ שבועה כ'האַב געגעבן
 בני דער נייער שיין פון לעבן —
 ערד און הימל וועלן זען:
 אייער ווילן וועט געשען!

קינדער אין געטאָ

קינדער אין געטאָ, ווי פלאַנצן פאַרוועלקטע אין בלויען.
קינדער, ווי זקנים, מיט האַלב-אויסגעלאַשענע אויגן.
זיי זענען מקנא דעם ווינט און די זאַרגלאַזע פייגל,
וואָס קענען פון געטאָ דעם שמעכיקן צוים איבערפליען.

קינדער אין געטאָ — פון הונגער געשוואַלענע שמייען,
דאָס נאַקעטע לייב — אונטער שמעכיקע רעגנס און שנייען.
זיי בעטלען אַ קרישקעלע ברויט, אַ קאַרטאָפּל דעם הונגער צו שמילן,
אַ בנד אַן אלטס — דאָס צעווינדיקטע לייב צו פאַרהילן.

קינדער אין געטאָ, פאַריתומטע, עלנטע קינדער.
דער ברוק זייער היים איז און ווער וועט זיי שיצן אַצינדער? ...
נישטאָ ווער ס'זאָל צוטוליען וואַרעם, אַ לעפל געקעכטס זיי דערלאַנגען,
און ס'פאַלן די קינדער אויף גאַסן, ווי אונטערגעשניטענע זאַנגען.

קינדער אין געטאָ — געשלינדערט פון פענצטער און שטיגן
דורך רוצחישע לאַפעס — פון מאַמעשער ברוסט אָפּגעריסן...
די טויערן שווערע פון הויף מיט אַ קרעכץ הינטער זיי זיך פאַרשליסן,
און ס'וויינען די מאַמעשע הערצער בני ליידיק-געוואַרענע וויגן...

עס האָבן די רוצחים די ערשמע צום טויט זיי גענומען.
נאָך זיי איז אַן עדה אַ גאַנצע געוואָרן פאַרשניטן...
שוצלאַזע קינדער — די שענסטע, די איידלסטע בלומען —
עס האָט זיי אין ערגעץ די מערדערשע האַנט נישט געמיטן.

זייער געביין שרייט אַרויס פון די אַשן און גריבער.
יידישע קינדער — פאַרשניטענע דורות — מיליאָנען.
זיי לעבן אין אונדזערע הערצער, וואָס בלומיקן אַלץ נאָך אין פיבער,
ס'באַגלייטן אונדז זייערע אויגן, וואָס שרייען און רופן און מאַנען — — —

לאַדזש, 1952

אויפשטאַנד אין געטאָ

איך וויל דיר דערציילן פון אויפשטאַנד, מיין קינד,
פון העלדישע קעמפער אין וואַרשעווער געטאָ.
פון זייערע גבורות זינגט לידער דער ווינט,
פון גרויסקייט און מוט יעדעס שטיינדעלע רעדט דאָ.

אַ תפיסה געווען איז דאָ יעטוועדעס הויז.
עס האָבן צום „אומשלאַג“ געפירט אַלע וועגן.
ביז ס'האַט, ווי אַ ים, זיך דער צאַרן צעברויזט
און האָט זיך מיט פֿייער און קוילן צערעגנט.

געווען איז דער ניינצנטער טאָג אין אַפּריל.
עס האָט נישט מיט פאַרבן געשפּילט יענער פּרילינג.
אַרײַן זענען נאַציס, מיט היטלערס באַפעל:
„דער רעשט פון די יידן מוז ווערן פאַרטיליקט!“

נאָר ס'האַט אונטער רוצחישע טריט זיך די ערד
אין פּלוצלינגן דונער אַ טרייסל געגעבן,
און ס'האַט זיך אין דונער דער אַנזאָג דערהערט:
„נישט אַפּגעבן וועלן מיר ביליק דאָס לעבן!“

— אַן אויפשטאַנד אין געטאָ? — געשטוינט האָט דער קאַט —
— כאַ, כאַ, ס'ווילן יידן מיט אונדז זיך פאַרמעסטן?...
פון מיידלשע הענט טרעפט אין ציל אַ גראַנאַט,
אַ יעטוועדע שטוב איז געוואָרן אַ פעסטונג.

עס אַטעמט דאָס געטאָ מיט גבורה און האַס.
דער שונא שיקט שמאַלענע פייגל און טאַנקען.
אַ שלאַכט-פעלד געוואָרן איז יעטוועדע גאַס,
אַ יעטוועדער דאָך נעמט מיט פֿייער דערלאַנגען.

עס צינדן די רוצחים א הויז נאך א הויז.
עס מרינקען זיך גאסן אין רויך און אין פלאמען,
א ייד שפרינגט דורך פייער פון פענצטער ארויס;
א קינד ווערט פארקוילט אויף די הענט פון זיין מאמען.

נאָר ס'האַלט זיך דאָס געמאַ, אין בלוט און אין בראַנד,
א היפל — אין קאַמף קעגן ריזיקן שונא...
עס גיט דאָס געווער נישט א ציטער אין האַנט
פון מענער, פון פרויען, פון יוגנט, פון זקנים...

עס האָט זייער בלוט אויסגעלאָשן דעם פלאַם,
צעווייט אויפן הימל די קנוליקע רויכן.
זיי האָבן צעבראַכן פון געמאַ דעם צאָם —
עס זאָל זייער רום אין דער אייביקייט גרייכן!

וואַרשע, 1953

א יידישע חתונה אין טרעבלינקע ... (באלאדע)

אין לאגער טרעבלינקע, אין לאגער פון טויט,
די „באָד“ איז שוין פארטיק, דער שניטער איז גרייט
פאר יידן פאר נייע, געבראכטע צום מאָרד...
אין לאגער טרעבלינקע — עם רוישט און עם קאכט.
עם שטייט א יללה, א ביטער געוויין
פון מאמעס, פון מאמעס, פון גרויס און פון קליין...
און באלד וועט מען נאָקעט זיי טרייבן אין „באָד“...
און וואָס דאָרט געשעט — איז פאר קיינעם קיין סוד.
און נאָך דעם — די טויטע, אָן טומל, אָן רעש,
ט'מען וואָרפן אין פֿייער, פאָרוואַנדלען אין אַש...

דער גרויס-אינקוויזיטאָר, דער הער קאָמענדאָנט,
וואָס אומעטום דאָ איז זיין אויג און זיין האַנט,
וואָס לעבעדיק מענטשן אין פֿייער ער שליידערט
(ער ליכט דאָס גערוד פון געסמאָליעטע לייכער)...
ער קען זיך פאר דעם גאָר צום מיטאָג נישט זעצן...
דאָך האָט אים די „פשוטע שפיל“ שוין דערעסן,
כאָטש ליב איז זייער און טייער דאָס פאָך...
אים האָט זיך פאָרגלוסט היינט גאָר פריילעך פאָרוויילן.
און וואָס איז באַמת פאָראַן זיך צו אַיילן? ...
איז האָט ער אַזאָ מין פאָרוויילונג פאָרטראַכט:
א יידישע חתונה זאָל מען דאָ מאַכן,
זאָל זיין וואָס צו זען און זאָל זיין וואָס צו לאַכן...
און זאָלן די יודען דאָ היינט פאָרן טויט
פאָרשאַפן די דייטשן אַ ביסעלע פרייד! ...

— איז לעבעדיק, פריילעך, איז רירעוודיק אלע!
פארצן שוין א חתן, פארצן שוין א כלה,
א שטול צום באזעצן, א חופה מיט שמאנגען,
פארצן אויך א רב און א בדהן — א לין,
פארצן אויך מוזיק דא, מיט פויקן און טען,
איז זאלן זיי תיכף א פריילעכס דערלאנגען!
א מאַסט זאל מען האַלטן און ליכט זאלן ברענגען.
נאָר פריילעך אין גאַנצן, נאָר טאַנצן און טאַנצן
און זאל מען דאָ זען היינט, וואָס יידעלעך קענען!

און באַלד נאָך דער חופה, נאָך דער צערעמאָניע,
וועט יעטוועדער דיטשישער זעלנער זיך קאַנען
א מיידל דאָ נעמען, וואָס אים וועט געפעלן...
ס'וועט קיינע נישט זאָגן זיך קעגנצושטעלן...
און ער וועט זיך נעמען די כלה אליין
און וועט לויטן יידישן דין זיך באַגיין — — —

— איז פריילעך זשע, יודען, איז יידעלעך שנעל!
וואָס וואַרט איר, ביז כ'וועל פון אייך שינדן די פעל? ...
איז פריילעך, דו בדהן, איז פריילעך, דו לין,
און זאל דער אַרקעסטער שוין געבן א זען
מיט פידלען, מיט פלויטן, מיט פויקן, מיט טען! ...

און ס'האַט דער „אַרקעסטער“ א זען באַלד געגעבן,
דער דיטש וועט געדענקען, ווי לאַנג ער וועט לעבן...
א דונער א שווערער געלאַזט האַט זיך הערן —
פון באַמבעס, גראַנאַטן און פון רעוואַלווערן...
ס'האַט אלץ אויסגעמישט זיך אין פלאַמען און רויך...
געטאַנצט האַבן דיטשן מיט פים אין דער הייך,
געטאַנצט האַבן זיי מיט פאַרבלומיקטע אויגן,

די קעפ אין דער לופט זענען ראשיק געפלוויגן
און האבן אליין זיך פארקניקלט צום „באד“...
ס'האט בלום זיך געגאסן אויף יעטוועדן טראַט...
אווו נאָר אַ האַנט האָט גענומען דערלאַנגען
מיט מעסערס, מיט פּוּיסטן, מיט פּלעקער, מיט שטאַנגען.

אין לאַגער טרעבלינקע, אין לאַגער פון טויט
געווען איז ביי יידן אַ שמחה, אַ פּרייד...

די העכסטע שטראף! (צום נירנבערגער פראצעס)

צי ווייסטו, תליון, וואָס עס הייסט: אַ היים,
אַן איינגעפונדעוועטע היים פון יאַרן? —
אַ היים, אַווי דער זיידע האָט געוויינט,
אַ היים, אַווי דער מאַמע איז געבאַרן.
אַ זאַמע היים, אַ וואַרעם-ליבע געסט,
מיט וואַכן-טעג, מיט שמחות און מיט געסט.
ווען דו וואַלסט פון אַ היים געשמאַמט, וואַלסטו נישט קענען
אַ מענטשנס היים צעשמעטערן, פאַרברענען.

צי ווייסטו, וואָס עס הייסט: אַ מענטש פאַרלירט
אַ ליבן פּריינד, אַ קינד צי מאַמע-מאַמע...
עס ווערט דאָך פון זיין צער אַ שטיין גערירט.
און דו צום טויט געפירט האָסט גאַנצע שמעט צוזאַמען...
און נישט גערירט האָט דיך אַ זקנס בליק,
ווען אויף זיין האַלדז פאַרלייגט האָסטו אַ שטריק...
אַ מיידלס טרער עס האָט דיך נישט גענומען,
ווען ס'איז איר ריי צום שניטער גיין — געקומען...

אַ האַלבע וועלט, רוצה, האָסט געטויט,
מיט ייִדיש בלוט די ערד האָסטו פאַרטרונקען...
דיין אורטייל אויסהערן זיי איצטער גרייט!
דיין משפּט אויסמיידן עס איז דיר נישט געלונגען...
דיך שעלטן צארטע קינדער פונעם שלאָף,
מיט האָס אַ קללה מורמלען טויטע ליפּן...
און דער, וואָס לעבן איז געבליבן,
מאַנט שטרענג פאַר דיר די העכסטע שטראַף!

איך זיך א שטראל...

איך בין א שטראלן-מיליאנער —
פון אלע גאלדענע פארמאגן
און העלע טעג — איז אפט מיר שווער
אזוי פיל אוצרות שיין צו טראגן.

עס בראדזשען מניגע פיס אין ליכט
פון זון אויף גאסן און אין הויפן.
כ'האב ליב די זון! נאר אומגעריכט
כ'וויל אפט פון צופיל ליכט אנטלויפן...

עס גייט די גאלדיק-העלע שיין
אריבער יעדן ראנד און מאסן.
איך וואלט געשיקט, ווי פעסער וויין,
אן אוצר זון די עסקימאסן.

איך וואלט איר ווארעמקייט געשיקט
אויך העט — אין די סיבירער טייגעס.
כ'וואלט גאר דער וועלט מיט זון באגליקט,
און וואלט פארטריבן אלע דאנות.

כ'וואלט יעדערן באשענקט מיט פרייד!
נאר איך אליין קען נישט געפינען
קיין פרייד פאר זיך... און שטילערהייט —
ביז טיפער נאכט פון פרי-באגינען

א וואלקן אויף מיין הארצן דריקט,
וואס גאר דאס ליכט קען נישט פארטרייבן...
כ'וואלט אלעמען מיט טרייסט באגליקט!
און איך מוז מיט מיין ווייטיק בלייבן...

ווייל פריש די ווונד איז אין מיין ברוסט
פון בראך אין יענע שוידער-יאָרן...
און גאר די וועלט זעט אויס מיר פוסט
אונטער דעם הימל — לויטער-קלאָרן...

אזויפיל גאלד פון הייכן פאלט,
כ'קען זון דער גאַנצער וועלט פארטיילן,
גאר איך אליין — איך זוך אַ שמראַל,
וואָס קענען זאל מיין ווונד פאַרהיילן!...

חולון, 1966

כ'נעם פאר ליב ...

כ'נעם פאר ליב יעדע לאסט און פאר ליב יעדע פיין,
ווייל א ציל האט מיין לעבן, א שליחות — מיין זיין,

אויב עם האט מיר דער גורל דער בלינדער באשערט
צו בלייבן א שפור פון מיין שטאם אויף דער ערד ;

אויב דורך נס כ'האב געמיטן דעם לעצט-לעצטן וועג
פון טייערסטע מינע — צום בלוטיקן ברעג ;

אויב איך האב נישט געטיילט זייער לעצטע מינוט,
אויב איך האב נישט מיט זיי אויסגעמישט אויך מיין בלוט...

עס קען זיין : ס'האט דערפאר מיך געמיטן די קויל —
איך זאל קענען פאר דורות פארשרייבן דעם גרויל

פון דעם אומשולדיק-הייליק פארגאסענעם בלוט...
אבער קיין מאל מיין הארץ וועט נישט זיין שוין בארוט !

ווייל איך בין ווי א גליד — אפגעהאקט פון א גוף...
און אויף שריט און אויף טריט גייט מיר נאך זייער רוף ;

טאג און נאכט גייט מיר נאך זייער לעצטער געשריי,
אין מיין הלום און וואר כ'זוער פארברענט פונעם וויי.

דאך מיין וויי איז געווען אויך מיט פרייד דורכגעוועכט,
ווייל איך האב די מפלה פון צורר דערלעכט !...

און איך האב אט די בשורה — אין מיטן דער נאכט
צום הייליקן גרוב פון די ליכסטע געבראכט...

איצט — מיין לעבן הייסט מאַנען, דערמאָנען אָן סוף,
אז עס זאל קיין שום מערדער נישט מינדן זיין שטרעף!

דערמאָנען און מאַנען אויף יעטוועדן טראַט:
די וועלט זאל נישט זיין מער פון רוצחים באַדראַט.

נישט אויפהייבן ווידער די שלאַנג זאל איר קאָפּ
צו שלעפּן די מענטשהייט אין אַפּגרונט אַראָפּ...

און אונדזערע קינדער, ווי שוועלבעלעך פּריי,
נישט דורכמאַכן זאַלן דעם גרויל אויף דאָס ניי,

און קיין מאַל נישט וויסן פון געמאַס און פּיין!...
אַט דאָס איז דער ציל פון מיין לעבן און זיין!

חולון, יאנואַר 1967

מיינ זונעלע

זײ אַ טרײסט מיר, מיין קינד

זײ אַ טרײסט מיר, מיין קינד, אין מיין בלוטיקן וויי.
לעש מיין גלוענדן צער, מיניע וונדן פאַרהייל.

מיט אַ צימערדיק האַרץ כ'נעם דיך, קינד, אויף די הענט,
און מיט זון און מיט ליכט פילן אַן זיך די ווענט.

און איך פיל, ווי מיין האַרץ, גיסט זיך אַן פול מיט שנין —
זײ אַ טרײסט מיר, מיין קינד! זײ אַ טרײסט אין מיין פנין!

אפשר וועסטו מיר, קינד מינס, איצט אויפלעבן צריק —
מיין טאַטנס אַ שמייכל, מיין ברודערס אַ בליק,

מיין שוועסטערס געטרײשאַפט, איר ליכטיקן חן
און אלץ וואָס געווען איז מיר טײער און שײן.

וויפל בלוט, אונדזער בלוט אינגעזאַפט האָט די ערד.
וויפל מעג האָב איך יאַמער-געשריי נאָר געהערט.

וויפל נעכט אין מיין האַלדז כ'האַב געוואָרגן די טרער
און געמיינט, אַז קיין שמייכל נישט זען כ'וועל שוין מער.

נאָר איצט איבער חורבן דיין שמייכל שײנט אויף,
און עס קלינגט דיין געשריי, ווי צום לעבן אַ רוף!

אויך די וועלט ניגעבוירן איז איצט, ווי אַ קינד,
און דאָס לעבן גייט אויף, ווי אַ פּרילינג צעגרינט!

איז וואָקס מיר, מיין קינד, און געניס פון זײן גליק,
און באַהעפט אויך מיין האַרץ מיט זײן שײנקייט צוריק!

וואָס איז פון דעם הימל בלויער?

וואָס איז פון דעם הימל בלויער? —
זינע אויגן, מייער קינד!
וואָס איז שטארקער פונעם טרויער? —
אַט די פרייד, וואָס כ'שפיר אַצינד!

רעדט דאָס קינד מינים: לע און לא,
ס'איז בני אים א שפראך אזא:
לע הייסט: עסן, לא — הייסט שלאָפן.
און די פענצטער זענען אָפן,
און מיט זון איז פול דער רוים;
ענטפערן מיין קינד די פייגל
אויפן פריילינגדיקן בוים.

וואָס זשע רעדט מיין זון אַצינד?
וואָס פארלאנגט פון מיר מיין קינד?
נישט קיין פילקע, נישט קיין גלעקל,
נישט קיין שלימל, נישט קיין וועגל
נישט קיין פערד פון ערשטן סאַרט.
וואָס זשע וויל מיין יינגל פאַרט?

לידער וויל ער הערן, לידער!
א געזונט אין זינע גלידער!
לידער שיינע און געזאנג —
איז מיין זונעלעס פארלאנג!
הערט ער זינגען — נעמט ער טאנצן,
זינע אויגן פריילעך גלאנצן,
הייבט צום טאַקט די פיסלעך פלינק,
יעדער אבר אין אים זינגט,
כאַטש ער איז נאָך זייער קליין.

כאַמױש ער קען נאָך גאַרנישט גיין...
ס'איז אינגאַנצן זײַן פאַרמעג
פּינף חדשים מיט צוויי טעג.

וואָס זשע נאָך האָט ליב מײַן קינד?
מער פּון אַלין, וואָס איז אים שײַער?
ליכט! — ער ציט זיך צו דער שײַן,
ווי אַ שמעטערלינג צום פּינער.

און אַז לידער, און אַז שײַן —
ווייל מײַן זון אין גאַס אַרײַן,
ווייל אין דרויסן, נעבן הויז,
זעט ער ווי די וועלט איז גרויס!
זעט ער ווי די וועלט איז פּרײַ!
און פאַר אים איז אַלצדינג נײַ.
קוקט ער לאַנג מיט חידוש אָן
אין דעם קרייענדיקן האָן,
אין דאָס הינטעלע וואָס בילט,
אין דאָס קעצל, וואָס זיך שפּילט.

נאָ דיר לידער, נאָ דיר שײַן,
און די וועלט וועט דינע זײַן!

מאַסקווע, 1946

איך וויל זינגען דיר, מײַן קינד

איך וויל זינגען, דיר, מײַן קינד,
וועגן לאַנד פון הייסן ווינט,

פון מדבריות, בלויע בערג,
פון דער רייכער גרינער ערד,

ווי אין פריע טעג פון מאַרט
בלײַען מאַנדלען ראָז און צאַרט.

אויף די רחבותן די פרייע
דאַרט אויף אייזעלעך באַבייען

פויל זיך וויגן און זיי דרימלען.
בלוי עס שפיגלען זיך די הימלען

פול מיט זון-גאַלד אינעם בליק
אין דעם לויטערן אַריק.

* * *

די אוזבעקיסן, ברוין און שלאַנק —
פול מיט ווירדע זייער גאַנג,

קוישן פרוכטן, שווערע טעפּ,
לײַכט זיי טראַגן אויף די קעפּ.

און עס שפּאַנען — פּייער-פּלאַם —
יונגען פון אוזבעקן-שטאַם.

ציען זיי די שווערד פון שייד,
איז אויף לעבן און אויף טויט!

*

אין די זאמדן — קוים מען הערט,
גייען קעמלען ווי די בערג.

אין דעם מדבר א געזאנג —
גלעקלעך קלינגען שטיל און באנג.

*

אין דעם לאנד אוזבעקיסטאן
גאלד אזויפיל איז פאראן! —

גאלד וואס ווערט נישט אויסגעלאזשן,
גאלד פון דיניעס, אבריקאסן,

גאלד אויף יעדער צווייג און בלאט
פון א זון וואס ווערט נישט מאט.

אבער רייכער פונעם גאלד
איז דאס זילבער, וואס אין טאל.

זילבער-פעלדער, וויים ווי שניי —
קלארער בוימוואל שמראלט אויף זיי.

ווייסע בלומען, זייער צווייט
האט צו זיך קיין גלויבן ניט.

ווי דער שוים פון וואסער-פאל,
זייער זילבער לייכט און שמראלט.

ס'איז די קישן, ס'איז דאָס העמד
אין דער היים און אין דער פרעמד.

ס'איז די וואַמע, ס'איז דער בינט,
וואָס אין קריג דעם שלאַכטמאַן דינט.

ס'איז דער אַנצוג, ס'איז דאָס קלייד,
ס'איז פון גאַנצן פאַלק די פרייד.

★

אַט די געגנט, אַט דאָס לאַנד
אויסגעשמרעקט האָט אונדז אַ האַנט

אין די מענ פון וויי און צאָרן.
זענען מיר אויף ס'נני געבאָרן... היינט

האַט פאַרביטן אונדז די היים געגנט
אַ קיביטקע דאַרט פון ליים. אַ געגנט

און פאַרביטן אונדזער פליין געגנט
האַבן גערטנער רינג און שיין געגנט

ס'איז זונטאונדזער טינג און קוואַלע,
ליב געווען דער וואַסער-פאַל. אַ געגנט

ווי די סאַסנע — זאַפמן-פולע געגנט
ליב געווען דער סאַקסאָלע געגנט

פּרילינג-צייט האָט אונדז באַגריסן
וויסער, לילאַווער, איריסן געגנט

ווילדער פלאמענדיקער טאָן
האַט די ווייטע היים דערמאָנט.

דער אוריוק פאַרביטן האָט
אַלדאָס-גוטס פון אונדזער-סאַד.

און די ראָזשינקעס און נים
האַבן אונדזער צער פאַרויסט.

*

אַט די געגנט, אַט די ערד
אינגעזאַפט האָט אונדזער טרער,

און אין שווערע טעג און נעכט
אונדז מיט האַפענונג גענערט.

אונדזער האַנט האָט נישט פאַרפעלט
בני דעם בוימוואַל אויפן פעלד,

בני מאַשינען אין זאוואַד,
אויפן גאַרטן און אין סאַד.

אויפן ברוק ביים האַרטן שמיין
שנעלער פלעגט דער טאָג פאַרגיין.

און די שווערע מי אין שוויים
האַט געברענגט אונדז שטילע טרייסט.

האַבן מיר אַהיים געבראַכט
הענט פאַרהאַרטעוועט און שטאַרק

און א ווילן איינז-פעסט —
אויפצורייכטן אונדזער נעסט,

אויפצוהייבן אונדזער היים
פון די חורבות שטיין אויף שטיין...

1946

אין די צווייגן רוישט דער ווינט

אין די צווייגן רוישט דער ווינט.
נאכט. עם אַטעמט שטיל מײַן קינד.
און די מאַמע בײַ זײַן וויג
זינגט איר זונעלע אַ ליד:

„שלאַף מײַן קינד, שלאַף אײַן, מײַן טרײַסט,
וועסט נישט וויסן פון קיין ביז,
קיינער וועט דיין שלאַף נישט שמערן,
נישט קיין וועלף און נישט קיין בערן,
נישט קיין באַמבעס פון די הייבן,
נישט קיין רוצחים וועלן גרייבן
איצמער צו דיין שטילער וויג...
ס'האַט שוין אַפּגעהילכט דער קריג.
אין די הייבן פינקלען שמערן,
אין די נאַרעס ליגן בערן,
און די וועלף אין וואַלד געוויס
שלאַפן אויך אַצינדער זיס.
בלויז די מענטשן, ווי די וועלף,
נעמט קיין רו און נעמט קיין שלאַף...
און אין אַלע עקן וועלט
וואַרטן זיי אויף זייער שמראַף”...

נאכט. אין דרויסן רוישט דער ווינט.
כאַפט זיך אויף פון שלאַף מײַן קינד,
עפנט בלויז אויגן צוויי
און הייבט אויף באַלד אַ געשריי.
ס'איז זײַן שרײַען פול מיט חן,
שרײַ זשע פיל דו ווילסט אַליין!
נישט פאַרווערן וועט דיר קיינער

הויך צו טומלען, לאכן, וויינען. ווייניג
 ווייל די צייט האט שוין געמיטן,
 אין דער אייביקייט אוועק, ווייניג
 ווען אין בלינדן קעלער — יודן ווייניג
 פלעגן ווייניג ווערן פון שרעק
 און זיך איינקארמשען אין דרייען,
 ווען א קינד פלעגט נעמען שרייען,
 און די מאמע פלעגט אין גרויל
 גיך פארשטאפן אים דאס מויל...

ס'איז די בייזע צייט פארביי!
 וואקס מיין קינד, צעבלי זיך פריי,
 ווי די דעמבעס פון מיין לאנד,
 ווי די סאסנעס פון מיין קאנט,
 ווי דער עפל-סאד אין צווייטן,
 ווי דער פויגל מיט זיין ליד,
 אזוי זוניק ווי א שמראל,
 אזוי לויטער, ווי א קוואל!...

אין די צווייגן רוישט דער ווינט.
 נאכט. עס אטעמט שטיל מיין קינד
 און די מאמע ביי זיין ווייג
 זינגט איר זונעלע א ליד.

מאסקווע, 1946

דאס ווארענסטע האַרץ

דאָס וואַרעמסטע האַרץ ...

געהייליקט דעם ליכטיקן אַנדענק פון
מיין ערשט־פאַרשטאַרבענער שוועסטער
— אסתר —

א

ווי גרויס איז געוועזן מיין שמחה, ווי גרויס,
ווען קומען פון דיר פלעגט אַ בריוו אין מיין הויז.
צי צער האָט באַהויכט אים, צי פרייד אים באַהעלט,
געבראַכט האָט ער יום־טוב און ליכט אין מיין וועלט.

דיין וואָרט האָט, ווי זון־שנין געזעטיקט מיין בליק,
ווי טוי אין באַגינען, וואָס פרישט אַפּ די ערד.
נאָר — כ'האַב נישט געוואוסט, ווי צו שאַצן דאָס גליק,
דאָס ביסעלע גליק, וואָס געווען מיר באַשערט.

געמיינט כ'האַב: די פרייד זי וועט שמענדיק שוין זיין,
אזוי ווי דער הימל, וואָס שפּיזט אונדז מיט שנין.
נאָר פּלוצלינג — דיין שטים איז געוואָרן פאַרשטילט.
דיין וועזן — אין שאַמנס און נעפל פאַרהילט...

נישטאַ מער דיין בריוו מיט זיין ליכטנדיק וואָרט.
אַ תּוהו־וּבּוּהו פאַרנעמט איצט זיין אָרט.
און הינטער דעם אַלעם באַהאַלט זיך אַ סוד,
וואָס כ'קען נישט פאַרשטיין און באַנעמען, מיין גאַט!

נישטאָ מער דײַן װאָרט און נישטאָ מער דײַן בריוו.
 עס קומט נישט קיין טױב מיט אַ בשורה פון דיר.
 דער בריוו-טרעגער גלייכגילטיק מײַדט אױס מײַן טיר.
 אַ שניידיקער װײטיק אין האַרצן נאָנט טיף.
 פאַר אומרו — אָן װערטער פאַרהאַקט איז מײַן מויל.
 עס װאַרנט אין מײַן האַלדז מיר פון טרערן אַ קנויל.

יעדן טאָג אין האַרץ דער זעלכער ציטער,
 יעדן טאָג אין האַרץ דער זעלכער פּלאַטער.
 יעדער נײַער טאָג אַנטװישט מיך ביטער.
 דאָך — דאָס האַרץ עס װערט אַליץ נישט פאַרמאַטערט.

ס'גלייט אַ פונק פון האַפּענונג פאַרבאַרגן.
 ס'צאַנקט נאָך בלאַס אַ פּלעמעלע פון גלויבן:
 גוטע בשורות ברענגען װעט דער מאַרגן —
 קײנער װעט מײַן שמילע פּרױד נישט רױבן!

נאָר — אַ בשורה איז נאָך לאַנגע, װיסטע װאַכן
 געקומען... און מײַן לעבן שװער צעבראַכן...!

דאָס װאַרעמסטע האַרץ, װאָס איך האָב װען געקענט,
 האָט געפּלאַצט... און עס זענען איצט פּוסט מײַנע װענט,
 און לײדיק מײַן טאָג איז און לײדיק מײַן װעלט —
 דער טײַערסטער פּרײַנט אין מײַן לעבן מיר פעלט!...

מיין הארציקסטער פריינט איז נישטאָ מער, אַ גאַט!
ס'איז הייליק די ערד, וווּ געשטאַנען דיין טראַם,
און הייליק דאָס אַרם, וווּ דיין קערפּער איצט רומ,
נאָך יאָרן פון צער, וואָס פאַרסטמט האָט דיין בלוט.

ה

אַ, שוועסטער, מיט דיר איז מיר ליכטער געווען
צו טראַגן דאָס אומגליק, וואָס אונדז איז געשען,
ווען ס'האַבן די נאַציש אין האַלבנאַכט פון שטוב
דעם מאַטן פאַרשלעפט און דערמאַרדעט אין גרוב...

די שוועסטער, די ברידער — סיי גרויס און סיי קליין —
ווען ווינט האָט געטראַגן אין פאַלעס געוויין,

ווען לופט האָט געצימערט פון יאָמער און גוואַלד,
מען האָט זיי דערשאַסן ביים טונקעלן וואַלד

צוזאַמען מיט טויוונטער יידן — אַ שטאַט,
וואָס האָבן געצאַנקט הינטער צוימען פון דראַם...

בלויז מיר איז געלונגען, אין שעהען פון גרויל,
אַנמלוופן און מיידן די נאַצישע קויל... זענען זיי
און דו האָסט אין רושיקן, ווייטן ניו-יאָרק...
קיינ אויג נישט פאַרשלאָסן פאַר אומרוי און יאָרג,

ביז דו האָסט מיך איינעם, אין צער און אין פרייד,
געפונען... דיין ליכשאַפט מיין וועג האָט באַגלייט.

מיר זענען פארבליבן צוויי צווייגן פון בוים
פון גרויסער משפחה און חרובער היים...

און איצטער — אן דיר כ'בין פארבליבן אליין,
אליין מיט מיין צער, ווי אן איינזאמער שטיין...

ו

צו קארג איז געווען נאך די מאס פון מיין פיין...
צו ווייניק כ'האב בלומ נאך און לעבנס פארלארן...
דער מולך פון טויט, וואס פארצוקט האט מיין שניין,
ער האט נישט געשטילט נאך זיין דורשט און זיין צארן...

ביז ער האט אויך דיך צוגענומען אין לאנד
פון קאלטן און אייביק-פארגליווערטן שווייגן...
און איך בין פארבליבן איין צווייג פונעם שטאם,
פון חרובן שטאם, מיט פארשניטענע צווייגן...

עס האט מיך דער גורל פארמשפט, כאשערט
דאס אומגליק פון אלע אליין איבערטראגן...
ווי נעמט מען די שפראך און ווי נעמט מען די טרער:
אזוי פיל פארשניטענע לעבנס באקלאגן?...

ביז וואנזין עס דריקט מיך פון אומגליק דער עול,
ביז מאכטלאזן שווייגן, ביז אטעם פארפעלן...
נאר אויסשמידן וועל איך א ווילן פון שטאל:
די האנט פונעם גורל זיך קעגנצושמעלן!...

איך לייען דינע בריוו שוין צום הונדערטן מאל,
 מיט דאטעס מיט אלטע, פארריבענע שמעמפלען.
 איך פיל אין די שורות דיין ציטער, דיין קול,
 וואס פירט מיך אריין אין א ליכטיקן טעמפל

פון ליכשאפט און רו און לייטזעליקער שיין;
 פון הארציקער גוטסקייט, וואס האט גאר קיין ברעג נישט.
 איך ניג טיף דעם קאפ, און דעם אטעם כ'האלט אין,
 און תפילהדיק-שמיל, זיך די ליפן באוועגן.

און פלוצלינג א קוואל גיט מיט ליכט א צעפראל,
 דער אטעם פון פריילינג פארפלייצט אלע וועגן.
 עס שפרייטן זיך שליאכן אין זון-ליכט צעשמראלט.
 מיט ליכטיקן שמייכל דו קומסט מיר אנטקעגן,

און ווייזסט מיר: די וועלט זע, ווי יונג און ווי שיין!
 ווי בלומען בונטפארביקע פלאטערלעך שוועבן.
 באזינג זשע אין לידער דעם טאג און זיין חן,
 זינג אויס אונדזער דורשט און די ליבע צום לעבן!

און... פלוצלינג דערזע איך דיין לעצט-לעצטן בריוו...
 ווי קורץ, אוי, ווי קורץ האט דיין לעבן געדויערט...
 מיין פנים אין קישן פארגראב איך דאן טיף
 און וויין שמילערהייט אין אומענדלעכן טרויער...

איך רייד מיט דיר דורך אלע מעג און נעכט.
 דו לעכסט אין מיר, אין אלע מיניע רוימען.
 דו זאָרגסט פאַר מיר און דו פאַרווישסט מיין טרער.
 דו שפּיגלסט זיך אין ליכט פון מיניע טרוימען.

דיין טרנישאַפט מיך באַגלייט אויף יעדן אָרט.
 דיין ראַט בליק, דיין ראַט מאַכט מיניע ווייען לינדער.
 דיין ליענסט דורשטיק און באַרוישט אַ יעדעס וואָרט
 פון יעדן ליד, וואָס כ'שרייב פאַר דיר אַצינדער.

האַסט שמענדיק דאָך געקרעפטיקט מיניע הענט,
 געפרייט זיך מיט אַ יעדעס ליד, וואָס כ'האַב געשריבן,
 שמעל איך איצט אויף פאַר דיר אַ לידער-מאַנומענט
 און פלעכט אַריין אין זיי מיין האַרץ, מיין גאַנצע ליבע!

דיין מיניע קען זיך אַלעמאָל אַרומזעהן
 און זעהן דיין פּערזענליכע פּערזענליכע
 און זעהן דיין פּערזענליכע פּערזענליכע
 און זעהן דיין פּערזענליכע פּערזענליכע

דיין מיניע קען זיך אַלעמאָל אַרומזעהן
 און זעהן דיין פּערזענליכע פּערזענליכע
 און זעהן דיין פּערזענליכע פּערזענליכע
 און זעהן דיין פּערזענליכע פּערזענליכע

מן ארצות העברית, וזאת בגלל אדם
 חכם וזאת תורה שיש לה כל
 שלאף מנין שוועסטער מינערע יום
 אין דער ניווארקער עהדיגער קהילה
 ס'וועט דער קאלטער צפון-ווינט
 נישט זיין צו דיך צו שלעכטן זיין
 ער וועט מיט צאהטע מענער בלונדן
 פארזיגן שמיל דיין הויף
 און וועט א ניגון אויסזינגען דיר:
 איי-ליי ליו-ליע ליו...

דער שארפער פראסט, וואס הערשט אצינדער
 איבער בארג און מאל,
 וועט דיר א פאלאץ אויפשמעלן
 פון לויטערסטן קרישמאל.

די ווייסע טויב, וואס אויפן בוים
 איבער דיין בערגל ערד,
 וועט ברומען דיר א ליבע-ליד
 אין אלע טעג און נעכט.

נאך וויסן זאלסט, אז אט דער ווינט
 און אויך די טויב, וואס ברומט,
 דאס איז מיין הארץ, וואס איבער שמרעקעס
 צו דיין קבר קומט.

מיין הארץ, וואס קארטשעט זיך אין פיין
 און האט נישט מער קיין רו,
 עס זינגט דיר אויס דעם צארטן ניגון:
 איי-ליי ליו-ליע ליו.

מאָ, שלאָף זשע, שוועסמער מייערע,
איצט פריי פון צער און זאָרג,
און זאָל נישט שווער זיין דיר די ערד
פון רושיקן ניו-יאָרק.

מיין עלנט האַרץ, מיין וואַרעם האַרץ,
כל-זמן עס לעבט און האַפּט,
וועט וואַכן צארט איבער דיין רו
און אַפּהיטן דיין שלאָף! ...

חולון, יאָנואַר 1961

אַלְדַּאָס גוֹטס פֿאַר אַיִד

(קינדער־לידער)

קינדער

די וועלט באַדט זיך ווידער אין זוניקער שיין,
אַ קינדערלעך קליינע, געזונט זאַלט איר זיין!

קוקט צו, ווי דאָס גרעזעלע שפּראַצט פון דער ערד,
קוקט צו, ווי דאָס בלעמעלע גרעסער אַלץ ווערט,

און זעט, ווי אַ בלימל שיילט אויס זיך פון קנאַספּ,
די בלעמעלעך פאַרביקע פריידיק צעלאַזט,

און יעטוועדעס קווייטל און יעטוועדע בלום
מיט טויזנטער ריחות פילט אַן דעם אַרום.

עס שמייכלען די בלימלעך, דורך טראַפעלעך טוי,
צו שוואַלבן, וואָס בויען זיך נעסטן פון שטרוי.

בני אונדז איז דער פּרילינג נאָך שענער, ווי שיין,
בני אונדז איז אַ פּרילינג דאָס לעבן אַליין!

און איר זענט פון פּרילינג די הערלעכסטע שיין.
אַ קינדערלעך קליינע, געזונט זאַלט איר זיין!

ס'אַראַ בלויער הימל

ס'אַראַ בלויער הימל
איבער אונדזער דאָך,
און אין הימל פליען
פייגעלעך אַ סך.

זײַט באַגריסט איר ליבע,
זינגענדיקע געסט.
ווידער פלינג און פריילעך
בוים איר אַיער געסט.

זײַ באַגריסט, דו העלע,
פּרילינגדיקע זון.
קוים אויף דיר דערוואַרט זיך! ...
ווייסטו כאַטש דערפון?

מיר און טויער אָפּן
פאַר דיין מילדער שנין.
פרייד אין אלע הערצער
ברענגט דיין ליכט אַרײַן.

אלע טינכלעך, סטאַווון
אין דיין גאַלד צעהעלמ.
ערשמע גרינע גרעזלעך
שפּראַצן שוין אין פעלד.

ס'האַבן שוין פּיאַלקעס
זיך אין וואַלד צעבליט.
באַלד וועלן די סעדער
אַנטאָן זיך אין צוויט.

באלד אין אלע פארבן
לייכטן וועט דער מאי,
הער, ווי קינדער לאכן
זוניק, העל און פריי.

גאר דיין שיינקייט, פרילינג,
היים באגריסן מיר.
אלע שיינע לידער
זינגען מיר פאר דיר!

ווארשע, אפריל 1956

מיין גערטל

פּרילינג, פּרילינג, איך האָב תּיכּף
צו מיין גערטל זיך גענומען,
דאָרט פּאַרווייט די בעסטע גרינסן
און די סאַמע שענסטע בלומען.

זעט, ווי שיין ער האָט צעגריינט זיך —
ס'איז נישט צופעליק, זײַט וויסן! —
כ'היט מיין גאַרטן, ווי אַן אוצר,
צוויי מאל טעגלעך איך באַגיס אים.

צום פּאַרווייען אויסגעקליבן
כ'האָב אין הויף דאָס בעסטע ערטל, —
פון באַגינען ביז אין אָוונט
שײַנט די זון העל אין מיין גערטל.

זעט נאָר, קינדער, די סטראַשידלע,
ווי עס שרעקן זיך די ראַבן!
איר וועט זען, ס'אַראַ סאַלאַטן,
ס'אַראַ אונגערקעס כּוועל האַבן.

און קאַרטאָפּל, פּאַמידאָרן,
איר וועט אַנקוקן שוין וועלכע!
באַבלעך — הערלעכע קאַלירן,
און אַרבּוזן — אַט אַזעלכע!

אַ פּאַרמעסט גייט אין מיין גערטל
צווישן מערן, קרויט און רעטעך.
ווי ס'זועט עפעס פּאַרטיק ווערן,
אויף אַ סעודה איך פּאַרבעט אייך!

מינע בלומען — א מתנה
כ'זועל אין שול די לערער ברענגען.
דעם בוקעט דעם סאמע שענסמן
כ'זועל מיט פרייד מיין מאמען שענקען!

לאדוש, 1952

מיין מאמע האָט די פּאָן געוועבט

הינט וועט דער צוג זיך ציען ווייט
אונטער אַ וואַלד פון פענער.
מיין שיינע פּאָן פון רוימן זיך
וועט זיין פון אלע שענער.

מיין מאמע האָט די פּאָן געוועבט
און אויסגענייט די ווערטער:
„כ'וויל שלום פאר דער גאַרער וועלט,
פאר אלע זין און טעכטער!“

און אויף דער פּאָן — אַ ווייסע טויב,
אַ טייכעלע — אַ בלימל.
מיך דוכט: אַט גיט זי זיך אַ הייב
און שוועבט אַוועק אין הימל.

זי טראַגט זיך אום פון לאַנד צו לאַנד,
זי אַיַלט זיך: נישט פאַרזאַמען...
און ברענגט צום סאַמע ווייטסטן קאַנט
די ווערטער פון מיין מאמען.

די ערד איז גרוין, אין זון צעבליט,
אין ערשטן מאַי, אין שיינעם.
כ'וועל זינגען היינט דאָס גרויסע ליד
מיט אַלעמען אין איינעם.

און קלינגען וועלן העל און קלאַר
אין ליד מיין מאמעס ווערטער:
„כ'וויל שלום פאר דער גאַרער וועלט,
פאר אלע זין און טעכטער!“

אויף קאלאניעס

לויפן באנען, יאגן באנען —
פירן קינדער אויף קאלאניעס.
אויגן גליען, בעקלעך פלאמען,
מיכלעך פלאטערן, ווי פאנען.

— שטעט מיט קוימענס, שטעט מיט רויכן,
גאסן דושנע — זייט געזענגט!
זעט, די זון פון בלויע הייכן
שפרייט איר גאלד אויף אלע וועגן!

פון וואגאנעס לידער פלייצן,
יונגע, פריידיקע געזאנגען —
צו די פעלדער — פול מיט ווייצן,
צו די גרינע קארן-זאנגען.

לויפן באנען, יאגן באנען
פון די שטעט, די מאנאטאנע,
צו די וועלדער און צום ים איצט,
צו די זוניקע קאלאניעס.

בלויע בערג און גרינע פליינען,
צארטע פייגל, בונטע בלומען,
לאנקעס, זאמדן און באסיינען
ווארטן שוין אויף זייער קומען.

וועלן פניפלעך זיך צעטרעלן,
וועלן וועלדער ווערן יינגער,
איבער פליינען, זוניק-העלע,
רוישן וועט די פרייד פון קינדער.

וועט מען זינגען לידער שיינע,
וועט מען פלעכטן קרענצלעך בלומען.
זון די ליבער וועט פארברוינען
מיט דעם שענסמן גאלד פון זומער.

לויפן באנען, יאגן באנען —
פירן קינדער אויף קאלאניעס.
אויגן שטראלן, בעקלעך פלאמען,
טיכלעך פלאטערן, ווי פאנען.

לאדוש, 1955

א ק א מ ב י י ן

— שטילער, קינדער, הערט זיך איין,
כ'האָב געזען איצט אַ קאַמביין!

איר ווילט וויסן וואָס דאָס איז? —
אַ מאַשין אזא — אַ ריז!

אַ מאַשין, וואָס שניידט און דרעשט.
ס'גייט אַן אַרבעט — אַ פאַרמעסט!

אין דעם ים פון זאַנגען טיף
דער קאַמביין גייט, ווי אַ שוף.

שניידט ער תבואה אָפּ אַ פאַם,
כליכט אין פעלד אַ פּוסמע גאַם.

פול מיט קערנער ווערן זעק.
פולע אויטאָס ביזן ברעג!

גיט זיך חברה באַלד אַ רים:
— גיך, קומט אַנקוקן דעם ריז!

— נישט נאָר קוקן — העלפן אויך,
העלפן, אז ס'זאָל גיין אַ רויך!

— קומט זשע, חברה, מיט געזאַנג
לאַמיר קלייבן זאַנג צו זאַנג!

— לאַמיר צולייגן אַ האַנט
פאַר דער זעט פון אונדזער לאַנד!

זון און וואַלד און קינדער

זון און וואַלד און קינדער.
יעדעס קינד — אַ ליד.
אַלע קינדער זינגען
און דער וואַלד זינגט מיט.

גערטנער און באַסיינען,
בלומען אומעטום.
שיינט מיט אַלע חנען
יעדעס קינד — אַ בלום.

אויף די פעלדער — קינדער,
קינדער ביי דעם שניט.
אַלע קינדער זינגען
און דאָס פעלד זינגט מיט.

קינדער אויף די זאַמדן,
קינדער אויפן טיף.
— קינדער, גאַר דאָס לאַנד איז,
אַלדאָס גוטס פאַר אייך!

נאַר דאָס גליק פון זומער
נעמט געזונטערהייט,
זאָל אייך ווילבאַקומען
אויפער רו און פרייד!

א זון און א רעגן

א זון און א רעגן, א זון און א רעגן.
עם האָט טיף אין וואַלד אונדז א שטורעם באַגעגנט.

מיר האָבן דאָרט יאָגעדעס, שוואַמען געקליבן,
געזונגען, געלאַכט און דער וואַלד האָט געשוויגן.

דער הימל האָט פּלוצלינג פאַרהילט זיך אין שאַטנס.
א דונער האָט שווער, ווי א באַרג זיך צעשאַטן.

דער שטורעם פאַרשמעלט האָט דעם וועג אונדז מיט בליצן.
דער וואַלד האָט אַליין זיך געזוכט ווי באַשיצן.

מיר האָבן זיך איינער צום צווייטן געטוליעט.
ארום האָט דער שטורעם אַלץ ווילדער געהוליעט.

געריסן די צווייגן, צעלייגט אַלע גראַזן.
דער רעגן האָט פּונקט ווי פון צעכערס געגאַסן.

פון יעטוועדן קראַך האָט דער וואַלד אויפגעציטערט.
און אונדז איז גאַר פּריילעך געווען אין געווימער.

עס האָט אונדז דער וואַרעמער רעגן געצוואַנגן.
ס'האָט יעדער געהאַט עפעס פּריילעכס צו זאָגן.

ס'האָט יעדער געהאַט וואָס דעם לערער צו פּרעגן.
און פּלוצלינג — א ליכט האָט באַשיינט אַלע וועגן.

עס האָט זיך דער שטורעם פאַמעלעך דערווייטערט.
א שטיק פּונעם הימל זיך האָט אויסגעלייטערט.

דער וואלד שמעקט מיט הונדערטער ריחות אצינדער
און ווייט קלינגט דער עכא פון אונדזערע קינדער.

עס טריפט נאך דאס וואסער פון אונדזערע זאכן.
מיר גייען מיט באַרוועסע פיס און מיר לאַכן.

עס פאלן פון צווינגן גינגאַלדענע טראַפנס,
און דימענטן פינקלען אויף בלומען און גראַזן.

זיי האַבן פאַר פרישקייט צעעפנט די אויגן.
אין הימל הענגט הויך אַ בונטפאַרביקער בויגן.

אַ זון און אַ רעגן, אַ זון און אַ רעגן.
מיגייט אונדז מיט פרייד פון קאַלאַניע אַנטקעגן.

מיר טראַגן פיל קוישלעך מיט יאַגעדעס, שוואַמען,
און בלומען און בלימלעך, וואָס האַבן קיין נאַמען.

און יעדער באַגריסט אונדז און האַלט אין איין פרעגן:
צי זענען מיר שטאַרק אויסגעוואַקסן אין רעגן? ...

א בריוו פון א שול-קאלאניע

פריילעך איז דער וואַלד אַצינדער,
פול מיט שטיפנדיקע קינדער.
ברייטע לאַנקעס, פעלדער פרייע.
ריין די לופט איז, אַ מחיה!
יעדעס גרעזל, יעדעס בלימל,
און די זון אין בלויען הימל,
און דער ים, וואָס שיַנט אַנטקעגן —
אַלצדינג איז פאַר אונדזערטוועגן!

שטייט מען אויף מיט דעם באַגינען.
זוניק פינקלען טוי-דובינען.
איַנגעוואַשן, אַלע האַסטיק
שמעלן אויס זיך צו גימנאַסטיק.
נאָך דעם — פריידיקע, דערפרישמע,
זעצט מען זיך אַוועק צום פרישטיק.
ס'קלינגען לעפל, גאַפל, מעסער.
ס'עסט זיך, אַז מען דאַרף נישט בעסער!
דאָך — די לערער טרייבן אונטער:
— חברה, לעבעדיקער, מונטער!

זוניק. היים. די סאסנעם שמעקן.
ס'דרימלען אין דער היץ די וועגן.
רוען מיר אין קילן שאַטן.
ווער עם גייט צום ים זיך באַדן.
ווער עם לאַזט זיך יאָגדעם קלייבן.
קיינער וועט אין הויז נישט בלייבן
אין אַזאָ מין זוניק וועטער
(ביכער לייגט מען אָפּ אויף שפעטער).
און דאָס זאָרגלאַזע געלעכטער
טראַגט זיך העל פון אלע ערטער.

זייער אָפּט די לערער פירן
אונדז אויף אויספלוגן, שפּאַצירן.
ס'מיינדן אונדז אין טיפע גראַזן
פלינקע וועווערקעס און האַזן.
ס'ליד פון פייגל אויף די צווייגן
אונדזער ליד פרוווט איבערשטייגן.

אַט אַזוי די שעהען לויפן.
זון מיר שעפן פולע הויפנס.
שפּילן, זינגען, לאַכן, טאַנצן.
דוכט זיך: אויף אַ יאָר אַ גאַנצן
וועט אונדז קלעקן צו דערציילן,
מיט זכרונות זיך צו טיילן.

ווען אין שול מיר וועלן ווידער
צוריקקומען מיט פרייד און לידער,
אונדזער דורשט וועט זיין נאָך גרעסער:
לערנען פליסיקער און בעסער!

א, רעגנדל!

א, רעגנדל, דו ליבינקער,
א, רעגנדל, געטרייער,
ווי זיס, געשמאק דו פרישסט אונדז אָפּ,
ווען ס'ברענט די זון, ווי פייער.

נאָר איצמער האָט דיין גיסעניש
אונדז פשוט שוין דערעסן.
ס'איז דאָך נישט האַרבסט... דו האַסט, ווייזט אויס,
די צייט פון יאָר פאַרגעסן...

מיר זענען דאָך פון שטאַט אַוועק:
זיך אַפּרוען, געניסן
פון וואַלד, פון לופט, פון זון, און דו —
דו הערסט נישט אויף צו גיסן.

דו קומסט אַ תל מאַכן פון ברויט, —
די שווערע מי פון פויער.
צי איז עס, זאָג, אַ שפּאַס ביי דיר? ...
באַטראַכט זיך און באַדויער!

א, רעגנדל, דו ליבינקער,
פאַרשאַף אונדז נישט קיין ווייטיק.
קום דעמאָלט, ווען מיר דאַרפן דיך,
קום דאָן, ווען דו ביסט נייטיק!

ווישניאָווע גורע, יולי 1956

שניט - צייט

שטייען שנימערס אויף די וועגן
און זיי בעטן זיך ביים רעגן:

— הער אויף פליוכען, הער אויף פלייצן —
לאז אראפנעמען די ווייצן!

— הער אויף אויסגיסן דנין צארן —
לאז אראפנעמען דעם קארן!

— וואַלקנס, וואַלקנס — שוואַרצע ראַבן —
זון אַ ביסל דאַרף מען האַבן!

ווילן וואַלקנס גאַרנישט הערן,
און זיי קריכן ווי די בערן,

מער דעם הימל נאָך פאַרשליסן,
און די רעגנס פלייצן, גיסן.

וואַקסט אין האַרץ דער אומרו גרעסער:
זאַנגען וואַרטן אויפן מעסער.

ס'מוז די תבואה זײַן אין שײַער!
יעדעס קערנדל איז שײַער!

קומט צו אויגן נישט קיין דרימל.
בליקן לעכערן דעם הימל:

אפשר וועט די זון צערניסן
אַט די וואַלקנס און זיך ווייזן?!

מוז מען שנעל אין פעלד זיך רירן
און קיין רגע נישט פארלירן!

נעמט די זון א וויילע שיינען,
רוישן שוין אין פעלד קאמבוינען.

קאסעס הילכן ווי די ווינטן.
פלינקע הענט די סנאפעס בינדן.

פון איין רעגן ביו דעם צווייטן
כאפט מען שנעל אראפ די ברויטן.

טרייע הענט די זאנגען קלייבן,
אז אין פעלד זאל גארנישט בלייבן!

אויף להכעים קעלט און רעגנס
פירט מען ברויט אויף אלע וועגן!

ווישניאָווע-גורע, יולי 1956

גייען קינדערלעך אין שול

פריידיק אָפּגערוט דעם זומער,
אונטער הימלען, פול מיט גליק,
גייען קינדערלעך מיט בלומען
הײַנט אין שול אַרײַן צוריק.

— זײַט געזעגנט, וועלדער גרינע,
ס'וועלן זומערס זײַן נאָך פיל! —
ס'וואַרט די שול-באַנק, ס'וואַרטן ביכער,
לעקציעס, אַרבעט, טאַנץ און שפּיל.

פּריש-פאַרברוינטע, אויסגעפּוצטע —
יעדעס קינד אין שענסמן קלייד —
אײַלן קינדערלעך אין שול הײַנט,
פול מיט יום-טובדיקער פּרייד.

יונגע לידער, שיינע לידער,
קלינגען מונטער אויף דער גאַס.
ליכטיק קומט די שול אַנטקעגן,
פול מיט זון איז יעדער קלאַס.

— אַ גוט מאַרגן, שול-זענט העלע!
צווישן לאַנקע, וואַלד און טײַך,
צווישן רחבותדיקע פעלדער
האַבן מיר געבענקט נאָך אײַך!

— אַ גוט מאַרגן, לערער טרײַע!
אונדזער האַרץ מיט דאַנק איז פול,
יעדער שילער וועט זיך מײַען —
זײַן דער בעסטער אין דער שול!

— לערנט פלייסיק, ליבע קינדער,
שעפט דאָס ליכט פון פולער האַנט,
אײַער וויסן זאָל אַ שטאַלץ זײַן
און אַ ברכה פאַרן לאַנד!

ווי די טאַמעס אויף דער מויער,
אין פאַבריק און אויפן פעלד —
וואַקסט געזונטע, יונגע בויער
פון אַ נײַער, שײַנער וועלט!

ווידער אין שול

אין שול אַרײַן ווידער,
אין שול אַרײַן ווידער,
מיט פרייד אין די הערצער
און זוניקע לידער!

מיר קומען פון ים איצט,
פון וועלדער געדיכטע,
מיט ליבער, ווי בראַנדו,
און פאַרברוינטע געזיכטער.

מיט באַרג-לופט געאַטעמט.
געקלעמערט אויף סקאַלעס.
געפלושקעט זיך פריילעך
אין זוניקע כוואַליעס.

געשווומען אויף שיפלעך.
אויף דאַמפערס געפאַרן.
געהאַלפן בניים שניידן
דעם ווייזן און דעם קאַרן;

געבונדן אין סנאַפעס
די גאַלדענע זאַנגען,
די פעלדער, די לאַנקעס
פאַרהילכט מיט געזאַנגען.

פאַרבראַכט בײַ די שײַטערס,
מיט פריידיקע לידער.
מיט הונדערטער קינדער
זיך האַרציק פאַרברידערט.

אין גליק איז דער רוישיקער
זומער אריבער.
דער וואָלד איז אונדז ליב,
נאַר די שול איז נאָך ליבער!

די זון איז מיט אונדז
פון די פעלדער געקומען,
פלעכט אַײַן אירע שמראַלן
אין אונדזערע בלומען.

אין שול אַרײַן ווידער,
אין שול אַרײַן ווידער,
מיט פרייד אין די הערצער
און זוניקע לידער!

1954

צוויי יאָר אין זעלבן קלאַס

צוויי יאָר אין זעלבן קלאַס,
צוויי יאָר אין זעלבן קלאַס,
אַ חרפה און אַ שאַנד!
עס לאַכט די גאַנצע גאַס...

וואָס איז עס פאַר אַ השבון? —
באַרעכן נאָר אליין!
אַ גאַנצער קלאַס פאַרויס גייט,
און דו — בלייבסט הינטן שטיין...

און לערנסט זיך מיט שילער —
פיל יינגערע פון דיר.
איז וואָס וועט זיין דער תכלית?
און וויפל איז דער שיעור?

באַגרייף די זאך נאָר בעסער,
באַנעם די זאך נאָר קלאַר:
וואָס טוט נישט אונדזער לאַנד אויף
אין משך פון אַ יאָר?!

זע, וויפל גייע בלאַקן
עס ווערן אויפגעבויט.
און וויפל גיט דעם היימלאַנד
דער פויער תבואה — ברויט.

און וויפל גיט אונדז קוילן
דער מיזאַמער שאַכטיאָר.
און וויפל וועבט אויס שטאַפן
דער וועבער אין אַ יאָר.

ס'פירט יעדערער זיין ארבעט
אויס פינקטלעך, צום מערמין.
אין פרילינג — נישט אין אַסיען —
די ביימער ווערן גרין.

די ערד גיט זומער תבואה,
ס'קומט פינקטלעך פאר דער שניט.
אַ יאַר האָט צוועלף חדשים,
קיין פיר און צוואַנציק ניט.

בלויז דו בלייבסט הינטערשטעליק
לייגסט אָפּ פון טאָג אויף טאָג.
איז וואָס וועט זיין דער תכלית?
ווי שעמסטו זיך נישט? זאָג!

צוויי יאַר אין זעלבן קלאַס,
צוויי יאַר אין זעלבן קלאַס,
אַ חרפה און אַ שאַנד,
עס לאַכט דאָס גאַנצע לאַנד!

הער אויס, מיין קליינער פריינד,
דאָס איז דיר נישט קיין שפּאַס,
פאַרליר נישט מער קיין צייט,
איין יאַר בלויז אין אַ קלאַס!

בויען קינדערלעך אַ באַן

בויען קינדערלעך אַ באַן.
רעלסן זענען שוין פאַרפאַן,
ציען זיך אין יעדער זײַט.
לויפן וועט די באַן גאַר ווייט,
אַן אַ גרענעץ, אַן אַ ברעג,
ווי די וועלט האָט גאַר אַן עק.

— וואָס זשע וועט איר פירן, קינדער,
מיט דער באַן, מיט דער געשווינדער ?

— מירן פירן ווייץ און קאַרן,
ציגל, צעמענט און מאַטאַרן,
פלייש און פומער, צוקער, זאַלץ,
אונדזער באַן וועט פירן אַלץ!

— אונדזער צוג וועט אויכעט פירן
בעסטע מענטשן — פאַסאַזשירן,
צו דער אַרבעט — טאַטע-מאַמע,
אין דער שול — די ברידער, שוועסטער.
אונדזער באַן וועט נישט פאַרזאַמען,
אונדזער צוג וועט זיין דער בעסטער!

מ א ל י נ ע ס

— קומט, יאסקע, בערל, עטעלע,
קומט אלע זיך צונויף! —
די מאמע פרעגלט מאלינעס
און פריילעך איז אין הויף!

געהאלפן האב איך ברענגען זיי
און פרעגלען העלף איך אויך.
עס שמעקט מיט סאָק פון מאלינעס
דער הויף — די לופט, דער רויך.

די מאמע זאָגט: נישט זיין עס זאָל
די שעה, אַ מענטש ווערט קראַנק,
איז אַ גלאַז טיי מיט מאלינעס
דאָס טייערסטע געטראַנק!

נאָר איך אַ ביסל מאלינעס
האָב ליב געזונטערהייט!
כ'האָב ליב אַרניצומאָן אין טיי,
און אַנשמירן אויף ברויט.

כ'האָב ליב די רויטע מאלינעס,
וואָס שמייכלען זיס פון פאַן.
אַ, וויפל שיינקייט, וויפל טעם
עס איז אין זיי פאַראַן!

דאָס קעצל מירקע רוף איך צו
און גיב פאַרוזכן נאָר,
זי גיט אַ לעק, די נאַשערקע,
צעהוסט זיך דאָן ביז נאָר...

דער טרניער פיקוס טרעט נישט אָפּ —
דער שומר פונעם הויף —
— אַ לעפל סאַק, פאַרזוך! — מיין הונט
צעבילט זיך און אַנטלויפט...

איך קוק זיי אָן און ווונדער זיך.
איך קען עס נישט פאַרשטיין...
דער גרעסטער נאַשער אויף דער וועלט,
ווניזט אויס, בין איך אליין.

איצט, גלעקל, נעם קלינגען!

דער זייגער באַלד אַכט שוין,
באַלד קלינגט שוין דאָס גלעקל.

— אַוון זשע איז בערל? —
חברים זיך פרעגן.

אין קלאַס — אַלע קינדער,
די העפטן שוין אָפּן.

באַלד נעמט מען שוין לערנען...
— האָט בערל פאַרשלאָפּן?

— וואָס האָט זיך געקענט
ביי אים טרעפּן אַ שטייגער?

צי איז ביי זיי
קאַליע געוואָרן דער זייגער?

צי האָט ער פאַרקילט זיך
און ליגט קראַנק אין בעט איצט?

ער האָט דאָך נאָך קיין מאַל
אין שול נישט פאַרשפּעטיקט!

דער פינקטלעכסטער שילער
געוועזן ביז איצטער.

— שאַט, קינדער, אַט איז ער!
ער לויפט אַ פאַרשוויצטער.

ס'באַגריסן דעם חבר

מיט פרייד אַלע קינדער.

— איצט, גלעקל, געטרייער,
נעם קלינגען, געשווינדער!

שמערקע דער פוילער

ווי נעמט מען, זאגט, אזא מין זייף,
וואס זאל אליין מיך וואשן.
כ'האב פנינט צו טאן עפעס... כ'האב ליב
צו שלאפן שפעט און נאשן.

ווי נעמט מען אזא בגד,
וואס זאל זיין געוועבט פון דראמן,
ווייל, וואס כ'טו אן, ווערט גלייך אויף מיר
צעשונדן און צעשאמן.

ווי נעמט מען אזא פעדער,
וואס אליין זאל קענען שרייבן,
די לעקציעס פאר מיר אפמאכן,
אן פלעקן און אן גרייזן.

ווי נעמט מען אזא לערנבוך,
כ'זאל לערנען אים פארשפארן,
ער זאל פאר מיר שוין זאגן אליין...
ווי לייכט וואלט מיר געווארן!

כ'וואלט פינפער דאן געהאט — א וועלט!
כ'וואלט זיין א יאט א ווילער.
און קיינעם וואלט נישט איינפאלן,
אז כ'בין אזא מין פוילער...

ה א ר ב ט

גרויע וואַלקנס הענגען אויבן.
נעפלען שווימען אין דער ווינט.
ס'פויקט אַ רעגן אין די שויבן
און דער ווינט — ער יאַמערט שרײַט;

טראַגט זיך אום אין גאַס מיט ליאַרעם,
אַלע בלעמער שלינגט ער אײַן.
און אין שטוב איז פריילעך, וואַרעם,
ס'טונקען זיך די ווענט אין שנין.

איז איצט גוט דעם ראַדיאָ הערן,
קלאַנגען גלעמזן ווייך און צאַרט,
און אַ ביכל פון זשול ווערן
ברענגט גענוס און פרייד אַ סך.

איז אונדז ווײַל אין שטוב אַצינדער.
דאָך — דער דרויסן ציט און רופט.
זאַל אַ שטעל טאַן זיך דער ווינטער,
מיט דער שאַרפער פרישער לופט.

זאַל אַ שניי די ערד פאַרדעקן.
פראַסט זאַל זינגען אונדזער טריט.
וועט מען זיך פון אַלע עקן
שנעל אַ לאַז טאַן אויפן גלימש.

פײַל פון בויגן וועט מען פלײען
אויפן אײַז, מיט יונגער פרייד.
וועלן בעקלעך זיך צעגליען
ווי די עפל פריש און רויט.

לאַדזש, 1955

טראָגן שנייעלעך ליכט ...

1

שנייעלעך ליכטיקע, זילבערנע פלאטערלעך,
האַבן געבעט פון דער נידער דעהערט:
יום-טוב זאל אויפגיין אין זומפיקע געסעלעך,
ליכטיק זאל ווערן אויף האַרבסטיקער ערד.

פלאטערן שטערנדלעך,
דימענמן-שנייעלעך,
דרייען זיד, צאָפלען
אין האַרבסטיקן רוים,
זילבערדיק-קלאַרע,
ווי קינדערשע הערצעלעך,
לויטערדיק-העלע,
ווי קינדערשער טרוים.

מראַגן שנייעלעך ליכט,
 מראַגן שנייעלעך שנין,
 פאלט אַ שנייעלע שטיל
 אין אַ קוימען אַרנין.

שטאַרבט אַ שנייעלע וווּ
 אויף אַ טונקעלער שויב,
 גייט אַ שנייעלע אויס
 אויף אַ דאַך, ווי אַ טויב.

קומען שנייעלעך נאָך,
 אזוי פריש, אזוי העל,
 ביז מיט ליכטיקער פרייד
 הייבט אָן שנינען די וועלט.

אויפן גליטש

שניי אויף גאסן — בלענדיק-ווייניס.
ווי א שפיגל גלאנצט דאס אייז.

אין דעם פארק — מיט פוך באשנייט,
קלינגט געלעכטער, קינדער-פרייד.

— א גוט מאַרגן, זיידע פראַסט!
האַסט אונדז וואַרטן לאַנג געלאַזט.

איצט וועט מען אַ שוועב טאַן! העי!
קלעפן יאַטן קוילן שניי.

רוישיק, פריידיק, באַרג אַראַפּ
פליען שלימלעך, הינדא האַפּ!

האַר און ברעמען ווערן ווייניס.
מיט די גליטשערס אויפן אייז

פניל פון בויגן פליען קינדער,
אין פאַרמעסט, צום ציל — געשווינדער!

פאַלט מען אום, איז נישט קיין בייז.
ס'איז דאָס בלוט צעזונגען, הייס.

פראַסט גיסט אָן מיט קראַפט די גלידער.
פראַסט מאַכט פול דאָס האַרץ מיט לידער.

און אין אַלע לידער העלט
אַזא שיינע, ווייסע וועלט!

ערב פּרילינג

ערב-פּרילינגדיקע ווינטלעך —
שקאַציש-פּרילעך, יונג-פּאַרשניט
מראַגן אַנזאָג אויף די פּליגל,
העלע בשורות פון דער ווינט.

ליגט דער שניי שוין גרוי-דערשראַקן,
קוקט ער שטום דעם הימל אָן,
זעט ער: פּרילעך פּלאַטערט דאָרט
אַ גאַלדיק-בלויע פּרילינג-פּאַן.

זעט ער: ס'לאַכט אים גלייך אין פנים
אַזוי האַפּערדיק די זון,
קאַרטשעט ער זיך איין פאַר ווייטיק,
ווערט אים היים און קאַלט דערפון.

זעט ער, אַז זיין הויט די צאַרטע
איז צעקנייטשט שוין און פאַרפּלעקט,
אַז זיין זילבערדיקער צויבער
האַט זיך לאַנג שוין אַפּגעמעקט.

— ביסט פאַרלוירן שוין, מיין ליבער,
חזקט שטיפּעריש דער ווינט.
ווערט ער מער נאָך איינגעשרומפן
און צעוויינט זיך, ווי אַ קינד.

וויינען מיט מיט אים די דעכער
אַז ליכטיק-העל געוויין,
זעט דער ווינטער: ס'איז אַ סוף שוין! —
לענגער וואַרטן איז נישט שוין...

יאַגט דאָס וואַסער אין בהלה
דורך די גאַסן — קרום און גלייך —
בלאַנדע שטראַמען, זון-באַשמראַלמע,
לויפן רוישנדיק צום טײַך.

רונד-אַרום — פון רושטאַוואַניעס
טראַגט זיך פריידיק אַ געזאַנג
און עס ענטפערן די ווייטן
מיט אַ העלן ווידערקלאַנג.

שמעקט די גאַס מיט ערב-יום-טוב.
באַלד שײַנט אויף אין גרינס דער בוים.
פייגל בויען נייע נעסטן,
ס'בוים דער מענטש אַ נייע היים.

אין פרימאַרגנס אויף די שלאַכן
קלינגען גלעקלעך, הירזשען פערד,
פעלדער עפענען די אויגן,
פינטלענדיק מיט שוואַרצער ערד.

ס'בליען שמיכלען פון דערוואַכונג
צו דעם נייעם טאַג, וואָס גייט.
שאַלט אין הערצער יונג און זוניק
ערב-פּרילינגדיקע פרייד.

בארעלעך ווילן נישט פאלן ...

בארעלעך ווילן נישט פאלן,
ס'ווילן קיין ווינטן נישט בלאָזן,
קען מען נישט בארעלעך קלייבן
אין זוניקע, זאפטיקע גראָזן.

און בארעלעך לאַכן אויף צווייגן
מיט רויטלעכן גאַלד פון מאַראַנצן,
לאַכן... און ווילן נישט פאלן,
און אייגעלעך דורשטיקע גלאַנצן.

קליין זענען קינדער... און ביימער
זיך שפרייטן אין זוניקע הייכן.
ווילן נישט בארעלעך פאלן,
קען זיי דאָס אויג בלויז דערגרייכן.

בארעלעך ווילן נישט פאלן.
בארעלעך מוז מען דערלאַנגען!
האַלץ לאַמיר, קינדערלעך, קריגן,
טשוועקעס און האַמערס און צוואַנגען.

שטאַפל נאָך שטאַפל, — אַ לייטער
וועלן מיר בויען און שמעלן,
וועלן מיר בארעלעך רייסן,
וויפל אונדז וועט דאָן געפעלן!

וועלן מיר בארעלעך טרייסלען
מיט שמחה אין זאפטיקע גראָזן,
וועלן מיר בארעלעך עסן
און אויכעט פאַר אַנדערע לאָזן!

דער פעטער שלום

— טאטע, זאג, וואָס האָט פאסירט
מיטן פעטער שלום,
וואָס עס ווילן ראטעווען
אלע מיטאַמאָל אים?

האַט ער וועמען שלעכטס געטאָן,
עמעצן באַליידיקט,
וואָס עס דראַט אים אַ געפאַר,
וואָס ס'איז הילף אים נייטיק?!

איז עס טאַקע, טאטע, ער,
שלום, אונדזער פעטער,
וועלכער נייטיקט זיך אַצינד
אין אַזויפיל רעטער?!

ס'איז קיין פעטער, מיַיער קינד,
ס'איז אַ טרייער פאַטער!
ער פאַרמאָגט מיליאָנען פּרײַנד,
נאָר אויך שונאים האָט ער.

אים פאַרצוקן ווילן וועלף —
שאַרפע ציינער קריצן.
גייען מיר, אַ גאַנצע וועלט,
אונדזער פּרײַנד באַשיצן.

ס'ברענגט זײַן אַמעס ברכה, פּרייד
אויפן פעלד דעם פּויער,
ציגל זינגען אויס אַ ליד
אין די הענט פון בויער.

העלער שיינט אין זון דער צווייט,
פריילעך פאלן רעגנס,
גוטע בשורות, ליכטיקע
ברענגען אלע וועגן.

באנען יאגן מיט געזאנג.
רויך שיפן גייען.
זארגלאז וואקסן קינדערלעך,
מיט דער וועלט זיך פרייען.

נישט קיין שפארבערס דעקן צו
אונדזער הימל קלארן —
שמעטערלינגען פלאטערן
איבער גאלד פון קארן.

ווייסע פליגל, טייער קינד,
היטן אפ דיין חלום.
שלום — אונדזער לעבן איז,
אונדזער גליק איז — שלום!

ליד וועגן אַ זשוק

געכאַפט האָבן קינדער אַ זשוק אינעם וואַלד,
וואָס האָט זיך געשפּילט מיט אַ זוניקן שטראַל.

געקלערט האָט מען געבן נישט מער, ווי אַ קוק,
באַטראַכטן אַ ביסל דעם איידעלן זשוק,

אַ שפּיל מאַן זיך פּרײַנדלעך... און תּיכּף דערנאָך
אים אַפּלאַזן צריק אינעם זוניקן מאַך.

אין קילבלעכן גראַז, וועלכער שורשעט אין ווינט,
צוריק צו זײַן היים, צו זײַן ווייב, צו זײַן קינד.

נאָר ס'האַט זיך די מעשׂה גאָר אַנדערש געמאַכט —
מען האָט אים גאַנץ פּײַן אין אַ שאַכטל פאַרשפּאַרט.

און ווען ס'האַט אין טוי דער באַגינען געגרויט,
דער זשוק איז אין שאַכטל געלעגן שוין טויט.

ווען ס'האַבן די קינדער פון דעם זיך דערוואַסט,
אַ וויי האָט אַ שאַרפּער פאַרקלעמט זייער ברוסט.

— וואָס האָט מען געהאַט צו דעם אַרעמען זשוק,
וואָס האָט אויף דער ערד זיך פאַמעלעך גערוקט?

צי האָט ער דען שאַדן געבראַכט ווען אין פעלד?
צי עמעצן האָט ער דעם וועג דאָ פאַרשמעלט?

צי אַנגערירט האָט ער דאָ וועמען אַ האָר?
און ס'האַבן די קינדער באַדויערט ביז גאָר.

און נאכדעם אין וואלד אים א קבר געמאכט.
מ'האט אים מיט כבוד צו קבורה געבראכט.

און ס'האבן די קינדער געבעטן בני אים
פארגעבונג און האבן מיט טרערן אין שמים

געשווירן: שוין קיין מאל נישט טאן מער קיין שלעכטם
אן אומשולדיק נפש, וואס לעבט אויף דער ערד.

לאדוש, 1950

מיין קעצל

איך האב א גרויאניג קעצעלע,
א קעצל — קליין און שיין,
מיט לאפקעלעך פיר ווייסינקע,
מיט אייגלעך — מלא-חן.
אויף וועלכער שפראך איך רייד צו דעם,
אויף אלע עם פארשטייט.
קיין פראסטע זאכן וויל עם נישט,
עם עסט נאר ווייסן ברויט.

און ווען איך קום פון גאס אהיים
אין אונט — מיד און מאט —
און ווען איך לייג זיך אפרוען
און נעם אין האנט א בלאט,
איז באלד לעם מיר דאס קעצעלע,
א קעצל — א בר-דעת,
און וויל איך הויך נישט לייענען,
דאן ווערט עם שטארק אין כעס!

עם כאפט מיט ביידע לאפקעלעך
די צייטונג און עם האלט,
עם קוקט אויף יעדן זייטל דארט,
עם קוקט אויף יעדן שפאלט,
און ווען איך לייג די בלאט אוועק,
דאן לייענט עם אליין,
און וואס מיט קאפ באנעמט עם נישט,
צעקניט עם מיט די ציין.

א מענטש אזא צעטראגענער

א מענטש אזא צעטראגענער
געווען ביי אונדז אין שמאט.
געטאן האט ער קאפויער אלץ
אויף יעדן טראט.

ער נעמט פארטאג זיך אנטאן
און מאטערט זיך אומזיסט:
ער ציט אַנשמאַט שקארפעטן
א הענטשקע אויף די פיס...

ער קוקט זיך אַן פאַרחידושט
אין שפיגל אויף דער וואַנט
און זאָגט צו זיך: „דער מענטש איז
מיר עפעס שטאַרק באַקאַנט!“

ער זוכט אום זינגע בריילן,
געפינט זיי אויף דער נאַז...
אין קאווע — אַנשמאַט צוקער
ער שיט אַפט זאלץ אין גלאַז.

ער איילט זיך ערגעץ זייער,
דאַן כאַפט ער אויפן קאַפּ
אַנשמאַט דעם הוט — אַ שירעם...
און לויפט אין גאַס אַראָפּ.

ער איז אמאל געפאַרן
קיין מאַסקווע צוגאַסט,
האַט דעמאָלט מיט דעם מענטשן
די גאַנצע שמאַט גערעשט.

געקומען אין וואַקזאל דאָן,
ער לויפט גיך צום בופעט
און בעט בני דעם פארקויפער
קיין מאַסקווע אַ בילעט...

און נאַכדעם — צו דער קאַסע
ער קומט מיט גרויס פאַרזאָד,
פאַרלאַנגט בני דער קאַסירשע
אַ פּלעשל לימאָנאַד...

ער לויפט מיט די וואַליזעס
אַרויס אויפן פּעראָן,
דערזעט ער אין אַ זינט שטייט
אַ ליידיקער וואַגאַן.

— אַט דאָ וועט גוט זיין פאַרן,
ס'קומט קיינער נישט אַרײַן!...
צעלייגט ער זיך גאַנץ היימיש
און שלאָפט געשמאַק באלד אײַן.

ער כאַפט זיך אויף באַגינען.
ביים פענצטער שטייט אַ יאַט.
— וואָס איז עס פאַר אַ סטאַציע?
זאַגט יענער: לענינגראַד!

ער שלאָפט אײַן תּיכּף ווידער
און כּראַפעט ביז פאַרנאַכט.
ער כאַפט אַ בליק אין פענצטער
און זעט אַ שטאַט — אַ פּראַכט.

און שטימען קלינגען הילכיק: —
— ביר! עפל! לימאנאד! —
— וואָס איז עס פאַר אַ שמעטל?
מ'ענטפערט: לענינגראַד!

ער שלאָפט אָפּ ביי פאַרטאָג שוין.
די זון אין פענצטער שמראַלט.
זיך אויפגעכאַפט, דערוועט ער
אַ הערלעכן וואַקזאַל.

— וווּ בין איך? — רייסט זיין קול אויף
אַזוי ווי אַ גראַנאַט.
מ'ענטפערט פון פלאַטפאַרמע:
— איר זענט אין לענינגראַד!

— וואָס איז עס פאַר אַ וויצן?
ווער פראַוועט מיט מיר שטיק? —
איך בין צוויי טעג אין וועג שוין
און פאַר גאַר אויף צוריק...

קיין מאַסקווע געפאַרן —
זיין שטים קלינגט מיד און מאַט —
און אַנגעקומען בין איך
צוריק קיין לענינגראַד...

אַ מענטש אזאַ צעטראַגענער
געווען ביי אונדז אין שמאַט.
געטאָן האַט ער קאָפּיער אַלץ
אויף יעדן טראַט.

מנין ווייב, די טיר פארמאך!

(פאלקס-מעשהלע)

די באַלעבאַסטע פרעגלט, קאַכט.
ס'איז ערב-יום-טוב הײַנט.
געבעקסן, פלאַדנס, טעפ מיט פלייש.
איר פנים פלאַמיק שײַנט.

די טיר איז אָפן. ס'רוקט זיך אָן
אַ קאַלטע אָסיען-נאַכט.
דער אַלטער גיט אַ וואַרטשע שמיל:
— מנין ווייב, די טיר פארמאך!

דער מאַן רעדט זײַנס: די טיר פארמאך!
און זי: פארמאך אליין!
לויט מיר נאָך גאַנצע הונדערט יאָר
די טיר קען אָפן שטיין!

— קום אַלטע, לאַמיר זיצן שמיל,
נישט געבן זיך אַ ריר.
ווער זאָגן וועט דאָס ערשמע וואַרט,
מוז צומאַכן די טיר.

אין שטוב איז שאַ... און שעה נאָך שעה
עס רוקט זיך שטילערהיים.
עס זיצן שמומע מאַן און ווייב —
געשמאַרבן אַלע רייד.

דער זייגער הייזעריק שלאגט צוועלף.
די טיר איז ברייט צעפראלט.
א שארפער ווינט פון דרויסן ציט.
אין שטוב איז טונקל, קאלט.

צוויי פרעמדע מענטשן גייען דורך.
— וואס קאן דא עפעס זיין? —
אין מיטן נאכט א שטוב צעפראלט...
זיי גייען שטיל אריין.

— העי! — רופן הילכיק אויס די געסט —
ווער וווינט דא אינעם הויז?
די אלטע זאגן נישט קיין ווארט,
כאטש טראג דא אלץ ארויס.

די פרעמדע קוקן זיך ארום:
עס ליגט געבעקס א סך.
געבראמט שטייען פולע מעפ.
כאטש עס א גאנצע נאכט.

די געסט פארזוכן זיך פון אליין.
זיי האבן ליב א נאש.
און מאכאק ציען זיי ארויס
בנים אלטן פונעם מאש.

זיי טרינקען ביר און רויכערן.
דער מאכאק — ערשמער סארט!
פארבייסן פיין, די אלטע צוויי
זיי רעדן נישט א ווארט.

די געסט פארנעמען אלץ מיט זיך
און זאגן זיך אזוי:
— די באַלעבאַסטע קאַכט נישט שלעכט,
נאָר ס'איז דער קוכן רוי!

די אלטע לויפט זיי נאָך אין הויף:
— מיין קוכן איז — אַ פראַכט!
ס'דערהערט זיך באַלד דעם אלטנס קול:
— מיין ווייב, די טיר פאַרמאָך!

צוויי שכנים

(פאלקס-מעשהלע)

אן אלטער מאן פון אונדזער דארף
זיך ווענדט צום ריכן שכן:
— ליי אויס דיין אייזל מיר, מיין האר,
איך מוז אין שטאט באַלד פאַרן.

— מיין אייזל איז נישטאָ אין שטאַל,
ער איז אין פעלד פאַרנומען.
איך שווער דיר, מענטש, ביי אַלין, וואָס ליב,
דו ביזט אומזיסט געקומען.

— אַ גרויסער שאַד! — דער אלטער זאָגט
און וויל זיך שוין צעשיידן.
נאַר פּלוצעם פונעם שטאַל דערגייט
אַ הירזשען פונעם אייזל.

דער אלטער רופט אויס מיט פאַרדרום:
— דו האַסט געזאָגט אַ ליגן.
דיין אייזל איז פאַראַן אין שטאַל,
כ'קען גוט זיין קול, זיין ניגון.

דער רייכער אויף זיין שכן האַט
אין כעס זיין האַנט פאַרהויבן:
— דעם אייזל מינעם גלייבסטו יאָ
און מיר ווילסטו נישט גלייבן?! ...!

דער אלטער איז אוועק זיין וועג
און אויפן שליאך דערזעט ער:
א באראן שמיט און מעקעט הויך.
א טרונק, אפנים, בעט ער.

אין היץ פון מאַג א דורשטיקער
איז ער אוועק פון סטאדע,
און זוכט א קילן שאַמן ווו,
א סאזשלקע אוודאי.

— דער אלטער בינדט דעם באראן גיך —
נישטאָ לאַנג וואָס צו טראַכטן —
גענומען אויף די פלייצעס און
צו זיך אין שטאַל געבראַכט אים.

עס קומט דער רייכער מאַן צוגיין:
— א, זאָג מיר, ליבער שכן —
צי איז נישט מינס א באראן דאָ
צו דיר אין שטאַל פאַרקראַכן?

— דיין באראן איז בני מיר נישטאָ.
האַסט נאָר פאַרשפּאַרט צו פרעגן.
ווען כ'וואַלט דיין באראן ווו געוען,
געפירט כ'וואַלט דיר אַנטקעגן.

דער רייכער מאַן וויל שוין אוועק,
נאָר מיטאַמאַל פון שמעלכל
א שאַרפּער „מעע!“ דערגרייכט צו אים,
ער הערט זיין באראנס קעלכל.

— מיין באראן איז בני דיר פארשפארט! —
זיין פנים פלאמט פון צארן —
איך קען זיין שטימע זייער גוט!
האסט אפגענארט דיין שכן.

— דיין באראן איז בני מיר נישטא,
איך זאג עם דיר אויף זיכער,
א מענטשן, זע איך, גלייכסטו נישט,
א באראן גלייכסטו גיכער!...

דער מילנער און זיין אייניקל

(פאלקס-מעשהלע)

א מילנער, א ריו,
אויף אן אייזעלע פארט.
דאס אייניקל זינס
גייט פון הינטן אים נאך.

— קוקט! — זאגן מענטשן
אין גאס מיט פארדרום —
א מאנספארשוין פארט
און א קינד גייט צופוס.

ווי האט מען געהערט דאס,
ווי האט מען געזען,
עס זאל אזא זאך
ערגעץ קאנען געשען.

דער אלטער קריכט גיך
פונעם זאטל אראפ,
דאס יינגל שוין ריט
אויפן אייזל: האפ! האפ!

— פע — זאגן מענטשן —
וואס מען האט דערלעכט:
א יונגער מענטש פארט
און א זקן זיך שלעפט.

ווי האט מען געהערט דאס,
ווי האט מען געזען,
עס זאל אזא זאך
ערגעץ קאנען געשען.

עס רײַטן שוין ביידע
אצינד — זאלבעצווייט.
דאָס קליינינקע אייזעלע —
קוים וואָס עס גייט.

— טפו — פול מיט צאַרן
א דורכגייער זאָגט —
צוויי מענטשן געזונטע
אן אייזעלע טראָגט.

ווי האָט מען געהערט דאָס,
ווי האָט מען געזען,
עס זאל אזא זאך
ערגעץ קאָנען געשען.

זיי קריכן אַראָפּ
פונעם זאַמל אויף גיך.
דער אַלמער דעם אייזעלע
נעמט איצט אויף זיך.

— כע, כע, — ווייזן מענטשן
און לאַכן גאַר שטאַרק —
איין אייזל דעם אַנדערן
טראָגט אויפן קאַרק...

ווי האָט מען געהערט דאָס,
ווי האָט מען געזען,
עס זאל אזא זאך
ערגעץ קאָנען געשען.

קוילן

— די הענט מיר פרידן, מאמע,
אין שטוב איז זייער קאלט!
— אַט ברענג איך, קינד מינס, קוילן,
דעם אויוון כ׳הייץ אינן באַלד!

— פון וואַנען קומען קוילן? —
די מאמע פרעגט דעם קינד.
— פון קעלער, מאמע, ענטפערט
דאָס טעכטערל געשווינד.

— ניין, קינד, דער קוילנגרעבער
פון שאַכט זיי קריגט אַרויס,
ער אַרבעט שווער, אז וואַרעם
זאָל זײַן אין יעדן הויז!

בלעטערפאל

דער קליאָן האָט געלע בלעמער,
לײַכטן זיי, ווי גאַלד.
די אַסינע האָט ברוינע,
ווייניק שוין אין צאַל.

דער דעמב האָט רויטע בלעמער,
האַלב פון זיי נאָך גרין.
די אַלכע האָט געל-גרויע,
רײַסט זיי אָפּ דער ווינט;

מישט זיי אויס מיט צווייטע,
מײַכט איבער דער ערד.
אַלע שיינע בלעמער
האַט דער ווינט פאַרקערט.

ק א ש ט א נ ע ס

מיר קלייבן קאשמאנעם
און לעכערן דורך
און ציען זיי אלע
ארויף אויף א שנור.

אזוי וועט א שנור זיין
פון שיינע קאראלן.
קאשמאנעם, קאשמאנעם,
וואס מער זאלן פאלן!

גוט מאַרגן!

די נאַכט האָט געמיטן, די שאַטנען אַוועק.
אין דרויסן שוין פייגעלעך טרעלן.
— גוט מאַרגן! — כ'רוף אויס צו דער ליכטיקער זון,
צום פּרילינג-באַגינגען דעם העלן.

די נאַכט האָט געמיטן, די שאַטנען אַוועק.
— גענוג אין די בעטן צו ליגן!
קומט, קינדער, באַגריסן דעם גאַלדענעם טאַג,
מיט זון און מיט בלומען זיך קוויקן!

מיין מאמע

ווען עסט מיין מאמע, ווייס איך נישט —
זי קאכט געשמאק און פריש,
בלויז זי נאר איינע זעצט זיך נישט
מיט אונדז צוגלייך ביים טיש.

א גאנצן טאג פארהאוועט נאר
אין מארק, אין שטוב, אין קיך.
זי הארעוועט פאר אלעמען
און טראכט גארנישט פון זיך.

— א, מאמעשי, דו האסט דאך היינט
אין מויל נאך נישט געהאט!
— נישט זארגט זיך, ליבע קינדערלעך,
כ'בין זאט, ווען איר זענט זאט!

ווען שלאפט די מאמע, ווייס איך נישט,
איך ווייס נישט ווען זי רומ.
ווען כ'לייג אין בעט זיך אונט-צייט,
דאן זיצט זי נאך און טומ.

זי נייט וואס, אדער צירעוועט.
זי זיצט ביז שפעט ביינאכט.
און ווען איך כאפ זיך אויף פארטאג,
איז זי פון לאנג שוין וואך...

זי שמייכלט אזוי זיס צו מיר,
און איך דערשלינג א טרער.
— א, מאמע, מיניע, טייערע,
איך ווייס, ווי דיר איז שווער!

וואָס גיכער וויל איך אויסוואַקסן,
וואָס גיכער ווערן גרויס —
און כ'וועל דאָן, ליבע מאַמעשי,
פאַר דיר אַלץ טאָן אין הויז!

אַז דו זאַלסט, מאַמע, אַפּרוען —
מנין איינציקער באַגער.
מיר וועט פאַר דיר, ווי דיר פאַר אונדז,
קייַן זאַך נישט זיין צו שווער!

כויין פעטער עליע

מיין פעטער עליע

מיין פעטער עליע איז א ייד
מיט א פערד און וואַגן,
ווען ער פאַרט אויף א יאָריד
שווער איז אים דעריאָגן,
ווייל זיין וואַגן ליידיק איז,
ווי זיין פוסטער מאַגן...

ווען ער פאַרט פון א יאָריד
כאַפט ער זים א דרימל,
ווערן בונטע פאלאַץ-ווענט
זיינע ווענט מיט שימל,
ברענגט ער דאן די קינדער מיט
דאָס טעלערל פון הימל...

מיין פעטער עליע איז א ייד
מיט א פערד א געלן,
ס'וואַלט מיין פעטער אויף דער וועלט
כלעבן גאַרנישט פעלן,
ווען דער דלות פון זיין שטוב
זיך אַפטראַגן זאל וועלן...

מנין פעטער איז אַ פּראָסמער ייד,
נאָך פּראָסמער ווי איך מאַל אים,
דאָך טוליעט ער אין האַרצן טיף
אַ לויטער-ריינעם חלום,
און ריידן רעדט ער אָפּטער
מיט רמזים און משלים.

דאָס לעבן איז אַ שיינע שפּיל —
זאָגט מנין פעטער עליע —
ס'איז די וועלט אַ פּינער צירק,
אַ וואַזשנע קאַרוזעלע,
נאָר די קלעזמער טויגן נישט...
עס טויג נישט די קאַפעליע! — — —

פּינסק, 1938

מיין פעטער עליע האָט אַ בוים

מיין פעטער עליע האָט אַ בוים
בני זיין קרומען פענצטער,
זאָגט מיין פעטער: ס'איז זיין בוים
אויף דער וועלט דער שענסטער!

נישט קיין פרוכטן וואַקסן דאָרט —
פינקלדיקע שטערן.
שטערן בליען אויפן בוים,
וואַקסן און זיך מערן.

ווען איז סעדער טרייסלט מען
עפל, ווי די בערן,
רייסט מיין פעטער עליע דאָן
פון די צווייגן שטערן.

זאמלט פולע קוישן אָן,
שפאָנט דאָס פערד צופרידן
און ער פירט די שטערן אום
אויף די מערק, יאָרידן:

„ליבע מענטשן, ביליק קויפט
זעלטענע אַנטיקלעך,
ווער פון זייער ליכט געניסט,
דער איז רייך און גליקלעך!“

וואַקסט אַן עולם אויס אַרום
פעטער עליעס וואָגן,
יעדער האָט אַן אַנדער ווייץ
אין חוּק-וואָרט צו זאָגן.

קויפט מען רעמעך און סאלאט,
בוראקעס און מערן,
קויפט מען קרויט און וואַס איר ווילט,
אַבער נישט קיין שמערן.

קוקט זיי פעמער עליע אָן
מיט מיטלייד און באַדויער:
בלינד איז, נעבעך, זייער אויג,
טויב איז זייער אויער.

און עס טוט אים אַזוי וויי:
שדים זאָלן וויסן.
ס'איז באַשערט אים: ער אַליין
זאָל דאָס ליכט געניסן.

אין דעם קליינעם שטיבל זינגט,
זאָט מיט צער און טרערן,
בוים ער זיך פאַלאַצן אויס
פון די שיינע שמערן — — —

צו די קינדער עלנטע גייט דער פעטער עליע

אין בלינדע נעכט, אין פינצמערע,
אין נעכט — לבנהיק-העלע,
צו די קינדער עלנמע
גייט דער פעטער עליע.

ארומגעגארטלט מיט א שמריק,
אין האנט — א וואנדער-שמעקן,
גייען געסלעך ארעמע
און שטיבלעך אים אנטקעגן.

קומט ער צו א שטיבל צו,
ציילט אפ דרני מאל זיבן,
עפנט זיך די טיר אליין
פארן גאסט דעם ליבן.

פעטער עליעס פנים שמראלמ,
ווי מוזיק זיין קול איז,
טרייסט פאר קינדער, אלדאס גומס
ברענגט ער פולע פאלעס...

אוי, ליבט ער זיי, די קינדערלעך
פון בוידעם-שטוב און קעלער,
מיט הערצעלעך — פון טויעלעך
נאך לויטערער און העלער.

ער וויל די טרערן זייערע
אין דימענטן פארוואנדלען,
ברענגט ער צו די וויגעלעך
ראזשינקעס מיט מאנדלען.

און אז עם זאלן קינדערלעך
פון הונגער מער נישט וויסן,
ברענגט ער צו די בעמלעך זיי
ברויט מיט האַניק זיסן.

און אז עם זאלן קינדערלעך
קיין קעלט שוין מער נישט פילן,
ברענגט ער קליידלעך, מאַנטעלעך
דאָס לײַב זיי צו פאַרהילן.

און פאַר די קראַנקע קינדערלעך
די הערצלעך צו דערקוויקן,
ברענגט ער קוישלעך ווינטרויבן
און אַנדערע אַנטיקן:

פאַמעראַנצן גאַלדענע
און עפל — טעם גן-עדן,
און טייבעלעך און פייגל-מילך,
און וואָס אַ מויל קען ריידן.

עס ברענגט זיי פעטער עליע אַלין,
נאָר קיין מאַל אויף דער וואָר נישט.
אין חלום בלויז... ווייל גלייך ווי זיי
פאַרמאַגט ער, נעכער, גאַרנישט — — —

געלע בלעטער

געלע בלעטער, געלע בלעטער,
ביי מיין פענצטער, ביי מיין טיר.
געלע בלעטער, ווי מיין פעטער
אנשל-זעליק דער באנקיר.

נישט קיין מיליאנער, הלילה,
איז מיין פעטער אויף דער וועלט.
א באנקיר הייסט ער, במחילה,
ווייל מיין פעטער באנקעס שמעלט...

געלע בלעטער, געלע גרעזער,
ערד און הימל — געלער פלאם.
געלע גרעזער, ווי כינעזער,
פון דעם סאמע געלן שמאם.

געלע בלעטער, בלעטער געלע,
מיט דערפארונג רינד און קלוג,
ווי דאס פערד בייס פעטער עליע,
ווי זיין אלטער, געלער קרוג.

הער איך שעפטשען בלעטער געלע:
— ס'לעבן רוקט זיך שנעל אזועק! ...
נאר, ווי זאגט מיין פעטער עליע:
— כאפ דאס לעבן פארן עק! ...

דער שניידער און דער גביר

געהייליקט דעם אַנדענק פון
מיין פאָטער — דעם קדוש

א

אין אַ שמעמעלע אַ ווינטן
איז געשען די זאך פארציטן,
מיט אַ שניידער — טיר בני טיר —
האַט געלעבט אַ גרויסער גביר.

האַט דער גביר געהאַט אַ מויער,
מיט אַ פינגגעשניצטן מויער,
און דעם שניידערס קליינער דאָך
איז געווען פון שמרוי און סכך.

האַט דער גביר געהאַט סאַלאָנען,
שיינע מעבל און וואַזאַנען,
און דער שניידער האָט געהאַט
בלויז אַ שניידערשן וואַרשמאַט,

און אַ טרניע ווייב אין כאַטע,
פון זעקס קינדערלעך אַ מאַטע,
האַט אַ הערינג און אַ ברויט
פול געמאַכט די שטוב מיט פרייד.

און בניי רייכן — דינסטן, דינער,
יאַיכלעך גאַלדענע און הינער
און צו יעדן מיטאַג ביר,
ווי עס פאַסט זיך פאַר אַ גביר.

קומט דער פּרילינג, גראַז און בלעמל
 פּוצן אויס אין גרין דאָס שמעמל
 און פון טײַך — הינטערן בריק —
 שמעקט מיט היי און פּאַליעסניק.

זון אויף לאַן און פעלד באַגינען
 שיט אויס פינקלענדע רוכינען,
 פייגל זינגען אויפן דאָך
 און עס שטויבט מיט גאַלד דער שליאַך.

שמעטלדיקע פּערד און וואַגן
 פרי אין שטאַט אַרײַן זיך טראַגן,
 מיט געקלאַנג און מיט געהילך
 פון די קווערט און קאַנען מילך.

צו די לאַנקעס קאַנעשינע,
 צו דעם גאַלדענעם באַגינען,
 צו דעם טונקל-גרינעם וואַלד
 זענען פּענצטער אויפגעפּראַלט.

און דער שניידער איינגעבויגן
 זיצט און נייט... און זיינע אויגן,
 ווי די קאַרן-בלימלעך בלוי,
 זאַפן איין דאָס ליכט פון טוי.

זעט ער שוועבן שמעמערלינגען,
 הערט ער נאַענט פייגל זינגען,
 זינגט ר' לייבע פּריילעך מיט
 און צום ריטעם פון זײַן ליד.

לויפט די נאָדל, לויפט אַלין גרינגער
צווישן זינגע דארע פינגער,
ווייט זיך טראַגט דער ווידערקלאַנג
פון זיין האַרציקן געזאַנג.

און זיין ליד און זיין געזאַנג איז
פול מיט ווייכן רויש פון זאַנגען,
מיט דער פאַרב פון בלום און קווייט,
בענקשאַפט פון אַ פאַסטוּך-פלייט ;

מיט דער גרויסער פרייד פון לעבן,
פרייד פון שאַפן און פון געבן,
ווי די האַווענדיקע בין,
וואָס איר לעבן האָט אַ זין !

איז אים גוט אַזוי צו נייען
און צו זינגען און זיך פרייען,
צווישן לאַנקע, וואַלד און פעלד,
מיט דער שיינקייט פון דער וועלט.

*

זאַלן נאָר די פינגער דינען ,
זאַל זיך אַרבעט נאָר געפינען
און געזונט זאַל זיין די שער !
דאַרף אַ שניידער עפעס מער ?

זיצט ער גאַנצע טעג געבויגן,
מיט צעזונגען-בלויע אויגן,
און די אַרבעט זינגע שַמט
אין דער היים און אין דער פרעמד.

שטייט א זומער גאר א הייסער.
פירט דער גביר מסחרים גרויסע
און די שפע שפארט אין מיר
פון ר' גאָדל דעם גביר.

האלט גוראלניעס אין ארענדע,
גיט הלוואות אויף פראצענטער,
וואָלד איז וואָלד און ווייץ איז ווייץ,
מילך א טיך און האַניק פלייצט.

שאפעס קליידער, גאָלד און קרעלן,
וואָס זשע וואָלט דעם עושר פעלן,
ווען דער שניידער מיט זיין ליד
זאָל זיין קאָפּ נישט מאַכן מיד? ...

דושנע נעכט, די פענצמער אָפּן,
ליגט דער גביר און קען נישט שלאָפּן,
ווייל דער שניידער נייט און זינגט,
ארבעט האָט ער היינט פאר פינף...

ס'אָרע פישוק אין די לידער! ...
גיט דער נגיד אום א מידער...
„לייבע, וויפל איז דער שיעור?" —
פרעגט מיט צאָרן דער גביר.

ענטפערט לייבע אים: „ר' גאָדל,
אָן א ניגון שמרניקט די גאָדל,
די מאַשין אויך, אויף מיין וואָרט,
ווייל נישט רירן זיך פון אַרט" ...

איז זיך גוט א קבצן לאכן...
און קיין אויג קאן נישט פארמאכן
טאג און נאכט אונדזער גביר,
ווייל דורך טויער און דורך טיר

דרינגט אריין צו אים דער ניגון,
דורך די שוועלן, דורך די שטיגן,
דורך די פענצטער, וואס פארמאכט,
דורך די לאדן, וואס פארשפארט...

דרינגט דורך לעכער און דורך שפאלטן,
ס'איז נישטא זיך ווו באהאלטן...
ליגט דער נגיד און ער שעלט
לייבען... און די גאנצע וועלט...

קען דער נגיד נישט באקלערן,
ווי פון זינגער פטור ווערן...
ביזקל איין מאל אין א נאכט
האט ער ענדלעך זיך דערטראכט.

ער דער קבצן וועט דערפרייען:
נא דיר געלט און הער אויף נייען,
נא דיר געלט און עם און שלאף
און צום זינגען מאך א סוף!

ווייל דאס לייבע גארנישט הערן...
נאר זיין ווייב, זי רעדט מיט טרערן:
„לייבע זאגט זי, טראכט נישט לאנג,
ס'איז פון הימל א געשאנק!

זעסט דאך, אז ס'איז גאט א פאטער,
זיך אויף אונדז דערבארעמט האט ער,
ס'איז מסתם אונדז אויך שוין צייט
ווערן מענטשן גלייך מיט לייט!"

טראכט זיך לייבע: אפשר, טאקע?
אויב א נגיד א סאבאקע
גיט אים געלט, פאר וואס זשע ניט?...
— כ'בין שוין טאקע אלט און מיד!...

צייט שוין אפרוען א ביסל,
עסן פלייש א פולע שיסל!
וויפל טאקע איז דער שיעור?...
לאמיר ווערן א גביר!

אפגעציילט די מזומנים,
אויפגעשטראלט האט לייבעס פנים.
אזא אוצר, קיין ביז אונג,
ווייס ער גארנישט ווו מ'לייגט...

ס'ארט טייערע המצאה,
טראכט דער נגיד... און הנאה
האט ער שטארק פון זיין פארטראכט,
ענדלעך אים דאס מויל פארמאכט!...

אויפגעריכט אצינד געווארן
איז פאר אלע זיינע יארן
אונדזער שניידער, אונדזער העלד
און די אלטע שטראלט און קוועלט...

אויפן בוידעם ווייט פארשלידערט
זיין מאשין האט אונדזער שניידער,
און פארגעסן אויך זיין ליד
האט דער אויפגעריכטער ייד...

לעבט ער רויק, מייכעטייסע,
עסט און טרינקט און מאכט א כוסה,
גייט ביימאגן זיך אויף שפאציר,
ווי אן אמתער גביר.

אויך זיין שטיבל שווער דערקאנען,
ס'האט שוין גאר אן אנדער פנים,
און די בעטן קלאר און ווייך,
און פון קוימען ציט א רויך...

ס'איז דאס קלייננארט שוין צעלאזן,
און די גרויסע פון זיך בלאזן,
ווער מיר דלות, וואס מיר גרוכ ?
ס'איז א פאלאץ נישט קיין שטוב!...

יא, דעם שניידערס שטיבל פינקלט,
לייכט און שטראלט אין יעדן ווינקל,
דאך — אן אומעט הערשט אין אים:
ס'פעלט דעם שניידערס זיסע שמים.

ניין, עס זינגט נישט מער דער שניידער,
און וואס ווייטער שטארקער ליידיט ער,
אי ביינאכט און אי ביימאגן
אין זיין הארץ אן אומעט נאגט...

אָפּגערוט שוין, ווי געהעריק,
ווערט דאָס ליידיק-גיין אים שווער איצט,
און ער שעמט זיך פאר דער גאָס
מיט זיין אומגיין פוסט און פאָס...

ווייסט נישט לייכע וואָס צו טאָן מער,
עס איז ליידיק זיין נשמה,
און זיין מאָגן, וואָס איז פול
מאַכט זיין האַרץ און מוח דול.

בענקט דער שניידער נאָך דעם ניגון,
וואָס אין האַרצן איז אַנטשוויגן,
אַן דער נאָדל, אַן דער שער
איז אים לעבן זייער שווער...

דריקט זיין האַרץ אַ מרה-שחודה.
זעט די אַלטע און האָט מורא:
אַן דער אַרבעט, אַן געזאַנג,
קען ער ווערן ערנסט קראַנק...

קוקט די אַלטע אויף זיין פנים,
ס'איז אים גאַרנישט צו דערקאַנען,
כאַטש ער זאָגט נישט, כאַטש ער שווייגט...
ווי אַ פויגל אין אַ שטייג,

פילט זי איז זיין האַרץ אַצינדער...
ס'קען דערקענען אויך אַ בלינדער,
און זי זאָגט אים שטיל און קלוג:
„לייבעניו, זאָל זיין גענוג!

קער אום די „מאטניא“ דעם שכן,
לאַמיר ווידער קרופניק קאַכן,
לאַמיר לעבן, ווי אַמאַל,
הערן כ'זאַל דיין זיסן קול!“

הערט אױס לייבע: זייער ריכטיק!
ס'ווערט אים פאַר די אויגן ליכטיק,
ליכטיק, העל, ווי פון דער זון —
ס'טראַכט שוין לייבע לאַנג דערפון...

און אין איינעם אַ באַגינען,
שמעטל האָט געמיינט: פון זינען
איז דער שניידער־רוק אַראָפּ,
אַלץ, דאָס גאַנצע גומס און האַב,

וואָס ער'ט אומגעריכט באַקומען,
האַט ער שלנידערן גענומען
דורך די פענצטער, דורך דער טיר
צו דער שוועל פון דעם גביר.

צירונג, געלט און שיינע זאַכן:
— וועסט מיט לייבען גאַרנישט מאַכן!
כ'וויל נאָך לעבן אויף דער וועלט!
כ'שפּי אויף דיר און אויף דיין געלט!

ווידער אין זיין אַלטן הולך
זיצט דער שניידער, אַבער פריילעך
בני דער אַרבעט קלינגט זיין ליד
און קיין מידקייט פילט ער ניט...

און די פייגל הערן ווידער
לייבעם זיסע, שיינע לידער,
און אויף פעלדער פריש-צעגרינמ
זינגט זיי נאך דער יונגער ווינמ.

1947

זוניקע הימלען

מיין הארץ — אן אַנגעפילטער בעכער

עס טוט זיך אָפּ פון מיר די שרעק פון אַלע יאָרן,
וואָס אומעטום האָט מיניע מרים באַגלייט,
ס'לעכט אויף אין מיר אַ ווייטע יונגע פרייד,
וואָס כ'האַב אין שווערן וואַנדער-וועג פאַרלאָרן.

איך בענמש די רו — נאָך אַלע ווייטע וועגן,
ווי כ'האַב אין נע-זנד מיין פום געשמעלט.
ס'וועט איצט אין זון צעבלוען זיך מיין וואַנדער-שמעקן
און פרידן רוען וועט אין מיין געצעלט.

איך ווייס: דאָ וועט מיין לעבן נישט באַדראַען
דער שאַטן, וואָס זיך שלייכט אויף שמילן וועג.
אַ קלאַפּ אין מיר אין שפעטע אַוונט-שעהען
דערוועקט נישט מער אין האַרץ קיין ווילדע שרעק.

דעם קאַפּ געבויענעם איך הייב אויף שטאַלצער, העכער,
איך שמרעק די הענט אַנטקעגן אוצרות שיין,
און ס'איז מיין האַרץ — אַן אַנגעפילטער בעכער
מיט האַפענונג, ווי שויםענדיקער וויין.

מיין בליק ווערט דרייסטער, אַפענער און פּרייער.
די לופט איז מיין — כ'נעם קיינעם זי נישט צו.
און מיניע איז די ערד, וואָס איז אונדז הייליק, מייער,
און נאַענט איז און ליב דער מענמש, וואָס זאָגט מיר: „דו!“

ישראל-היים, איך בין צו דיר געקומען
נאָך יאָרן וואַגלעניש און זיכער איז מיין גאַנג
אויף ערד, וואָס קוועלט מיט זאַטקייט, זון און בלומען,
און יונגער, דרייסטער ווערט היינט מיין געזאַנג!

תל-מאָנד, אַפּריל 1958

ע ר ד

איך האָב אַ שלונג געגעבן דעם ערדער ווינט
און האָב זיך, ווי מיט קוואַל-וואַסער פאַרכליניעט.
געברענט דער מדבר האָט אין פלאַמיקן חמסין,
דער הימל האָט זיך געל און גרוי געמיניעט.

און אַפגעאַטעמט האָב איך ליכט פון שווערן וועג
און האָב דעם גרויען שטויב אַראַפגעטרייסלט
פון מינע קליידער, און פון בליק די שרעק,
צוגלייך דערמיט — די מידקייט און דעם צווייפל.

און ווינדער זע: אין שאַרפער מדבר-היץ —
אַ פרישער, אַ מחיהדיקער אינדזל.
כאַטש דורשטיק ליגט די ערד, פאַרשמאַכט און וויסט,
קיין גרעזעלע, קיין סימן פון קיין גרינס דאָ.

אַ זאַפטיק צווינגעלע דאָ זען — דאָס האַרץ עס גאַרט!
אַ בלימעלע — אַ טרוים נישט צו דערגרייכן.
נאָר צריפּים-שניבלעך שמייכלען היימיש-צאַרט, —
פון לעבן און געמיטלעכקייט אַ צייכן.

און מענטשן-מי דערציילט אייך טראַט נאָך טראַט:
דאָ וועט נאָך זיין פון שענסטן און פון בעסטן!
דאָ גרינען וועט אַ פאַרק, דאָ בליען וועט אַ שטאַט,
וואָס וועט מיט תל-אביב זיך נאָך פאַרמעסטן!

און דאָ וועט זיין אַ וואַלד, אַ פּרדס און אַ סאָד,
מיט בלומען וועלן מיר דאָס לאַנד פאַרפלייצן!
צום לעבן עס דערוואַכט דער מדבר פון זיין שלאַף
און געבן וועט ער וויין און פּרוכט און ווייצן.

ש א ק א ל ן

ווי וויינען די שאַקאַלן? —
זאָגט מיר, אפשר ווייסט איר?
אין היזער, צי אין שמאַלן?
ביים ים, צי אין פרדסים?

ווי טוען זיך פאַרשמעקן
ביים טאַג-שיין די שאַקאַלן,
וואָס נאַכט נאָך נאַכט די געגנט,
ווי שדים, זיי באַפאַלן.

זיי שעלטן און זיי וואַיען,
זיי קלאַגן ביז באַגינען.
ווען ס'נעמט דער הימל גראַען
איך קען זיי נישט געפינען.

כ'וויל מוסרן זיי, שטראַפן
און זאַלן זיי מיר זאָגן:
וואָס האָט בני זיי געטראַפן,
וואָס נאָר זיי וויינען, קלאַגן...

און לאַזן נישט אָן אויג אונדז
אַ גאַנצע נאַכט פאַרמאַכן...
כ'וויל בעטן: אַנשטאַט וויינען,
זיי זאַלן בעסער... לאַכן.

כאַטש וואָס איך זאָג נישט קיינעם
איך וויל אייך שטיל פאַרטרויען:
כ'וואַלט אַפּט מיט זיי אין איינעם
געוואַלט פאַר צרות וואַיען...

נאַר שוין גענוג די טרערן,
שוין פול די מאַס פון ווייטיק,
אַ ביסעלע געלעכטער —
אַט דאָס איז שטאַרק אונדז נייטיק!

אַ ביסל פרייד... נאַר טאַמער
זיי קענען פלל נישט לאַכן,
כ'בין מוחל זיי דעם יאַמער,
מיט אַלע זיבן זאַכן...

און זאַלן זיי די געגנט
פון זייער קלאַג באַפרייען.
דאָ דאַרפן מענטשן לעבן,
נישט וואַיען ווילדע חיות...

אַט דאָס וויל איך זיי זאַגן
און קען זיי נישט געפינען...
איך זוך אַ גאַנצן מאַג זיי.
ווי וואַסער זיי צערינען...

ווי וווינען די שאַקאַלן? —
איך שלאַג אַפּ אַלע שוועלן —
אין הייזער, צי אין שטאַלן?
צי אפשר אין האַמעלן?...

צי גאַר אין נחם תיבה? ...
אויב נאַר אַ האַרץ פאַרמאַגט איר,
איז טוט זשע מיר די טובה
און זייער אַדרעס זאַגט מיר!

דזשעסי פהן *

אַט ערשט נישט לאנג שאַקאַלן פלעגן וואַיען
אין זאַמדן-וויסמעניש פון דזשעסי פהן ;

איצט לאַכן קינדערלעך און ס'זינגען פרויען
אין טעג און אַוונטן אין דזשעסי פהן.

און פון באַניגען רוישן דאָ מאַטאַרן
פון בוי-מאַשינען און פון ריזיקע טראַקטאָרן,

וואָס רייסן זאַמד-בערג אויף, צעקרישלען סקאַלעס,
אַז ס'צימערן פון נאַנטן ים די כוואַליעס.

עס וואַקסן צריפּים דאָ, מ'בויט שאַסייען,
און ס'רייסן זיך צום הימל העלע בלאַקן-רייען,

און גראַזן גרינגען שוין און גערטלעך בליען,
און יונגע ביימלעך צו דער זון זיך ציען.

איז יעדעס ביימל אויפן זאַמד — אַ גרינער ווונדער.
עס קומען טעג אַליץ דרייסטער, האַפּערדיקער, מונטער :

די זאַמדן גליענדע אין גאַלד פאַרוואַנדלען,
אין גערטנער פּרוכטבאַרע פון ראַזשינקעס און מאַנדלען.

די שאַרפע זון-שטראַלן פאַרווישן שטיל די טרערן
פון שווערן הינט און טרויעריקן נעכטן.

* דזשעסי פהן איז אַ נייִזיך-בויענדיקע געגנט פאַר פּריש-געקומענע
עולים אין חולון.

נאך זענען שטיבלעך דא, ווי בני דער שנין פון זונען
עס שרײַט די נויט אַרויס, ווי פון אַ טיפן ברונען.

נאָר ס'װאָקסט די האַפענונג אַ לױטערע צום הימל
פון יעדן נײַעם הויז, פון יעדן פּרישן בלימל.

און ס'װאָקסט קינדערלעך דער זון אַנטקעגן
אויף זאַמדן גלױענדע, אין חמסין-הייַן, אָן רעגן.

ווי שלאַנקע ציפּרעסן, ווי רײַפע טרויבן,
וואָס לאַכן פול מיט זאַפט דורך זאַמד און שמויבן.

די גאַסן-הענדלער שרײַען: „אַלמע זאַכן!“...
און ס'קלינגען אין די געסלעך הונדערט שפּראַכן.

נאָר נישט קיין בבל-טורעם בױט מען דאָ אַ פּרישן
און קיינער וועט די שפּראַכן נישט צעמישן.

איין שפּראַך פאַרשטייען אַלע, ס'איז די שפּראַך פון ווילן:
אַ היים צו בויען און אַ היים צו פילן.

אַ אונטער פּיס זאַל זײַן דער באַדן זיכער:
עס זאַל דאָס האַרץ נישט פּלאַטערן אין יעדן וויכער.

עס װאָקסט אַ נײַע געגנט אונטער הימלען בלויע,
אַ זוניק אינדזל צווישן זאַמדן — דזשעסי פּהן.

אונדזער יוגנט

קוקט אָן אונדזער יוגנט — צעזונגען, צעבליט —
די ליכטיקע שמייכלעך, די פריידיקע טריט.

קוקט אָן אירע פאַרבן — אין זון-גאַלד צעשמראַלט —
די יינגלעך, די מיידלעך, ווי סאַסנעס — אַ וואַלד.

די לייבער — פאַרברוינטע, די אויגן — פול זון.
קוקט אָן אונדזער יוגנט, ווי פריש און געזונט;

ווי דרייסט און ווי מונטער, ווי ווונדערלעך-שיין.
עס קוועלט אָן דאָס האַרץ פון איר צויבער און חן.

דעם ריח פון פּרילינג איר אַמעס פאַרשפּרייט.
זי צינדט און רייסט מיט — מיט איר ריטעס און פרייד.

און זי, אונדזער יוגנט — פאַרויס אומעטום,
די ערשטע אין אַרבעט, אין לערע, אין רוים.

מיט פענער צעכוואַליעט אין זוניקן גאַלד,
מאַרשירן די קינדער, די בעסטע פון פאַלק.

מאַרשירט אונדזער יוגנט — אַ ריי נאָך אַ ריי,
אַ פעסטונג פון פּריינדשאַפט, אַ שלום-אַרמיי!

א טאָכטער פון ישראל

די שלאַנקע היילת אילנה
מיט שטאַלצן געהויבענעם קאַפּ, —
עס נעמען די יאָטן פאַרליבטע
די אויגן פון איר נישט אַראָפּ.

די שלאַנקע היילת אילנה,
מיט פרישקייט פון טוי אין קאַיאָר, —
עס זענען די מיידלעך מקנא
איר שימער פון גאַלד אויף די האָר ;

די אויגן, וואָס שפילן מיט צויבער,
איר לייכטן געמאַסטענעם גאַנג,
איר דינע און בייניקע טאַליע,
איר יעדע באַוועגונג — געזאַנג.

אַ פּרילינג-ליד איז זי, אילנה,
מיט שטיפּרישן, לויטערן חן ;
אַ סאַברע מיט שמייכל פון חוצפה
און זיסקייט, ווי האָניק אַליין.

און אַט — פאַר דער מלכה פון שיינקייט
דאָס פאַלק האָט אילנהן געוויילט,
און ס'האַט מיט איר שטאַלץ און איר שמחה
דאָס לאַנד זיך מיט ליבשאַפט געטיילט.

איצט שנינט, ווי אַ קרוין איר פילאַטקע,
דאָס זונליכט זיך שפּיגלט אין איר ;
אַ פּראַכט-בלום אין כאַקי-מלבושים,
אַ מלכה אין זעלנער-מונדיר.

און מאַנצט זי — די צארמע היילת —
דאַן ווערט זי: אַ וויכער פון פרייד;
און לזיערט דער טויט בײַ דער גרענעץ —
אין פֿיער צו גיין איז זי גרייט.

חולון, 1964

וואָס קען וואַקסן אָן רעגן ?

איך שפאָן צווישן שטיינער — אויף זאָמדיקע וועגן
און זינג זיך דאָס ליד: „וואָס קען וואַקסן אָן רעגן?“

איך קוק און איך טראַכט: וואָס קען בליען און גרינען
אין מדבר אין וויסטן — אין פלאַם פון חמסינען?

און פלוצעם — אַ זע, צווישן בערגלעך, ווי סטויגן,
אַ פלאַם אַזאָ גרינער בליצט אויף פאַר די אויגן.

איך קלעמער און שטיק זיך מיט אַטעם דעם הייסן,
און אַט — איז אַ שפּע פון גרינע פרדסים.

און פאַלמען, ווי פעכערס, און ציפּרעסן הויכע,
און פאַרביקע בלומען מיט ליכטיקע שטייכלען.

אויף צווייגן, וואָס זוניק מיט ליכט זיך פאַרכליינען,
עס פלאַקערט דאָס גאַלד פון מאַראַנצן, ציטרינען.

און זאַפטיקע באַרן און עפל און פלוימען,
וואָס שטיפּעריש לאַכן אין זוניקע רוימען.

איך גיי אין דער חמימה מיט פרייד זיי אַנטקעגן,
באַוונדער דעם נס: ווי קען וואַקסן אָן רעגן? ...

און כ'ענטפער זיך: יא, עס קען וואַקסן און גרינען
אין ייִדישן לאַנד אויך אין פלאַם פון חמסינען.

ווייל מענטשלעכע פראצע און מיזאמע שווייסן
באפרוכפערן וויסטעס אין זומער דעם הייסן.

איצט זע איך שוין בולט און דארף מער נישט פרעגן.
ס'ווערט קלאר מיר דאס ליד: „וואס קען וואקסן אן רעגן?...”

1967

געזאנג פון א טראקטאָריסט

בין איך א טראַקטאָריסט,
איז מיר גוט — אַ חיות,
איך קען פירן מיין מאַשין
מיט פאַרמאכטע וויעס.

ווען איך פאַר אַרויס אין פעלד
קוועלן אלע יאָמן,
וויל עס פאַלגט מיר מיין מאַשין,
ווי אַ קינד — אַ טאַטן.

יעדעס שרייפל לעכט בני מיר
אין דער מאַשינעריע.
— העי, ווער וויל פאַרמעסן זיך?
קומט און זיט אַ בריה!

ווען איך פאַר אַרויס אין פעלד
אַקערן צי זייען,
ווייסן מיניע רעדלעך איינס,
אַז מען דאַרף זיך דרייען!

און אַז רעדער דרייען זיך,
ס'רוישן די מאַטאָרן,
ווייס איך, אַז דאָס לאַנד וועט זיין
זאַט אויף לאַנגע יאָרן!

און אַז זאַט וועט זיין דאָס לאַנד,
זיין וועט שטאַל און אַניזן,
וועלן מיר אין אונדזער מי
ווונדער פיל באַווניזן!

בין איך מיר א טראַקטאָריסט,
העלף איך און איך לערן
מיניע יאָטן פליסיק זיין,
וועלטן איבערקערן.

צי אין דרויסן שיניט די זון,
צי עס הענגט אַ כמאָרע,
ס'טראַגט מיין טראַקטאָר זיך פאַרויס:
— היט זיך, מאַכט אַ וואַרע!

כ'בין דער ערשטער אויפן פעלד,
ווען עס נעמט נאָר טאָגן.
ס'קען נישט קיינער מיין מאַשין
קיינמאָל איבעריאָגן.

מיט אַ ליד איך פאַר פון פעלד,
כאַטש איך בין פאַרמאַטערט,
און מיין טשוּפּרינע אין ווינט,
ווי אַ פאַן צעפלאַטערט.

דער קיבוץ אין מי

ווי שיינ ס'איז דער פויגל אין שוונג פון זיין פלי,
איז שיינ אויך דער בוים אין זיין פארביקן בלי,
נאך שענער און רייצנדער איז ער דער בוים,
ווען גאלד פון זיין פרוכט שינט אין זוניקן רוים.

ווי שיינ ס'איז געווען די קיבוזישע פרייד
מיט יונגע, מיט רושיקע הויראס באגלייט,
ווי שיינ ס'איז געוועזן זיין יוגנט אין בלי,
איז שיינ אויך דער קיבוץ אין רינפייט און מי.

עס ליכטן געבייען, עס שימערט דאס פעלד
מיט גאלדענע תבואות — אויף מילן צעהעלט,
און פרוכטן פון ביימער עס פאלן אין קויש.
דער טראקטאר באוועגט זיך אין ריטמישן רוש.

און שטאלן מיט רינדער, און הינער אין לול.
מיט קינדערשער פרייד פול דער גארטן, די שול —
אזוי ווי די פרייד פון דעם פויגל אין נעסט.
מיט פריינדשאפט און ברכות באגעגנט מען געסט.

ס'האט יעדער זיין ווינקל, זיין ראדיא, זיין בעט,
א שראנק מיט מלבושים און טישן מיט זעט.
דאך שווער איז דער טראם, יעדער אבר איז מיד.
נאך שעהען פון פראצע קלינגט זעלמן א ליד.

עס שאלן נישט הויראס אזוי ווי אמאל.
געעלמערטע מידקייט עס פילט זיך אין קול.
ווי פרוכטן, וואס בייגן די צווייג צו דער ערד —
עס בייגן זיך אקסלען, מיט לאסטן באשווערט.

דער קיבוץ, ווי אלמער געלייטעטער זיין,
און פול איז דער שנייער מיט תבואה און שיין.
די מי זיינע שפייזט אונדזער דאָרף, אונדזער שטאַט,
ווי מאמע איר קינד — פול מיט ליבשאפט און גנאָד.

ווי שיין ס'איז דער פויגל אין שווינג פון זיין פלי,
איז שיין אויך דער גארטן אין פארביקן בלי,
נאָך שענער די צייטיקע פרוכטן פון בוים.
געוואָרן איז וואָר דער חלוצישער טרוים.

1967

אונדזער יידישער ים

דער ים אונדזער יידישער רעדט צו מיר יידיש.
ער איז אַפּט מיט אומרו פּול, ווי מײַן געמיט,
און אַפּט — שטיל-פּאַרחלומט, אַזוי ווי מײַן ליד איז,
און אַפּט, ווי אַ קראַטער, ער שטורעמט און זידט,

ווען איך פון די נאַצישע גרוילן דערצייל אים,
פון טײַערסטע מײַנע — אין פּײַער צעשיידט...
ער פילט יעדן צער, ווען מיט אים כ'קום זיך טיילן,
און טרייסט מיך מיט וואַרעמע, מענטשלעכע רייד.

ער גיסט אָן מיט גבורה פון שטאַל מײַנע גלידער,
פאַרשווענקט און ער לינדערט די לאַסט פון מײַן פּײַן.
ער גיסט אָן מיט בלוי און מיט זון מײַנע לידער.
די אויגן, ווי בעכערס, ער פילט אָן מיט שײַן.

בײַם ים כ'האַב געלערנט זיך קעגנצושמעלן
און קעמפן מיט יעטוועדן מעכטיקן ווינט,
און שפּאַנען פאַרויס, ווי די רושיקע וועלן,
און זוניק צו שמייכלען, אַזוי ווי אַ קינד.

א שמועס מיטן ים

עס האָט מיך דער ים אויף אַ שמועס פאַרבעטן.
ער זאָגט מיר: מיר זענען דאָך ביידע פּאָעטן!
נאָר איך שרײַב אויף כוואַליעס מיט זון און מיט שמערן,
און דו אויף פּאַפּיר גיסט מיט לירישע טרערן.

איך שטורעמען קען און משוגע זיך וואַרפֿן...
און דו זאָגסט: „הלוואי זאָל מען עס נישט באַדאַרפֿן!...“
איך זינג און איך לאַך. איך קען גלעטן און שטראַפֿן,
און דו זינגסט בלויז שמילע, פאַרחלומטע סטראַפֿן.

דערפאַר קען מען מיך בעסער זען און באַנעמען,
ווי דיך מיט די לירישע, צאַרטע פּאָעמען.
דערפאַר קומט מען מיך בעסער פּילן און הערן,
ווי דיך מיט דיין טרויער און שמילע באַגערן.

מיין ליד שמעקט מיט פּרינקייט פון ליכטיקע רוימען.
ביי דיר לעבט די פּרינהייט נאָך בלויז אין די טרוימען.
איך לעב און וועל לעבן נאָך אייביקע יאָרן,
און דו מיט דיין ליד קענסט צו ווייט נישט פאַרפּאַרן!

איך ענטפער: יא, אמת דאָס אַלין, וואָס דו זאָגסט מיר,
נאָר צופיל די מענטשלעכע „דאָליע“ באַקלאַנגסט מיר.
דו, ים, קענסט נאָר עטוואָס אַרויס פון די ברעגן,
און איך אומעטום קען דאָך פּריי זיך באַוועגן:

אויף ערד, אויפן וואַסער און ביז צו די שמערן.
דער האַר פון די וועלטן אַליין קען מיך הערן.
נאָר דאָך איז דיר בעסער — לעבסט אייביקע צײַטן.
איז לאַמיר זיך אפשר, מיין טײַערער, בײַטן?! —

כ'ועל ווערן א ים און וועל רוישן און שווימען.
און דו, ווי א מענטש, וועסט א ביסל זיך קרימען...
וועסט ווערן א יוד און פארזוכן יסורים...
וועסט בעסער פארשטיין דאן די שמחה פון פורים...

דער ים טוט א לאך און פארזשמורעט א וויע:
— צו ווערן א מענטש איז א קליינע מציאה...
א ים כ'בין געווען און א ים וועל איך בלײַבן,
און לאַמיר שוין אויפהערן שפּאַסן צו טרײַבן,

און לאַמיר צום אַנהייב זיך אומקערן ווידער,
צו דעם, ווי צו שרײַבן פּאַעמען און לידער.
ווי איך דאַרף מען שרײַבן — מיט דונערן, בליצן,
און נישט ווי איר: מענטשן — מיט טרערן און וויצן...

— א דאַנק, ליבער ים, ביסט אַן אמתער חכם! —
כ'געזעגן זיך היים און פאַרשיט אים מיט שבחים —
דיין עצה, מײַן פּרײַנד, וועט אין שרײַבן מיר דינען!
איז בלײַב מיר געזונט — ביז די נײַע חמסינען!

1967

כ'האָב פאַרפלאַנצט אַ ביימעלע

אויף די לאַנקעס זוניקע
יונגע ווינטלעך שמיפן.
אוי, ווער האָט עס מיר געבראַכט
הינט דאָס וויסע בריוול?

ס'רוט מיין טייערנס געביין
צווישן די טראַנשייען.
ס'וועט מיך שוין זיין זיסער בליק
קיינמאַל נישט דערפרייען.

ס'וועלן רעגנס פאלן נאָך,
ס'וועלן ליכטן בלומען,
נאָר צו מיר מיין טייערסטער
וועט שוין מער נישט קומען.

כ'האָב פאַרפלאַנצט אַ ביימעלע
אויף מיין ליבסטנס נאָמען,
אפשר וועט אַ ביסל טרייסט
געפינען מיין נשמה?

איז אַדורך דער פּרילינג שוין
אַ ליכטיקער, צעגרינטער,
נאָר מיין ביימל נאָקעט שטייט,
ווי אין מיטן ווינטער.

ציטיקן די סעדער שוין,
ס'ווערן געל די באַרן,
נאָר מיין ביימל שטייט פאַרשעמט,
הערט נישט אויף צו דאַרן.

האָב איך קוואַל-וואַסער געבראַכט
און געפרוּווט באַגיסן,
נאָר מיין ביימל טריקנט אַליין,
סווערט דאָס האַרץ צעריסן.

מיט מיין אַמעם עס באַהויכט,
באַנעצט מיט מינע טרערן,
נאָר דאָס טויטע ביימעלע
וויל לעבעדיק נישט ווערן.

פרעג איך ביי די שוועלבעלעך,
פרעג איך ביי די קווייטן,
אַבער קיינער קען מיר נישט
דאָס רעטעניש באַשיידן.

פרעג איך ביי די חברטעס,
פרעג איך ביי דער מומען,
ביז עס איז מיין טייערסטער
צו הלום מיר געקומען.

זאָגט ער צו מיר: „ליובעניו,
די טרערן זאָלסט פאַרווישן,
נאָר מיט בלוט פון שונאם האַרץ
דאַרף מען עס באַגיסן!

וועט עס נעמען אויפלעבן,
וועט עס נעמען גרינען;
וועט דיין טריי און ערלעך האַרץ
דאָן אַ טרייסט געפינען“.

דער שונא בני די טויערן!

„דער שונא בני די טויערן“

אשר שוואַרצמאַן

מיט אויטאָמאָט אין שטייפער, פעסטער האַנט
עס וואַכן דרייסמע זין פון אונדזער לאַנד,
בנים גרענעץ — פון באַהעלמעניש זיי לוייערן:
דער שונא בני די טויערן!...

דאָס האַרץ פון מאַמעס — פול מיט שמאַלץ און צער,
ווען קינדער זייערע, פאַרמייעט, אין געפאַר,
מיט בליקן שפּיזיקע דעם נאַכט-חושך זיי בויערן:
דער שונא בני די טויערן!...

צו יעדן שאַרף איז וואַך זייער געהער —
צי שלניכט זיך נישט אַ שאַמן מיט געווער
צו אויסלאַדן זיין האַס דעם אומגעהויערן...
דער שונא בני די טויערן!...

עס קומען רוצחים מאַרדן גרויס און קליין
און לאַזן פון ישובים — אַש און שטיין...
נאָר ס'וואַכן זין, ווי פעסטונגען און בויערן:
דער שונא בני די טויערן!...

זיי הימן אונדזער רו און אונדזער מי —
די שמעט — אין בוי, די גערטענער — אין בלי,
אַז אונדזער קיום דאָ זאָל דורות דויערן!
דער שונא בני די טויערן!...

און פלאַקערט אויף אַ פֿייער אין דער נאַכט
און פאַלט בײַ אונדז אַ זון אין הייסער שלאַכט,
מוט אַלעמען אונדז וויי און אַלע הערצער טרויערן...
דער שונא בײַ די טויערן!...

צו שלום רופט דאָס פאַלק אויף אונדזער ערד,
פאַרניכטעט ווערן זאַלן ביקס און שווערד!
נאַר ס'ענטפערט „ניין!“ דער פֿינט גאַר אַן באַדויערן...
דער שונא בײַ די טויערן!...

1967

נאַר דער, וואָס געפילט האָט ...

נאַר דער, וואָס געפילט האָט אויף אייגענער הויט,
און ווער ס'האָט געזען מיט די אייגענע אויגן,
ווי ס'האָט רונד-ערום אונדז באַלאַגערט דער טויט
און ענג אויפן האַלדז אונדז זיין פעמליע פאַרצויגן;
נאַר דער, וועלכער האָט דאָן מיט צימער געהערט
די דראָונגען וויסמע — אין טאָג אומגעריכטן:
„מיר גייען פאַרווישן דאָס לאַנד פון דער ערד,
דאָס פּאַלק פון ישׂראל ביז לעצטן פאַרניכטן!...“
נאַר ווער ס'האָט געזען אונדז ביים ראַנד פון פאַרגיין,
קען איצט אונדזער פרייד פון נצחון פאַרשטיין.

אַ שפּליטער פון פּאַלק, וואָס געמיטן דורך נס
האָט די קרעמאַטאָריעס פון אוישוויץ, טרעבלינקע,
און האָט זיך אויף אַלמ-נייער היימערד באַזעצט —
דער פּינט האָט פאַרמשפּט: אין ים צו דערטרינקען...
מיט לופּעס די שניין אונדז פון הימל פאַרשטעלט,
ווי לאַווע געשפּריצט האָט פון שונאים דער צאָרן,
און שטום האָט געקוקט און געשוויגן די וועלט...
נאַר ס'האָט זיך דאָס פּאַלק אין געפאַר נישט פאַרלאָרן!
ווער ס'האָט אונדז געזען דאָן פאַרלאָזט און אַליין,
קען איצט אונדזער נס און די שמוחה פאַרשטיין.

בלויז דער, וואס געזען האט א מאמעס א בליק,
ווען זי האט אן טרער מיט איר זון זיך געזענגט,
און האט מיט א ברכה באגלייט אים אין קריג —
אויף ווייטע, מיט פניער-פארגאסענע וועגן;
בלויז דער, וואס געזען האט דעם בליק פון א פרוי,
וואס האט אויפן שלאכט-פעלד איר ליבסטן פארלארן
און איז נישט געווארן פארלאשן און גרוי,
אין קאמף אים פארבייטן — זי שווערט בני זיין ארון —
דער ווייס, ווי געזיגט האט א פאלק, וואס איז קליין,
דער קען אונדזער נס און דעם וונדער פארשטיין.

בלויז דער, וואס געזען האט, ווי צה"ל מיט מוט
אויף לעבן און טויט איז אין פניער געגאנגען
און האט אונדזער קיום געשיצט מיט זיין בלוט,
ווען ס'איז אויף א האר אונדזער לעבן געהאנגען...
אונדז האט אויך געשטארקט און געמוטיקט צום זיג
די שמים פון פארשניטענע ברידער — מיליאנען.
דער רוף פון גיבורים: „קיין טראט אויף צוריק!“ —
האט זיגרייך געפלאטערט אויף אונדזערע פאנען.
ווער ס'האט דאס געזען און געפילט אלץ אליין —
דער וועט אונדזער פרייד פון נצחון פארשטיין.

יאנואר, 1968

א, וויזט זיך, אַדלערס יונגע! ...

געהייליקט די פאַרשוונדענע ניין
און זעכציק יונגע העלדן פון
דער אונטערוואַסער־שיף „דקר“

אַ וויסטע נאַכט האָט איינגעהילט דאָס לאַנד,
דאָס האַרץ פון פּאָלק אַ צימער האָט געגעבן,
ווען ס'האַט פון ים דער שוידערלעכער תּהום
פאַרשלונגען יונגע, צאַפּלדיקע לעבנס.

ס'איז יעדעס לעבן, ווי אַ העלע זון,
אין סאַמע יונגן בלי פאַרשוונדן,
און כּוואַליעס האָבן צוגעדעקט דעם סוד...
נישטאָ קיין טרייסט צו לינדערן די ווונדן.

ס'איז נישט קיין ווייטיק בלוז פון ליבסטע, פּריינט,
ס'איז נישט קיין טרויער בלוז פון מאַטע-מאַמע,
ס'איז יעדער זון — אונדז אַלעמען אַ זון,
און גאַר דאָס פּאָלק עס ווייטיקט איצט צוזאַמען.

— פאַרטרויט אונדז, כּוואַליעס ברויזיקע, דעם סוד!
צי הערט איר נישט די זיפּצן און געוויינען?
ווי זענען זיי — די טייערסטע? — דערציילט
אויף וועלכע גרונטן רוט זייער געביין איצט?

און אפשר האָט אַ רוצחיש-בייזע האַנט
פאַרכאַפט זיי אין די בלויע וואַסער-טיפּן,
און זייער רוף דערגרייכט נישט מער צו אונדז —
זיי וויגן זיך אין פּיין אויף פּרעמדע שיפּן...

דערציילט, דערציילט — פארהוילט קיין זאך נישט מער,
און העלפט זיי אויף דער אויבערפלאך זיך ווייזן!
צו שווער דער סוד איז פאר א מענטשלעך הארץ,
אפילו עס זאל זיין פון שטאל און אייזן.

א, ווייזט זיך אדלערס יונגע פון דער טיף,
דערציילט, פארטרויט, וואס האט מיט אייך געטראפן?
א, גיט אונדז כאטש א צייכן בלויז, א ווינק,
און לאזט דאס הארץ נישט אויפהערן צו האפן.

און שטארקט אין אונדז דעם טלוענדיקן פונק,
אז פריש, געזונט איר וועט צוריק נאך קומען,
און אויפלייכטן אין טרערן וועט די פרייד,
ווי זון אין טוי אויף צארטע פריילינג-בלומען.

אייך צודריקן צום הארץ וועט היים דאס פאלק,
און איר וועט טעג און נעכט מיט אונדז זיך טיילן,
און פרייד וועט זיין פאר וויי און צער — דער לויז,
א פרייד, וואס אלע ווינדן וועט פארהיילן!

פּעברואַר, 1968

אויסצוגן פון אַפּשאַצונגען און רעצענזיעס

וועגן דעם שאַפן פון לייב מאַרגנטוי

....אַ שטילער, אַ באַשיידענער האָט מיר געוווּן זיינע יונגע לידער איינער פּינסקער לייב מאַרגנטוי און איך האָב דערקענט דעם איצטיקן יידישן פּאָעט פון פּאָלעסיע."

"איך האָב דערקענט דעם האַרציקן, אויפריכטיקן, ערגאָ ריכטיקן פּאָעט פון דער אַרעמער יידישער פּאָלעסיע, וואָס „האַט ליב יעדן שפּאַן פון איר זומפיקן באַדן, כאַטש אַרעם און מאַגער איז, נעבעך, איר ערד", וואָס „האַט ליב אירע מוטע און רואיקע טייכן, ווי זיי איז ער ערנסט, פאַרבענקט און פאַרקלערט".

"וויל איז צו דער ערד, וואָס ווערט געהייליקט דורך אַזעלכע פּאָעטן און זינגער, ווויל איז צו דער ערד, וואָס געבוירט זיי".

משה בראַדערזאָן :

„געלעגנהייטס־באַגעגענישן" — „פּינסקער שטימע", 12טן יולי 1929

*

....לייב מאַרגנטוי איז אַ קינד פון דער אַרעמער, שטילער און באַשיידענער פּאָלעסיע, וואָס האָט באַהאַלטן אין אירע טונקעלע וועלדער דאָס אומעטיקסטע ליד פאַר אונדזער פּאָעזיע."

„מאַרגנטויס ליד איז דער זיפּץ פון די וואַלקנס אויפן פּאָלעסיער הימל. עס איז די ערשטע פּאָלעסיער מעלאָדיע אין אונדזער פּאָעזיע, וועלכע איז שוין אַזוי רייך מיט ליטע, מיט וואַלין, אוקראַינע, גאַליציע און גרויס־פּוילן. עס איז אַרויסגעכישופט פון יאָדלע־וואַלד, פון די טייכן, פון די הונדערטער סטאַווין און פון די בליענדיקע זומפן. עס איז דער אומעט, וואָס קוקט אַראָפּ פון די שוואַרצע אַראַפּגערוקטע דעכער אויף די פויערישע כאַטעס און פון די קליינע פרומע הייזקעס אין די אַרעמע פּאָלעסיער יידישע שטעטלעך.

מאַרגנטוי דריקט אויס די שטימונג פון דער פּאָלעסיער לאַנדשאַפט — די שטימונג פון לייכטער מעלאַנכאָליע, שרעק, תּמימות, הילפלאַזיקייט, און קינדערשע פאַרווונדערונג. מאַרגנטויס פּערז איז פּייכט פון טרערן; ער איז אומעטיק אין פּרילינג פונקט, ווי אין האַרבסט, פאַרנאַכט ווי אין מיטן העלן טאָג. ער איז אומעטיק אַפילו ווען ער שרייט, אָז ער איז פּריילעך. און דערפאַר, ווויל ער איז שטענדיק אונטערנעג־וואַרפן איין שטימונג, באַנוצט ער זיך תּמיד מיטן זעלביקן מוזיקאַלישן אינסטרומענט, וועלכן ער, לייב מאַרגנטוי, האָט אויפּגעהויבן פון געפּאָלענעם (אויפן שלאַכט־פּעלד פון פּאָעזיע) לייב נייַדוס. פונקט ווי דער ערשטער איז אויך דער צווייטער לייב קינדיש, תּמימותדיק און צאַרט, פונקט ווי יענער האָט ער אויך ליב דעם ברים אין וואַלד און דאָס גראַז אין פּעלד; זומער, ווינטער, פּרילינג און האַרבסט

זענען זיינע אייגענע פערזענלעכע איבערלעבונגען, און פונקט ווי יענער, איז ער אויך זייער מוזיקאליש און אלע פערזן וויגן זיך אויף ווייכע ריטמען.
„ניידוסעס האָרף בײַ מאַרגנטויען אין די הענט שפּילט איצט דאָס ליד פון פּאַלעסיע“.

ש. זאַראַמב :

— אין זײַן אַרײַנפיר־וואָרט צו לײב מאַרגנטױס בוך : „אױף פּאַלעסיער ערד“, וואָרשע, 1937

*

„...לײב מאַרגנטױס איז אַ צאַרטער ליריקער. אַלס טרײַער תלמיד פון לײב נײַדוס איז ער אין זײַנע לידער זײַער שפּילעוודיק און ריטמיש“.
„אַ ברייטן קינסטלערישע פאַרמעסט פאַרמאַגט אין דעם בוך „אױף פּאַלעסיער ערד“ די גרויסע פּאַעמע „פּאַלעסיע“. אױף קנאַפע פּערציק זײַטלעך צײַכנט לײב מאַרגנטױס מיט אַן עפּישער רואיקייט, אינערלעכן ריטעם און מיט פּיל וואָרעמקײט זײַן גרויע, אַרעמע פּאַלעסיע“.
„לײב מאַרגנטױס פּירט פאַרביי פאַר אונדזער אױג זײַן גאַנץ היימלאַנד, געזען דורך די פּיר צײַטן פון יאָר“.
„די פּאַעמע „פּאַלעסיע“ איז אַ ווערטפולער דענקמאַל פון אַ טאַלענטירטן פּאַעט, געשטעלט מיט גרויס ליבשאַפט זײַן אַרעמען היימלאַנד. די פּאַעמע ווײַזט, אַן לײב מאַרגנטױס איז בכוח זיך צו פאַרמעסטן אױף ברייטע לײונטן און זײ קינסט־לעריש אויסצופּילן. ער איז דערווײל דער ערשטער זינגער, וועלכער האָט זײַן גרויער אַרעמער פּאַלעסיע געגעבן אַזאַ שײנעם פּאַעטישן תּיקון“.

ג. שטערנבערג :

„הײַנט“ נומ. 157 A, וואָרשע, 10טן יולי 1938

*

„...אַליין אַ קינד פון דער פּאַלעסיער ערד, האָט לײב מאַרגנטױס ליב די דאָזיקע ערד מיט אַלע זײַנע חושים און אינסטינקטן און דאָס בוך זײַנס : „אױף פּאַלעסיער ערד“ איז איין ליבע־הימן פאַר אַט דעם לאַנד זײַנעם, צו וועלכן ער פּילט זיך געבונדן מיט לײב און לעבן. דאָס איז אַ בוך, וואָס דערמאַנט נישט איינמאַל, אין עמאַציאָנעלן קערן זײַערן און אין זײַער געפּיל־אַראַמאַט, אַן די פּיל לידער, וואָס די בעסטע זין פון פּוילן האָבן ווען עס איז געזונגען וועגן זײַערע היימישע פעל־דער און וועלדער, וועגן דער פּויערישער כאַטע און שײנעם פּוילישן האַרבסט“.
„דאָס דאָזיקע בוך וואָלט מען געדאַרפט איבערזעצן אױף פּויליש און עס פּרוּוו דערלאַנגען אונדזערע היימישע, געשווירענע ייִדן־פּרעסער און זײ ווײַזן, ווי אַזױ אַ ייִד, אַ ייִדישער דיכטער באַזינגט „זײַער“ היים, „זײַער“ ערד און „זײַער“ פּויער“.

„אין סך־הכל : דאָס בוך „אױף פּאַלעסיער ערד“ איז אַ שײנער צושטײַער צו דער רעגיאָנאַלער, ספּעציפּיסטישער לאַנדשאַפּט־דיכטונג אין דער ייִדישער פּאַעזיע“.

בער שנאַפּער :

„דער באַזינגער פון „פּאַלעסיע“ — „ליטעראַרישע בלעטער“, נומ. 37, וואָרשע, 16טן סעפטעמבער 1938

...לייב מאַרגנטוי איז דער פּאָעט פון דער פּאָלעסיער לאַנדשאַפּט, איינער פון די קרעפטיקסטע יידישע פּאָעטן פון יונגן דור, וואָס איז אויפגעצויגן געוואָרן אויף דער מאַדערנער יידישער קולטור.

עס צייט די אויפמערזאמקייט דער פרישער טאָן פון זיינע פּערזן, עס איז ניי די לאַנדשאַפּט פון זיינע סטראָפּן. די גרעסטע יידישע שווישפילער טראַגן פּאַר זיינע פּערזן אין אַלע עקן וועלט.

דאָס בוך זיינס: „אויף פּאָלעסיער ערד“ איז ענטוואַסטיש אויפגענומען גע-וואָרן דורך דער קריטיק און אין אַלע אַפּשאַצונגען איז אונטערגעשטראַכן גע-וואָרן די אַריגינעלקייט פון די פּערזן, אין וועלכע עס ווערט אַרויסגעבראַכט די אייגנאַרטיקייט פון דער פּאָלעסיער לאַנדשאַפּט.

„אין לייב מאַרגנטוי האָט פּאָלעסיע און די שטאַט פינסק באַקומען איר ערשטן באַזינגער אין דער יידישער ליטעראַטור.“

ש. ל. שניידערמאַן :

אינעם בוך: „טויזנט יאָר פינסק“, ניו־יאָרק, 1941, זייט 362—363

*

...די ליינער פון דער „פּאָלקס־צייטונג“ קענען גרעסערע אויסצוגן פון דעם ווערק, וואָס טראַגט אריין אַ נייע מעלאָדיע אין דער יידישער דיכטונג. אין זאַפטיקע, קערנדיקע פּערזן באַזינגט לייב מאַרגנטוי די פּאָלעסיער ערד, האַמערט אויס ווי פון שטיין פיגורן פון די אַיינוווינער פון דער דאָזיקער ערד; שילדערט מיט ליבע און וואַרעמקייט די פּאָלעסיער נאַטור, דאַרף, פעלד. פּאַר לעסיער עפּאָס איז אין דעם דאָזיקן בוך רייך פּאַרטראַטן.

„נייע פּאָלקס־צייטונג :

וואַרשע, 1938

*

...דורות האָבן געלעבט בני די טייכן פון פּאָלעסיע, איינגעזאַפּט איר אומעט, ליב געהאַט דעם חן פון איר גרויער נאַטור, ביז עס איז געקומען דער דיכטער און עס אויסגעזונגען.

„לייב מאַרגנטוי איז בני אונדז דער ערשטער און פּאַרלויפיק איינציקער באַ-זינגער פון פּאָלעסיע.“

„מיר וואַרטן ווייטער אויף זיינע געבענטשטע לידער, וואָס פרישן אונדז אַפ, ווי טוי, ווי מאַרגנטוי.“

משה האַקמאַן :

„לייב מאַרגנטוי“ — „פינסקער וואַרט“, 1935

...עס זענען שוין פאריבער קנאפע צוויי צענדליק יאָר פון דער צייט, ווען לייב מאָרגנטוי האָט אָנגעשריבן זײַן פּאַעמע: „פּאַלעסיע“. צוויי צענדליק יאָר, וואָס קאָנען זײַן פּאַרגלייכן מיט יאָרהונדערטער, און דאָך רופט נאָך אַלץ אַרויס בײַ אונדז די דאָזיקע פּאַעמע אַ טיפּע איבערלעבונג.

„די פּאַעמע „פּאַלעסיע“ איז אַ קינסטלערישע סינטעזע פון אַ ברייטן שילדערונגס־פּאַרנעם, אין וועלכער די פּערזענלעכע איבערלעבונג פון דיכטער איז אַרגאַניש באַהאַפּטן מיט דעם דרויסנדיקן אַביעקטיוון שטאַף. פון דאַנען די האַר־מאַנישע גאַנצקײט פון איר עפישן און לירישן עלעמענט, פון דאַנען אויך די נאַטירלעכקײט פון אירע בילדער, וועלכע זעען אויס, ווי אַרויסגעוואַקסן פון עצם אינהאַלט.

דער קינסטלערישער אמת, מיט וועלכן דער דאָזיקער צושטאַנד און די דאָזיקע שטימונג זענען אַרויסגעבראַכט, די עכטקײט פון געפיל, די פשטות פון בילד, דער אַרגאַנישער באַהעפּט פון דעם עפישן און לירישן מאַמענט — אַלץ צוזאַמען שאַפט דעם דויערנדיקן ווערט פון דער פּאַעמע.

מיט דער זעלבער עכטקײט פון געפיל און מיט טיפן ליריזם צײכענען זײַך אויך אויס די נאַטור־שילדערונגען און ליבע־לידער פון לייב מאָרגנטוי. די ליבע צום מענטש און צום לעבן קומט אויף אין זײַ מיט נישט־געפעלשטער אוממיטל־באַרטייט, רירנדיקער פשטות און אַפּנהאַרציקקײט.

„לייב מאָרגנטוי באַזיצט אַ טיפּ געפיל פאַר מוזיקאַלישקײט, וואָס עס איז אַ ברכה פאַר יעדן דיכטער.

אָזוי געשעט אויך אין זײַנע קינדער־לידער, אין וועלכע די מעלאָדישקײט און ריטמישקײט פון פּערז הויבן נאָך מער אַרויס דעם אינהאַלט און שאַפן די גע־העריקע שטימונג.

לייב מאָרגנטויס קינדער־לידער, זענען געשריבן קלאַר און פשוט, אָבער גלייכצײטיק איינפאַלעריש און מיט שעפּערישער פּאַנטאַזיע. סײַ זײַנע פּאַלקס־מאַטיוון, ווי „דער פּעטער עליע“, „דער שניידער און דער גביר“ און אַנדערע, סײַ די, וואָס זענען אויף היינטצײטיקע מאַטיוון, צי אויף נאַטור־טעמעס, זענען דורכגעדרונגען מיט אמתער לעבנס־פרייד, מיט מענטשן־ליבע און טיפּער אַכטונג פאַר מענטשלעכער מי. זײַ פאַרמאָגן אויך אַ נאַטירלעכע אוממיטל־באַרע בילד־לעכקײט און שפּילעוודיקקײט און אַ גוטע פאַרשטענדעניש פאַר דער פּסיכאָלאָגיע פון קינד.

דוד ספּאַרד :

„די דיכטונג פון לייב מאָרגנטוי“, אין בוך „סטודיעס און סקיצן“ פאַרלאַג „ידיש בוך“, וואַרשע, 1955, ט' 92—100

...לייב מאַרגנטויס קינדער־לידער זענען ביז גאָר פאַלקסטימלעך, הומאַרפול, שפּילעוודיק און פאַרמאָגן אַ באַדייטנדיקן דערקענטיש־ווערט. זײַן פּאָעמע: „דער שניידער און דער גביר“ געהערט אָן שום ספּק צו די בעסטע מוסטערן פון אונדזער ייִדישער קינדער־ליטעראַטור.“

„לייב מאַרגנטויס ביכל קינדער־לידער: „בני דער אַרבעט קלינגט דאָס ליד“ איז אַ שיינע און אינטערעסאַנטע פּאָזיציע. אַ לידער־ביכל, וואָס פאַרמאָגט אַ סך מעלאָדישקייט, פּאָלקס־געמיט און אַטעמט מיטן געזונטן אַפטימיזם פון אַ שווינגר פול און פריידיק שעפּעריש לעבן.“

ש. לאַסטיק :

„לייב מאַרגנטויס קינדער־לידער“, אין בוך „מיטן פנים צום מאַרגן“, פאַרלאַג: „ייִדיש בוך“, וואַרשע, 1952, ד' 183—186

*

...ווי אַ גאַלדענער פּאָדעם ציט זיך אַדורך דורך לייב מאַרגנטויס בוך: „רואינען אין זון“ דאָס געזאַנג וועגן פינאַַטייך. דאָס איז נישט סתם קיין באַזינגען די שיינקייט פון אַ טייך, די נאַטור־אייגנטימלעכקייט פון דער פּאָלעסיער ערד. אין דעם דאָזיקן געזאַנג פילט זיך אַ טיפע צוגעבונדנקייט צו היים און ערד. וומעטום, וווּ לייב מאַרגנטוי זאָל זיך נאָר נישט געפינען, גייט מיט אים מיט די וויזיע פון דעם פינאַַטייך, פון די האַרעפּאַשנע פּאָלעסיער יידן, פון די פּאָלעסיער לאַנדשאַפּטן, וועלכע ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך אין משך פון יאָרן.“

„אַ קאַפיטל פאַר זיך זענען לייב מאַרגנטויס לידער אויף פּאָלקס־מאַטיוון. נאָך „פּאָלעסיע“ זענען דאָס די שענסטע שאַפּונגען אין דעם בוך. עס פילט זיך בפירוש, אַז מאַרגנטוי האָט באַהערשט דעם דאָזיקן זשאַנר. מאַרגנטוי האָט נישט נאָר אַ פּילבאַר אויג, ער האָט אויך אַ פּילבאַר אויער און די מוזיקאַלישקייט פון זיינע פּערזן גיבן צו די לידער אויף פּאָלקס־מאַטיוון אַ באַזונדערן חן. אַזעלכע לידער געפינען מיר נישט זייער אַפּט אין אונדזער ליטעראַטור.“

משה שקליאַר :

„דער באַזינגער פון דער פינאַַ“ (וועגן לייב מאַרגנטויס בוך „רואינען אין זון“), דאָס נייע לעבן“, נומ. 57 (338), וואַרשע,

1949

ביכער פון לייב מאָרגנטוי:

„אויף פּאַלעסיער ערד“ — לידער און פּאַעמען, אַרויסגעגעבן דורכן מאָרגנטוי-בוך-קאָמיטעט אין פינסק, וואַרשע 1937, מיט אַ פּאַרוואָרט פון ש. זאַראַמב.

„אסתרקע“ — היסטאָרישע פּאַעמע, פּאַרלאַג: שלמה שיינבערג, וואַרשע, 1939.

„אונטער פּאַלעסיער הימלען“ — לידער און פּאַעמען, מלוכה-פּאַרלאַג פון ווייס-רוסלאַנד, מינסק, 1941.

„רואינען אין זון“ — לידער און פּאַעמען, פּאַרלאַג: „יידיש בוך“, לאָדזש, 1949.

„ביי דער אַרבעט קלינגט דאָס ליד“ — קינדער-לידער, מיט אַ פּאַרוואָרט פון ד. ספּאַרד, פּאַרלאַג: „יידיש בוך“, וואַרשע, 1951.

„אַלדאָס גוטס פאַר אינד“ — קינדער-לידער — פּאַרלאַג: יידיש בוך, וואַרשע, 1957.

„צער און פרייד“ — לידער און פּאַעמען, פּאַרלאַג: „המנורה“, תל-אביב, 1968.

א י נ ה א ל ט :

5			יובל-קאמיטעט
7			אַרטינפיר-וואָרט — י. צ. שאַרגעל
9			אַ וואָרט פֿון מחבר

אויף פּאָלעסיער ערד

13			אויף פּאָלעסיער ערד
14			סיאיו נאַקעט נאָך די ערד
17			פּרילינג
19			מיט די ערשטע פּרילינג-ווינטן
20			כּהאַב געוואָלט הינט אַנשרייבן
21			איך וויל מיט אייך זיך טיילן
22			האַט דאָרף זיך
24			סוף-זומער-פּאַרנאַכטן
25			כּהאַב ליב דעם דופּט
26			יונג-האַרבסט
27			אין אַ רעגן-נאַכט
29			האַרבסט-גאַלד
31			אין רעגן-טעג
33			פּייכטער ווינט
34			שניי
35			פּאָלעסיער וועגן

פּאָלעסיע

39			פּאָלעסיע (פּאַעמע)
51			פּאָלעסיער האַרבסט
53			פּאָלעסיער ווינטער (פּאַעמע)
58			קאַראַלינאַ (באַלאַדע)
61			איך ליב דיך פּאָלעסיע
63			דער בוים פֿון גאון (באַלאַדע)
69			געזאַנג פֿון קדושים

אונדזער ליבע

75			אונדזער ליבע
76			ליבע (לויט לעאָפּאַלד סטאַף)
77			שיר השירים
79			קום ארצין אין מיין האַרץ
80			ווי די זון אין מאַי
81			שיידונג

83	ווינטער-פארנאכט
85	דיין שמייכל
86	די בלומען וועלן בליען

ס'איז גוט

91	ס'איז גוט
92	געראנגל
94	א תפילה
95	דאָס וואָרט
96	אומרויקער גניסט
97	מאַמעשע הענט (לויט קורט טוכאַלסקי)
98	ווער פילט דעם צער ?
100	שלאָף
102	כ'האַב פיינט די בערג אין נעפל

ברויט

105	ברויט
108	שטענדיק
110	געזען האָב איך
111	עלנטע אין שטאָט

ערד אין פלאַמען

117	22-טער יוני
120	כ'האַב נעכטן נאָך געהאַט
122	דושנע טעג
123	נקמה
125	צו מיין פענצטער
127	דאָס טייערסטע פאַר מיר
129	איך בין געווען אין פאַרק
131	א ברודער
132	אַ טאַטע מיינער, טייערער !
134	אין בונקער
136	באַלאַדע וועגן מיין טויטער מאַמע
139	פּרילינג
140	פינסק
142	די לעצטע שלאַכט
144	כ'אייל זיך אַנשרייבן אַ בריוו
147	צוריק אַהיים
148	ווען אויפּזאַמלען וואַלסטו געקאַנט (צו י.ל. פּרץ)

זאַלן דורות געדענקען

151	גערעדט האָט דער טויט אויף דער דייטשישער שפּראַך
153	זאַלן דורות געדענקען (פּאַעמע)

159	קינדער אין געטא
160	אויפשטאנד אין געטא
162	א יידישע חתונה אין טרעבלינקע (באלאדע)
165	די העכסטע שטראף
166	איך זוך א שטראל
168	כינעם פאר ליב

מיין זונעלע

173	זיי א טרייסט מיר, מיין קינד
174	וואס איז פון דעם הימל בלויער ?
176	איך וויל זינגען דיר, מיין קינד
181	אין די צווייגן רוישט דער ווינט

דאָס וואַרעמסטע האַרץ

(לידער-ציקל)

185	דאָס וואַרעמסטע האַרץ
-----	-----------------------

אַלדאָס גוטס פאַר אייך

(קינדער-לידער)

195	קינדער
196	ס'אַרץ בלויער הימל
198	מיין גערטל
200	מיין מאַמע האָט די פאַן געוועבט
201	אויף קאַלאַניעס
203	א קאַמביין
204	זון און וואַלד און קינדער
205	א זון און א רעגן
207	א בריוו פון א שול-קאַלאַניע
209	א, רעגנדל
210	שניט-צינט
212	גייען קינדערלעך אין שול
214	ווידער אין שול
216	צוויי יאָר אין זעלבן קלאַס (לויט ס. מאַרשאַק)
218	בויען קינדערלעך א באַן
219	מאַלינעס
221	איצט, גלעקל, נעם קלינגען (לויט מ. נעמיראַוו)
222	שמערקע דער פוילער (לויט ב. זאַכאַדיער)
223	האַרבסט
224	טראָגן שנייעלעך ליכט
226	אויפן גליטש
227	ערב פּרילינג
229	באַרעלעך ווילן נישט פאַלן
230	דער פעטער שלום

232	ליד וועגן א זשוק
234	מיין קעצל
235	א מענטש אזא צעטראגענער (לויט ס. מארשאק)
238	מיין ווייב, די טיר פארמאך (לויט ס. מארשאק)
241	צוויי שכנים (לויט ס. מארשאק)
244	דער מילנער און זיין אייניקל (לויט ס. מארשאק)
246	קוילן (לויט האננא אושאגאווסקא)
247	בלעטערפאל (לויט וולאדיסלאוו בראניעווסקי)
248	קאשטאנעס (לויט וולאדיסלאוו בראניעווסקי)
249	גוט מארגן (לויט מאריא קאנאפניצקא)
250	מיין מאמע

מיין פעטער עליע

255	מיין פעטער עליע
257	מיין פעטער עליע האָט אַ בוים
259	צו די קינדער עלנטע גייט דער פעטער עליע
261	געלע בלעטער
262	דער שניידער און דער גביר

זוניקע הימלען

275	מיין האַרץ — אַן אָנגעפילטער בעכער
276	ערד (אַראַד)
277	שאַקאַלן
279	דזשעסי כהן
281	אונדזער יוגנט
282	אַ טאַכטער פון ישראל
284	וואָס קען וואַקסן אָן רעגן?
286	געזאַנג פון אַ טראַקטאָריסט
288	דער קיבוץ אין מי
290	אונדזער יידישער ים
291	אַ שמועס מיטן ים
293	כ׳האַב פאַרפלאַנצט אַ ביימעלע
295	דער שונא בײַ די טויערן
297	נאָר דער וואָס געפילט האָט
299	אַ, ווייזט זיך, אַדלערס יונגע!